

UNEVEN PAGES

**brown
book**

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_204841

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. 782 | 1755 Accession No. 742. 11

Author శ్రీనివాసాచార్యులు

Title భావన రంగాం (కే. బి.)

This book should be returned on or before the date
last marked below.

జీవనరంగం

(మొదటి భాగం)

★

రి ఏకాంక చృశ్చనాటికలు.

★

చేశోద్ధారణ గ్రంథమాల

ప్రచురణము 17.

ప్రతులు 1000
1955 జనవరి.

ముఖచిత్రం :
శ్రీ. జి. రె. సూర్యం, బి. బి.,

వెల :
ఇతరులకు 1-12-0
సభ్యులకు 1-8-6

ఈ సంచికలో —

నాటికి	పరిచయం	పుట
1. సంఘక్షణ	శ్రీ మల్లిఖార్జున్	1
2. చారుమారు	.. భరణికోట శ్రీనివాసులు	11
3. వగ :	.. పొట్లపల్లి రామరావు	25
4. ఏడు సున్నలు	.. పోతుకూచి సాంబశివరావు	45
5. కనువిప్పు	.. వట్టికోట అశ్వారూపస్వామి	73
6. మాయారోగం	.. పల్కా దుర్గయ్య	95
7. ముఖ్యవర్తె	.. పసుమంచిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి	111
8. అనుమానం	.. దివాకర్తి వేంకటాచార్య	129

అజంతా ప్రేమితుల్లు, సీకేంద్రాబాదు.

సంఘర్షణ

రచయిత :

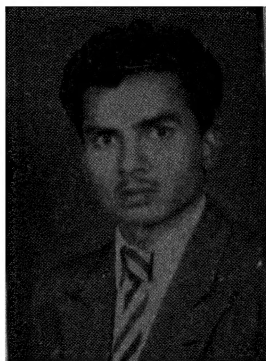
శ్రీ మల్లిఖార్జున్

జననం :

1932

నివాసం :

హైదరాబాదు

అభిరుచి : సారస్వతం.

రచనలు : గేయాలు, గేయనాటికలు వివిధ ప్రతికల్ప ప్రచురింపబడ్డాయి.

ప్రతిపానిరచయితలు : కాళిదాసు, శ్రీశ్రీ, దాశరథి, నారాయణ రెడ్డి.

పాత్రలు :

కవిత్వం

సంగీతం

నృత్యం

శిల్పం

చిత్రలేఖనం

రసం

మనవి

గ్రంథం ప్రచురించటం మా పని,

విలువ కట్టటం మీ పని.

మా కోరికను మన్నించి రచయితలు సహకరించారు.
కృతజ్ఞతలు. ఇది మొదటి భాగం మాత్రమే. రెండో
భాగం కూడా త్వరలో అందిస్తాం. ముఖ చిత్రం అందించిన
శ్రీ జి. కె. సూర్యంగారికి కృతజ్ఞతలు.

సదా మీ సహకారాభిలాషి.

వట్టికోటి అన్నాడుస్వామి
ప్రపకుడు, ప్రకాశకుడు.

దేశోద్ధారక గ్రంథమాల

విజ్ఞప్తి

మహాశయ !

ఆంధ్ర సోదరులకు ఆపసర గ్రంథముల నందించు ఆశయముతో దివ్య దాన్య (౧౯౩౮) సంవత్సరంలో కీ॥ శే॥ దేశోద్ధారక, విశ్వదాత, విశాఖపూర్వ కావ్యాదుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారి స్మారకు చిహ్నముగా స్థాపించబడిన ఈ గ్రంథమాల ద్వారా లోగా ౧౨ ప్రచురితములు దేశీయుల కందజేసినాము. ఆ ౧౨లో విజ్ఞానము నిచ్చి, స్వాభిమానమును పురికొల్పి, సత్వర క్రితవ్యమును తెలుపు గ్రంథములను ప్రచురించి దేశభక్తుల యొక్కయు, మేధావంతుల యొక్కయు మన్ననలను పొందినాము. విష్ణుట మొత్తము భారతదేశముతోపాటు, ప్రాచీనాదులో యేర్పడిన రాజకీయ అసాధారణ పరిస్థితులలో గ్రంథమాల ౧౯౩౮లో ఆగిపోయినది. ౧౦ సంవత్సరముల కాలాన కొంత స్థితిభేదము కలిగి, తిరిగి గ్రంథప్రచురణకు పూనుకొను అవకాశము కలిగింది. గ్రంథమాల స్థాపక కాలములో మా ముందుండిన క్రితవ్యము నేటివరకు రీచిరేదిని భావిస్తున్నాము.

'మనది యే మరదా నవలందించవలయునో అని ఆలోచించుటకు ముందు వివిధ సుఖాలను తెలిసికొనుట ముప్పును.' కాబట్టి మేము ప్రచురించు ప్రతి గ్రంథము దేశీయుల ఆకాంక్షలను, హక్కులను, వాధ్యులను చూపుచుండుటకాని క్రితవ్యములను సూచించునదిగా నుండును.

ఇట్టి మా ఏకైక బేయూతనిచ్చి మా ఆశయ నిఫలించు దేశీయులు మమ్ము ప్రోత్సహించెదరని విశ్వసిస్తూ, విజ్ఞానగుణాల నిర్వహణకాలము మాద్రమే ఈ వ్యవస్థను నిర్వహించి గిడుగుదుమని విన్నవిస్తున్నాము.

పది రూపాయలకు తక్కువగాని విరాళమును మీ నుండి ఆహ్వానిస్తూ, అట్టి మొత్తము మేరకు వెలువడే గ్రంథాలు ఆంధ్రదేశీయులకందని మనవిచేస్తున్నాము.

3-5-1027 నారాయణగూడ }
హైదరాబాదు.

శక్తి విన్నవించు
వట్టికోట అన్నారెస్సావి:
స్థాపకుడు, ప్రకాశకుడు

సంఘర్షణ

కవిత్వం :

స్వేదం పెండినవారికి
చేహచ్చెద ఆహారం -
లబడితో మిండు మెదడు
పిండించెద ఆనందం -
మిడుపిగీతికల నలుచు
ప్రదుచుదాధల హరించు -
సెలనమ్మ వీతిల్లగ
నిఖిలలోకముల చరింతు.

సంగీతం :

పిండిం దిప్పని కళామరల్లికి
స్వరాలు నేర్పితి నేనే -
లెలు కరిగగా సంగీతపరిం
గాల సృజించితి నేనే -
నా నునువెచ్చని రాగాలాపన
నిసమత్తింతును లతాద్రుమంబు -
నా స్వరమ్మతో నాట్యములాది
షన్నిని పాడును ధామగీతము

నృత్యం :

పిండిహస్తములందు
ప్రభువించి ప్రవహించి -
పసిక హృదయములందు
పవళించి రంజించి
లల్లనారీప్రచుని

అనందమున ముంచి -
నిఖిల లోకములందు
నేనె 'కళ' యన దిండు.

శీర్షం :

సన్ను ముట్టిన దండ
భగవానుడై యుండ -
భక్తులే నాయండ
భజనసల్పుచునుండ -
మానవర్షమును నా
లో నిచ్చుకొన్నాను -
ఎల్లకళలకు పుట్టి
నిల్లునై యున్నాను.

చిర్రోభిషం :

ప్రకృతిసేమ సౌందర్యం
పరుగులెత్తు నాలో -
మధురభావనా వీచిక
మాటలాడు నాతో -
యుగయుగాల పసంబాచి
చిగురించును నాలో -
నందనవన స్మృతి గాఢము
సర్పించును నాలో.

కవిత్వం :

నాటికి నేటికి మేటిని నేనే
రాశిదాసునకు కన్నతల్లనై
పోతన్నకు నే మోక్షదాయినై
రాలము నోడించితి నేనే
రాంచను నాసరి నెచ్చరినీ.

సంగీతం :

నాటి కృతుల డా
నాటి గళంబులు
సాటిలేనివని
చాచెప్పగా
త్యాగరాజునే స్మరించును
రాగముతోనే పరించుడు.

స్మృతిల :

నా జయస్తంభా
లజంతాగుహలలోను
నా ప్రళంసార్పియలు
పెదతాండవములోను
సౌందర్యము నాలో పొంగును
సామిప్పముగా చెప్పిరిలోను

శీర్షల :

అరాద్రదిమ కన్నులలో
కళాఖండముల పరిమి -
పల్లవాంగి మిలలలో
సైభదిండునుగా పరిమి -
పల్లవ గుహంగళా
పల్లవించు నా యుగము.

విద్రలేఖనం :

జగజ్గాల జీవితాల
పోషించును నా రేఖని -
పసోమయ జగత్తులోని
అమరత్వం నా కామని -

ఓసిర జనామోదంతో
మనుమంతు, పురోగామిని.

కవితత్వం :

సరిగమపద సంగీతం
శ్రోతలకు శిరోవాతం -
ఉన్నాదినియై నిత్యం
హరి సాగునీ సృత్యం -
ఓచ్చరిండ్ కెక్కించును
ఓసిరనే యీ శిల్పం -
పెచ్చివాడి మూర్ఖంలా
చిత్రలేఖనపు గమనం.

సంగీతం :

ఓరిచాంగుల రహస్యాల
పట్టినయే కవిత్వం -
కామిక భావాల నెల్ల
కల్పించునుగా సృత్యం -
వాచికానిన రహస్యాల
వాచికెప్పు నీ శిల్పం -
సిగ్గులేని ప్రీతికై కా
నించు చిత్రలేఖనం.

స్మృత్యం :

హాహల పొలిమేలలో
పెహరించును కవిత్వం -
భావరహిత నాకమ్ములు
పెల్లచేయు సంగీతం -
జగానికే అర్పిల్వం

చలనపహతమౌ శిల్పం -
హృదయాలను స్పందింపని
దదే చిత్రరేఖనం.

శిల్పం :

శిల్పరహితమౌ కదిల్పిం
కల్పసయే కానేరదు -
ఖరస్వరపు సంగీతం
పరువు నిల్చునోనేదు -
అందము నివ్వగజాలదు
అడుగుదప్పితే స్ఫుర్యం -
శిల్పరహితమౌ చిత్రం
రసం లేని కావ్యం.

విగ్రహరేఖనం :

భాషముల చిత్రణయే
కదిలేనని ఘనకార్యం -
స్వరభేదం తెల్పుటయే
సంగీతపు చాదర్శం -
భాషముల ప్రదిర్చునయె
కాదించునుగా స్ఫుర్యం -
వీక్షించెను సన్నగా
విశ్వకర్మ ప్రప్రభునం.

రసం :

గరుషముతో మెరు
కలహించురేనా
పరువువీడుచు కణా
భాస్వరములారా ।

నీచును చూసంటి
 స్నేహమును కానంటి
 బాదుకొంటి చింత ఆ
 దందరారము మీరు
 చిప్పించి యీ పోరు
 చిసహిను చైనారు
 సాగించి యీ పోరు
 స్వాధ్యాయపోయారు,
 మారిపోవు రోకింతో
 మారుటమే తీకా
 మీ మీ స్వాధ్యాయ బాట
 మార్చుకొంటి చూ వేళా.

తీ. సి. సి. శి. జి.

స్వాధ్యాయము సమకాలీని
 వివేచనా యంత్రా :
 అడవిమొదలు చేయె
 అట నీ క్రిగట్టునా !
 ప్రచారం బలంచేసి
 ప్రజాసంస్థ ఉన్నవా ?
 పోరుచేసి సంఘటన
 చరిత్రలో నున్నవా ?

తీ. సి. సి. :

సంకల్పించి భావాల
 స్వార్థాల రావాల
 సంకల్పించిగాలేవు
 సంకల్పించిగాలేవు
 అతిపవిత్రమైన
 దీ కళాసేవ

అమృతాల వర్షింపు
ఆనందసీమ. -
సంఘటిపుల మీరు
సంఘటితపర్వాల
స్వార్థాల లొలగించి
ఊతి చేహర్పాలి.

కవిత్వం :

సన్ను పీట నిందింపగ
న్యాయంబేయగునా ?
నాహిక్కునిరోధకురై
నా రిచ్చిది రగునా ?

సంగీతం :

సన్ను పీట హీనపరచి
నారెందుట స్వామి ?
నాకంఠం బంధింపగ
సధికాం దేమి ?

నృత్యం :

దేరా ! ఉన్నాదిననట
అనిసికుండ నొదునా
అంద రాతిపోయుమంద
నోరుముసలొందునా ?

శిల్పం :

అందము నే నిందింపక
నిచ్చుబండ కీర్తుననట
నిహస్యాలు చెప్పుటయే
నే తేనెతిప్పైయట.

చిత్రలేఖనం :

సిగ్గులేనివాచినియట
పచ్చివాద నౌదుసిట
శిల్ప మొకింతయెగాదు
కల్పన నారో లేదట.

రీతి :

టపనోపనో మునియ ద్యా
మోహమురో మునిగానట
చెడ్డలలంపుల తెచ్చె
గ్రుడ్డిదాచి లయినాట
మీరు సమ్మతించినచో
మీ రోపముల జూపుట
మీరు శాంతించినచో
మీ సంఘర్షణ నాపుడు.

తి నర. స్త్రీ. బి. బి.

అయినే వానియట
లంగికరించితిట
పక్షపాతము లేని
పలుకులాసియితిట.
రీపులను మన్నించి
మమ్ములను కరుణించి
అయ్య రెవరో మారా
అధికులెవరో చూచి
తీర్పుచేయుము నేమి
న్యాయమును తోచించి.

రసం :

శిల్పంలేని కవిత్వం
 సిగ్గులేని స్త్రీ అందం.
 కవితలేని సంగీతం
 కర్ణ కఠోరం.
 గీతరహితసృత్యం
 సుడిగాడ్చు సమాసం.
 కవితలేని శిల్పాలను
 వామించదు సౌందర్యం.
 శిల్పం లేకున్న చిత్ర
 లోకం చిగురింపజోడు.
 అస్యసహాయఋలేక
 అడలేదు పాడలేదు.
 ఆశించిన ఆనందం
 అందివ్వగలేదు
 ఆశయాల సంపూర్తికి
 అది మార్గం కాదు
 స్వార్థం వీడిననాడే
 అర్థింతురు మిమ్ము
 ఆశను త్రోసిననాడే
 ఆశింతురు మిమ్ము
 బ్రతుకువాట పదిలపరచ
 భాగసులు కంది
 భాగ్యహీనులను మించే
 అదర్శించి ఎందరీ
 కాసిస్తుందయ్యా
 సమభర్తృం యెన్నతైస
 గర్వం చిగురింపలేదు
 కళాసీమ లోన - -

ఎందులకీ ' సంఘర్షణ ' ?
ఎందుకు మేలో ఘర్షణ?

క. సిరి. స్క. శి. బి.

లోపంరా మునిగి మేము
పాపులమైనామయ్యా
కన్నుల రెరపించినామి
మన్నింపుము దయామయా
పీడిత జనరావదాల నెన్నమి
పీడకుండిదే మా యిచ్చ '
పొందువాఘి వాపే వాటం
లరుకుటలో మా స్వేచ్ఛ !
నమూనులం మేములరా
రికానీమిలో
' సంఘర్షణ ' రానివ్వము
బ్రతుకు చాటలో

రిసిరి :

నిరుపేచిం టివని సాఫనలో
నిరూపించి మే సామర్థ్యం
చీకటికుటలో వెలుల నింపుచు
చేహార్పిం చిర ఆనందం
నాచిధిపిం వార్ధిమ్యుంగూచి మి
ఖాంకమాను జీవనంకిం
రికానీమిరీచాల నునముల
చేరియామ సంక్రంతింగం
అదే మేకు సాప్తకరి
ఆనందపు బ్రతుకుగాఢ.

తారుమారు

రచయిత :

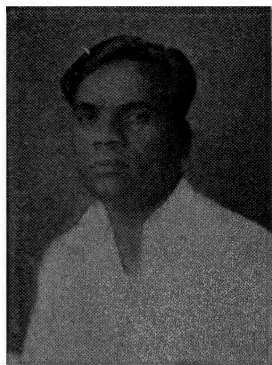
శ్రీ ధరణికోట శ్రీనివాసులు

జననం :

1916

నివాసం :

నల్లగొండ

అభిరుచి : కథాసాహిత్యం, నాటకాలు, సంగీతం,
హాస్య రచనలు.

రచనలు : ముద్రితం : మాయింట్లో (కథానికలు.)
అముద్రితాలు : అనేక కథలు, నాటికలు,
రేడియో నాటికలు, ప్రసంగాలు.

అభిమానించయితలు : మునిమాణిక్యం సరసింహారావు, కొండవటి
గంటి కుటుంబరావు, దాశరథి, సి. నారా
యణరెడ్డి, బూర్గుల రంగనాథరావు.

ప్రభుత్వోద్యోగములో ఉన్నారు.

పాత్రలు :

మోహన్ రావు

రామం

అవధాని

మురళి

పేరంటం

దేవకీదేవి

తా రు మా రు

ఆంధ్ర గంగ

ప్రదేశం మహానరపుగూరి యిల్లు

సేవలను అందించే పద్ధతి గురించి

[మొదటిసారిగా రెండు పార్టీలు ఒకటై, ఒకే పక్షి పట్టా
మోహించి పాతాళిని అధిగమించి విడుదలయి పరిపాలన.

హైదరాబాద్ - (పట్టభద్ర వార్త) పేపరులు 1.00 పేపరులు
పేపరులు (గడ్డిగా పట్టావు)

ਸ਼੍ਰੀ ੴ (ੴ) ਨਾਮੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ

పా. మొక్కల వివరాల అంశము

ಪೆ. ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿ.

[illegible]

పేరి ముక్కుపడి చచ్చావురా అని పేరే అన్నాననిది ముగిసి.

మో (అంకురమైనది అల్లపేరి అనిపించాల్సి) వర్షా వూరూ. ముని
 పేరుగురి చిన్నవారు యెవరు చిన్నవాడాయను. ముక్కుతో
 యింటి అంటిని చూపుకుని ఈ యింట్లోనే ఉన్నామని చెప్పాలి.

[७५८]

రాజ్యము. యీమధ్య రాజా హయాదుని, రి: పోతా నామినోజ్జీ ప్రావీణములను
ప్రతినిధులను.

మో: ఛా యేమిటా అశుభం మీరకు రావడం, పెళ్లి అనుకున్నది మొగలు చావులు చావులు. యెప్పుడూ చావులే. యెలా చచ్చేరుస్తుందో అసలీ పెళ్ళి కావడం!

రామం: - అదేమిటి నావా! నీవే అశుభం మీరకు అంటూ పైగా యితరులను అంటున్నావు.

మో: - యేదో పెద్దముందాకాదుకును రామం! ఓపెధపకూర నా నోటి నుంచి కారిందనుచో దాన్ని పట్టుక యింటిల్లిపాది పాకవలసిందేనా! విమరకు రు దెవవటాదా దాన్ని రెట్టించాలి? (వేరంటంపై పు గుడ్డు రిమి చూస్తాడు) చూదిగ దెబ్బ పోవేం ఊ యింకా మొహం చూస్తూ నింటిద్దావేం ఊ. పో (వేరంటం వదిలి గెల్తురాడు.)

మో: సరి యింక వీటికేం గాని, బజారు సామానులన్నీ కాలిరావడం అట్టుకొచ్చేవా రామం!

రామం: - ఆ అన్నీ పచ్చిసగ్గే. చీట్ల పేకలు మాత్రం రెండేరెండు వారికాయి యింకా అందజన్ రెప్పించమని దుకాణం నాగయ్యతో చెప్పాను. రు సాయంక్రాంతి రిప్పించడా రెప్పించి వుండిస్తా నన్నాడు.

మో: రు పెళ్ళి గుంటిగోళంలో చీట్లాది పచ్చే చెవకోయి, ఉప్పు చుండగ పనులు కావటోలే.

రామం: అదో మళ్ళీ అన్నామీ చావు అని!

మో: సరి కాలించువూ మళ్ళీ నీ పెండుకింటావు నావని. పెళ్లి పల్ల వాటి సూతు దగ్గివాడి యింకా పట్టుకు రారేదు. మంచి మాత్రం సంభయ మీసాయిను కాదామని వాటి కిలాయ అట్టుట్టు యిదేం కాలమో కాని రు అవకలిసితి ఖయ్యలు మీ కాలంలో వేము మురిగిం చావూ.

రామం అదికాదు అసలు మనం పెట్టించిన మూల అద్వైతం సచ్చుమందో. లేదో! చాంబాయిలో చదువుకున్నాడు. ఈ పెంపటానులో కుట్టిన బట్టలు చేరి మెచ్చరాదో చూడాలి!

మా: మేదో టుట్టి కొత్తది నేర్చుకు నాయనా అ అద్వైతం, సేతు బ్రహ్మం పొందుంది.

రామం: యిదుగో నాదా! ఓ మూల చెప్పిన్నా ఇప్పుడు పెట్టాల్సిన సమయం వస్తే పెట్టాల్సిందే దబ్బు డబ్బు - ఇప్పుడు ఇప్పుడు అని అఘోరిస్తున్నావే, పెంపటాను సేతుకు ఇప్పుడు పెట్టిన్నది. సరికాని పాదా: ఈ పెళ్ళి అయ్యేవరకు ఇప్పుడును గురించి గాని యేమీ ప్రయత్నం సేపు గొణిగాదా. మనం మ్యానేజిమెంటు నుండి పెంపటాను చెప్పించిందా చెప్పించిందామి

మా: సరే రామం సీయిష్టం. ఏమైనా చేసుకో, నేను మార్గదర్శించలే నిన్ను చంపుతే దిన్నట్లే. యిది నీ అక్కగారి సంసారం. చక్కే పెట్టించిందా పాదే చేసుకుందావో నాలుగు రోజుల్లో చిట్టే వాటికి నాకెందుకొచ్చిన లింకేకోష చెప్పు ?

రామం: అదో మళ్ళీ వాద

మా: వాల్లే. మళ్ళీ సీమెంటులటాపు సరికాని ఆ రెచ్చిన పన్ను రేమా చెప్పు చూద్దాము.

రామం (వాయిడం వేబులోంచి రిసి ఉడుపురాదు) మూడు రకాల వాయిడం సబ్బులు, రెండు రకాల వాయిడం సబ్బులు. 1గ రిన్నుల నాదికెట్లు. 2 గ్రోసుల కర్రెరిమాట్లు. 3గ రిన్నుల పెట్టెలు. రెండు గ్రోసుల అగ్గపెట్టెలు. 111 కాఫీ డబ్బాలు అందులో 5 పాల్సన్ను. 5 ప్రూరి వాంట్లు. 11 రోరో డబ్బాలు, 8 ఓపర్టినులు, 3 సో సేసాలు

మా: యేమిటి రామం ఈ పెంపటానునున్నీ. ఈ చుట్ట పీకలే యిన్ని చూపాయంయిరే మలాగ చచ్చి యేదానీ :

రామం:- అదో మళ్ళీ చావు

మో:- చాల్లే. మళ్ళీ అని చావకు ఊ. కానీ. యింకా యేం తెచ్చావు !

రామం:- అయిదు డబ్బాల పొగాకు చుట్టలు.

మో: వాటి పాదెకట్టలు వెళవ చుట్టలు, పచ్చే వెళవలంతా చుట్టలు
రాగే చచ్చే అట్టుంది.

రామం:- మళ్ళీ చావే !

మో:- అదో మళ్ళీ యెందుకంటావు ఊ. యింకా యేమిది అ చెప్పవ
పట్టలు చమిపు.

[వేరలమల పోయి.]

వేరల వాడుగాడు వ్యాండ్లో క్లాచ్చుంటి.

మో బయటనే చావమను (వేరలమల వెళ్ళిపోయి.)

రామం:- మళ్ళీ చావే

మో: వాల్లెవోయ్ మళ్ళీ అని చావమ.

[అపభ్రంశ సవేశం]

అప. మహాదైత్యరాక్షసప్రధిస్తు. రాజద్రాక్షి రాజమహే సర్వదా దిగ్వి
జయిస్తు . . .

మో:- నీటి అపభ్రంశగానా నీటి తూర్పుంది ఏన్నానా యిప్పుడు
పెళ్ళిళ్ళవేషం. చుట్టముక్కలకు రాఫీడబ్బాలకే కొంప పట్లు అప్పు
తుంది అపట్లు పెళ్ళింటి అపట్లువేషయాగాని చెయ్యడం
మలభం అనిపించింది నాకు. యేవో యింటి పప్పున్నం పచ్చేస్తే
జనం తింటారు, పోతారు.

అవ... (పెద్దగా నవ్వులాడు) అందుకే పెళ్లిచేసి చూడమన్నానంటే పెద్దయి. అయితే మోహాకారాపుగానూ : మిదోటి ఆగర్భ ప్రేమంటే యిలాగంటుంటే యెలాగా అని. యేవో, కాలాన్ని పాత్రాన్ని అవశ్యంగా మనం అనుసరించాలి. రేకుంటే అపహాస్యం.

మో... అంతే అంతే అపహాస్యగానూ : అంతే. అక్షరాల అంతే.

[పేరంటం వస్తాడు]

పేరి. దానిగానూ పెళ్లికొడుకట వచ్చానంటే మీరో చూస్తాడాల్సింది ఉంటుంది.

మో: ఆ యేమిటా పెళ్లికొడుకేమిటి, రావడమేమిటిరా : అందుకే పెళ్లికొడుకంటే రావడమేమిటి : యేమిటో చిట్టంగా పుంటి నాకేమి రోవడం లేంటి అపహాస్యగానూ : ఒకే పేరింటం - నిజంగా పెళ్లికొడుకేనా లేక యింతెవరినయినా చూచి అంటున్నావా : తెలియకుండా వెళివా :

పేరి - లేదు వాదయ్యా : నిజంగా పెళ్లి కొడుకేను. అయినా చెప్పాను

అవ: పెళ్లికొడుకే కావచ్చు. వాడు అదంతం యిందుకు చెప్పుకాదు : అయినా మోహాకారాపుగానూ : పెళ్లికొడుకే అట్లాంటి యిట్లాంటి రాగొడదుగవంటి.

మో. అదే నేను ఆలోచిస్తున్నాను (క్షణం ఆలోచించి) అపహాస్యగానూ యిది నాకు చావే వచ్చిందంటి :

రామం - అదో మళ్ళీ చావని సాయిండానూ :

మో. - వాల్లేదోయ్ పూరులో.

అవ... ఆ దానికేం లేంటి. యిప్పుడు రిహా యింటే. మనం వద్దంటే మాత్రం అగుతుందా పాదుకాలం రాకపోతే యేమిటిమి ?

మో:- యిప్పుడేం కర్తవ్యం ఆవధాన్లగారూ ! యింట్లోకి వివాహానికి పూర్వం రాగూడదంటే ఆయనగారికి కోపం పెట్టుకోద్దో నేను యేలాగు చచ్చేదంటే ఆవధాన్లగారూ !

రామం:- మళ్ళీ చాపు - చాపు... (వెళ్ళి పోవోరామం)

మో:- చార్లీ రామం. నీవు వెళ్ళుకోకు. మళ్ళీ మళ్ళీ అని చాపిట. యిది పరిహాసాలకు నమయం కాదు. నానెల్లిన పిడిగు పిడి పోయింది రామం. బుద్ధి పనిచెయ్యడం లేదు ఆవధాన్లగారూ ! ... రామం. నాకేదైనా ఆలోచన చెప్పండ్రా మీరు బ్రాహ్మం పుంటుంది.

రామం:- ఆలోచనకిల్లా యేముందంటే. అల్లుడు వచ్చి యింటిముందు వినిచున్నాడాయెను. యిప్పుడు మనం కూర్చున్న పసారాలోకి వస్తేమాత్రం రిప్పేముంది బావా ! యేమింటారు ? అవిధాన్లగారూ !

అవ:- (నిట్టూర్చుబిడిబి) యెంతమాత్రం పనిలేరాదుఅంటే. మనం సాంప్రదాయాలు చూచుకుందామా లేక మొహమాటాలు మీరు కుందామా ? మోహాగారూ ! జ్ఞాపకం వుండొంది. యిది కలియుగం. సాంప్రదాయాలకు విరుద్ధంగా మనం యేమి చేసినా లోకులు కాకుల్లాగ విరుచుకపడ్తారు. కాస్త ఆలోచించి మరీ చెయ్యండి.

మో:- అయితే ఆవధాన్లగారూ ! నేనువెళ్లి బయట ద్వారంపద్ద ఆయనతో మాట్లాడుతాను. లోపలికి రావడం దాగుండదని సచ్చ చెప్తాను. అయినా యిప్పుడు ఆయనకున్న పనేముంది మన యింట్లో. యేమిటో. యేమీ తోచడంలేదు. అయితే ఆవధాన్లగారూ ! మీ రిద్దరూ యిచటనే వుండండి. నేను ఆయనతో మాట్లాడి ఎస్తాను.

రామం:- కాని దాదా కాస్త జాగ్రత్త. మాటల దోపిడీలో మళ్ళీ చాపుట బ్రతుకులు అని ఆయన్ని నొప్పించే శేవు.

మో:-చాల్లేదోయి. మళ్ళీ ఆవెళ్ళవ మాతయీ నీపూను.

[రె]

రెండో రంగం

ప్రదేశం - యింటిముందు

[వేపచెట్టునీడలో మురిగి పచాడు చేస్తుంటాడు. నొట్టొంటికి శిగరెట్టు పొగ గుప్పు గుప్పు పని పడల్తుంటాడు]

మో:- (ప్రవేశిస్తాడు)

మురిగి:- సమస్కారమంది (శిగరెట్టు దూరింగాపారేసి పర్మావగా నిలబడి పుంటాడు.)

మో:- యేం నాయనా యేదోపనిమీద పచ్చినట్టన్నాడే అయ్యో నిలబడే పున్నావే. నా తెలిపి రెల్లదానినట్టేపుంది . అరే పేరింటం ఓరి పేరింటం - యెక్కడ చచ్చావురా . రెండు కుర్చీలు పట్టకురా.

మురిగి: అక్కర్లేదుండి . యింట్లోకే పవంది.

మో. ఆ యింట్లో కెందుకు నాయనా కాదుకాదు మీరు యేమి అనుకోకుండి నేను యీగంటున్నానని ..యేదో రేపు రాత్రికి ముహూర్తిం అనుకున్నాం కదా అంతకు పూర్వం యింట్లోకి రావడం చాపుండలేమోనని. అంతే. నలుగురు నాలుగు విధాల అనుకుంటారు నాయనా. నలుగురిపికెందుకు? అనియ మీనాయన గారు పూరుకుంటారా చెప్పండి. యేదో మీది చిత్తరసం కాబట్టి ఈ కష్టములు రెయిపు మీకు.

మురిగి:- ఈ సాంప్రదాయాల మాటలకేం రండి. అసలు నేను పచ్చింది మీదూరుర్ని చూడడానికి. నాకు రెలియమండానే ముహూర్తిం నిశ్చయం చేసుకొని నన్ను దొందాయనుంది పిలిపించారు. కాని నేను అమ్మాయిని చూడలేదు. ఆవిడను చూడందే పెళ్ళి యీలాగు చేసుకొనేది చెప్పండి.

మో:- మిమ్మల్లాంతా అమ్మాయిని చూశారు. అమ్మాయికేం బంగారు తుసక. యేమి సంతలేడు.

మురిగి:- అయినా నేను అమ్మాయిని చూడంటే పెళ్లి చేసుకోనంటి. పెళ్లి నాది- యింకెవరిదీ కాదు.

మో:- అంతపట్టుపట్టితే యేలాగునాయనా? పెద్దవాణ్ణి నామాట విసు. మీ నాయన ఒకటి నేను ఒకటినా. రేపిపాటికి అంతా అయిపోతుంది. ఒక్కరోజు కొందరు యెందుకీ పాడుప్రపంచంలో అనుపించుకోవడం.

మురిగి:- పోనిట్లూ చెఫవ ప్రపంచంతో నాకేంపని? నేను మాత్రం అమ్మాయిని చూచుకోకుండా పెళ్లి చేసుకోను. యేమైనా సరే తర్వాత తప్ప యిష్టం.

మో:- రొండురసడకు నాయనా రాస్త్ర అలోచించు.

మురిగి:- నేను యెక్కువ మాట్లాడరలవలేకంటి. అమ్మాయిని చూయి చదం యిష్టంలేకుంటే మీరు యింకో సంబంధం చూచుకోవచ్చు. (వెళ్ళిపోవోరాదు)

దామరి:- (ప్రవేశిస్తాడు) అగంటి. అగంటి. అంత రొండురసడున్నారేం? చూ దాపగారు పాతకాలపు మనిషి. యేదో అన్నారు. దానికేం తెంటి..... ఎంతి అమ్మాయిని చూద్దురుగాని (మురిగి చెయ్యివట్టుకొని రోవలికి తీసుకువెళ్ళరాదు)

మో:- నాకు కాదైనా పచ్చిందిగాదురా దేవుడా: (నెత్తిబాదుకుంటాడు)

[తెర]

మూడో రంగం

ప్రదేశం:- యింటివపారా

[అవధాని, మోహన్ రావు, రామం, మురళి వర్షేల్లోహిచ్చొనియుంటారు]

అవధాని:- అమ్మాయిని చూడక తప్పదంటారా.

మురళి:--అపునండి చూడక తప్పదు.

మో:--యివ్వొక్క తిథి సక్షత్రాలు యెలాగున్నాయో! యేం అపవాదంగానూ.

అవ:--తిథి వార సక్షత్రాల కేంద్రం. (పంచాంగం విప్పి చూస్తాడు)
దాగానేవుండే.

మురళి:--పోనిప్పురూ. యింకా బూజుపట్టిన భావాలు. పూర్వం మాత్రం
అమ్మాయిని చూడకుండా పెండ్లి చేసుకున్నానంటే స్వయం
పరాంజీ విసలేమా!

అపధాని:--నరే....మోహన్ రావుగారూ రానివ్వండి యేంచేస్తాం. శుభస్వ
శీఘ్రం.

మో:--రాదుం, అమ్మాయిని తీసుక రా.

(రామం రోవలికి వెళ్ళి దేవతదేవతో పళ్ళీ పిస్తాడు)

మో:--అమ్మాయి రా రా.... చూర్చో.... పరాయివాళ్లెవరూరేదు రానిమ్మా.

దేవకి:--(హుర్బుంటుంది ఓ బల్బీలో)

మురళి:--అమ్మాయి పేరు?

రామం:--దేవకీదేవి.

మురళి:--అదో రాచబిడ్డపేరు.... చాలా వాపుంది. (అమ్మాయిని వాగా
వరిశీలించి చూస్తాడు) అమ్మాయి. ఇంగ్లీషు చదువుకున్నావా!

దేవకి:--(నిగ్గువదుటా అవునన్నట్టుగా తలవూపుతుంది.)

రామం:--ఓ ఆంగ్లో ఇండియన్ లేకీవర్గ చదివించాము.

మురళి:--యేదీ ఈ సూన్ పేవర్లో యెదైనా చదివి చనిపించు
అమ్మాయి. (చేతిలోవున్న ఇంగ్లీషుపేవరు అమ్మాయిచేరి కిస్తాడు)

చేపకి:—(పేవట చదుపుచుంది.)

"The appeal issued by leading workers in the Women's Movement in the state supporting the candidature of woman candidates in the forthcoming elections would be echoed by people all over the state."

మునిగ:—చాలు చాలు .. పక్కెరెంట్... పండర్ ఫుర్, నైస్. మంచి ఉచ్చాపం. ఆంగ్లో యిండియన్ లేడీ పద్దగమా చదివించాడూ! అసలు అదీహాస్యం- యే యితరులో చెప్పితే అంతగా వాగుండక పోవును ఉచ్చాపం . సరి. కాని అమ్మాయీ! నీకు సంగీతం పచ్చా

రామం:—అవునండీ. ఈ పూజోపుష్ప అమృత సరిస సంగీత విద్యా అయిల్లో సంగీతం చెప్పించాము.

మునిగ:—పాట పాడు అమ్మాయి పింటాను.

మో:—అ. పాట మో పాడుతుందండీ!

మునిగ:—యేం అమ్మాయి సిగ్గుపడుతుందా యేమిటి? విద్యను ప్రదర్శించడానికి సిగ్గెందుకూ?

రామం:—పాడమ్మాయి పాడు.... సిగ్గెందుకూ?

చేపకి (పాట పాడుంది)

పాట.

శ్రీరామా సీతారామ - కాపాడ రావ

భక్తిలోపాల రామా - జాలమేల రావా

కాపాడ రావా. శ్రీరామా॥

మునిగ:—పక్కెరెంటు. ముచ్చెరెంట్ .. నాకు అమ్మాయి నచ్చిందండీ. యింకా వస్తానండీ (లేస్తాడు)

[రామం, మోహన్ రావు మురళిని సాగనంపడానికి అతని వనక నడుస్తుంటారు]

దేవకి:—(తుర్బిలోంచిలేచి) నాన్నగారూ ఆగండి. వారు చూడ్రం నాకు నచ్చలేదు. వివాహానికి పూర్వం కన్యలను పరీక్షించే ఆధికారం మొగాళ్ళకుంటే ఆడపిల్లలకు గూడా మొగాళ్ళను పరీక్షించే అధికారం ఉండాలి.... వారిని పెళ్ళిచేసుకోవడం నా కెంతమాత్రం యిష్టంలేదు.

మో:—ఆ పూరుకో అమ్మాయి. రమ్మ. అలా నీవు అసహదదమ్మా

మురళి:—(అపమృయివద్దకివచ్చి) అదేమిటమ్మా— సన్ను పరీక్షించంటే ఫేబి చేశావే!

దేవకి:—(రంజితో) వారిని పరీక్షించడం నా కసంసరిం వారికి నానా ఆరాళానికి చూమికి పున్న లేదావుంది. నేను భారత స్త్రీని ..

మురళి:—నేనూ భారతీయుణ్ణిగదా!

దేవకి:—(తండ్రితో) .. కాని వారు ఏదేమీయ సంస్కృతిగలవారు. నేను వివాహాన్ని ఆత్మబాంధవ్యంగా యెంచుకుంటాను. వారు కేవలం శరీరబాంధవ్యంగా యెంచుకుంటారు.

మురళి:—ఓహో అలానా - దాగా కనిపెట్టావే!

దేవకి:—వారికి సచ్చిని నా సొందర్యం. ప్రాప్యమైన నా గొంతు యే వ్యాధి పీడితనయ్యా చెలిపోయిన వారి కళ్లు నన్ను చూడనొల్లవు. వారికి దోలెడు విజ్ఞానం ఉండొచ్చు కాని రసంత మానవత్వం పుస్త్రు నా కగపడడంచేదు.

మురళి:—మ్యానర్సు ప్లీస్ ఇన్ఫర్మ చేస్తున్నావు జాగ్రత్త.

దేవకి:—సంత విక్రయ పకుపును చూచిసత్తు వారు చూస్తున్నారు నాన్నారూ! వీరు సొందర్యం ఒంపుటా, రూపు రేఖలు ఆరాధించే వారనే విషయం మీరు చదువకంటి...

మురళి: -యస్ ఎక్సాక్ట్లీ (Yes, exactly)

చేపకి: -నన్ను పశుప్రాయంగా ఈ సౌందర్యోపాసకులకు దలి యిచ్చకంద వివాహాన్ని ఆత్మ బాంధవ్యంగా యెందుకునే యుపకుడే నాకు కావాలి... నాన్నారూ! వారితో చెప్పేసెయ్యండి. నాకు వారు దొడ్డిగా నచ్చలేదు. వారిని నేను వివాహం చేసుకోను. యిది నా ధృఢనిశ్చయం.

మా: -చేపకి.... నా ముద్దుబిడ్డా. నీయిష్టమే లేనితర్వాత అంతా ఒట్టిచే నమ్మా (మురళిపైపు చూస్తూ) వింటున్నావు కదా నాయనా, అమ్మాయికి నీవు నచ్చలేకట... నాకు చాలానిచాలంగావుంది. యింకెక్కడైనా నీయిష్టంపెచ్చిన అమ్మాయిని వివాహం చేసుకో. మీ నాయన గారికి ఈవార్త అందచేస్తాను.

మురళి: - (లోపంగా మాహన్ రావును అమ్మాయిని చూస్తాడు) ట్రామ్మి. స్కాంక్రయ్య (అంటూ వెళ్ళిపోతాడు)

రామం: -యేమిటి యివంతా అమ్మాయి. యిక యీ పెళ్లి యెత్తిపోవలసిందేనా? ప్రపంచం యేమంటుంది.

మా: -పాడు ప్రపంచం యేమన్నానరి రామం. నీవు మాత్రం అమ్మాయిని యేమన్నా ఒప్పుకోను. ఆత్మగౌరవంగల ఓ భారత స్త్రీ చెయ్యవలసిన పని చేసింది అమ్మాయి. యిలాంటి కన్యలను క్లాపించక పోవడం మనకెంతైనా సిగ్గు. యిక వివాహం గురించా నా కెంత చూత్రం విచారించేదు. నా ముద్దు బిడ్డకు యెవరైనా దొడుకుతారు. (అమ్మాయి తల నిమరుచూ ముద్దెంటు వంటాడు) రామం, అమ్మాయిని యింబోకి తీసుకెళ్లు.

రామం: - (అమ్మాయితో లోపలికి నడుస్తూ) My god. కథంతా అడ్డం తిరిగిందే! (లోపలికి వెళ్ళిపోతాడు)

మో:- అవధాన్లుగానూ! చూశారా! అంతా రామమీదనే కాలపవరియారం.
మనచేతిలో యేమీలేదు. యేది యెదియినా మిగిలి యింకా
నందిండు చూడలేక నాకు చావొచ్చింది

అవధాని:- తదాస్తు. సీత్రుంగా రావలసిందే

మో:- (నోటు లెరచి) అ...అ. . అలాగంటూ రేసుందే!

అవధాని:- అదే... కల్యాణం అనుకున్నాను.

[యద్దడు విరగబడి నల్లులారు.]

(తెలి)

ప గ !

రచయిత :

శ్రీ పొట్లపల్లి రామారావు

జననం :

1920

నివాసం : తాటికాయల, తా॥ వరంగల్

అభిరుచి : సారస్వతం.

రచనలు : ముద్రితం : 'జేలు' (కథానికలు) కథానికలు, గేయాలు, నాటికలు పత్రికల్లో ప్రచురింపబడ్డాయి.

అభిమానరచయితలు : గోరీ, పెన్లబిక్. విలియం సారాయన్, రోమా రోలాండ్, టాల్స్టాయ్, పోతన, రాయప్రోలు సుబ్బారావు, చలం, క్రేం చంద్, కిషన్ చంద్.

పాత్రలు :

పుల్లయ్య

సర్పయ్య

ఒకటవ పోలీసు

రెండవ పోలీసు

నరసింహారెడ్డి

అమీన్

ఎలవాడు

ప గ !

ఒకటో రంగం

రైతు ఇల్లు

పుల్లయ్య:- మొన్న సంగారం అడుగుపన్నే సోరడు బియ్యం రావాలంటే, యిచ్చినోడు లేడట. రాష్ట్రం మాదగ్గరి లేవంటే, మాదగ్గరి లేవని, జవాబు పలికినా. చేయిబట్టి యిచ్చినా. ఎవడూ కవల లేవట.

సర్పయ్య:- బియ్యం పోనీయి. మళ్ళీ ఆ డిశ్లాసుంచి పోదామంటే బంటి దొరికలేదు. ఎవడు యిస్తాడు ?

పుల్లయ్య:- ఎట్లాపోయిండు మరి ?

సర్పయ్య:- రాళ్ళు నెత్తిన పెట్టరాని ఏముచేస్తాడు? డిశ్లాసుంచి నింపబడితే పరుపు దక్కేటట్లు లేదాయె. డిశ్లాసుంచి యిస్తానో చూడు అని మెండుమెండు పోయిందట.

పుల్లయ్య:- మూట ముగ్గులు చూడండి.

సర్పయ్య:- అది వినరాదు! సాకర్లోని అందా యింట్లో లేమని తప్పించుకున్నట్ట, రూపాయి, రూపాయి. యిస్తామంటే, అతైనా ఎంతో బ్రతిమిలాడితే, యిద్దరు చూర్లోళ్ళు పచ్చింద్రుడు. చాల్సేనా రూపాయలు చేరులపెడితినే, పన్నుమన్నురట. చేపుదా! అనుకుంటూ పడేడు ఎక్కణ్ణో తెచ్చి యిచ్చిందట అప్పుడు.

పుల్లయ్య:- చూర్లోళ్ళు మాగవారికింద్రు. చాళ్ళు ఏముచ్చిందీ ముచ్చర్తి?

సర్పయ్య:- మన పెద్దలు లేరు? అడుగుంచి మెర్కిడి మనసు పరుగు తదో! మెర్కిడి నొప్పి అయితదో! యేమి రావమొస్తదో! అని మెంతభయం మెంతదావ చాళ్ళు. ?

పుల్లయ్య:- ఈ ఊరి పెద్దలందరిని నీళ్ళులేని దగ్గర ...

నర్సయ్య:- వీళ్ళెలము చూచుకొనెనాయె, మనని వాళ్ళు పీక్కితినేది ;
లేకుంటే మనమీద చేయిచేయడానికి ఎన్నిగుండె లుండారె వీళ్ళకు?

పుల్లయ్య:- వాళ్ళకు ఇంత యెంగిలి దొరికితె సరి ...

నర్సయ్య:- జాగీరులో యీ పెద్దలందరు కలిసె పట్టి యిచ్చిండ్రట ..
నారాయణపంతులును.

పుల్లయ్య:- మనవాళ్ళె మనయింటి మర్కం చెపుతుండ్రు. యింటికొంగ
ప్రాణగండం

నర్సయ్య:- సరసింహారెడ్డి పెంబడి పద్దరు వీళ్ళప్పుడు. ఆయనను ఎట్ల
యినా పట్టి యివ్వాలెనని యెన్నో ఆలోచనలు, యెన్నో వేషాలు,
యెన్నో పన్నాగాలు పన్నుతాండ్రు.

పుల్లయ్య:- ఆయనగాని వీళ్ళకు దొరకడు. ఎవనికడుపుల యేమున్నదో ?
ఎక్కడే దొంచవున్నదో? ఆయన చూపుతోనె గ్రహింపకుంటడు.

నర్సయ్య:- మన లోపలనుంచె యెవరైన పోయి చెపితె అయిపోయె .
అదెంకఘనం ? తెలియనంతవరకే ఏదైన ..

పుల్లయ్య:- నిజమే ..కాని, ఆయన జాగ్రత్తలో ఆయన లేడంటా ?

నర్సయ్య:- ఏరినం ఎట్లవచ్చునో ? చెప్పివస్తయ్యా ?

పుల్లయ్య:- అంతే ...కాని, మొన్న దాగచేసిండట.

నర్సయ్య:- దాగనా! ..మరి దాగనా.

పుల్లయ్య:- నిద్రలో పున్నా. .మూవోడు వచ్చి చెప్పిండు నాకు .సరిగ్గా
వివరితు నేను.

నర్సయ్య:- ధర్మారంలో గవళోళ్ల దుకాణాల మీద పత్తి, వాళ్ళు తన్నుత,
గుడ్డత, అని బెరిరించి గొంతుకదాక తాగి చావట్లో వన్నడట

పోలీసోడు. సరసింహారెడ్డి చూడు చూడు మని ఆరోజే వచ్చిందట గవళ్ళోళ్లపోయి, యిదేమి అన్యాయమయ్యా, యిట్లయితే మేము మా యిందల్లనె ఉండలేము, అని ఆయనతోని మొర పెట్టుకున్నరట. సరసింహారెడ్డి ఆ అర్థరాత్రి పోయి పండుకున్నవాణ్ణి చక్కగా చూర్చాబెట్టి వాళ్ళకు పైనయి యిస్తావా? లేదా? అని గట్టిగా అన్నడట. తెల్లముఖంవేసి, గడగడ వణుకుకుంటు అప్పటికప్పుడు యిచ్చిందట పైనయి.

శిల్లయ్య:- వాళ్ళకు యిప్పుడు చావైంది. కోళ్ళు దొరుకుతరేపు, గొడ్డు దొరుకుతరేపు, ఎట్టరేదు. గొట్టంరేదు. ఊళ్ళకుపై మందలం బెట్టోడరేడు. బజార్ల కుక్కగూడా రేస్తలేదు వాళ్ళకు.

స్పెయ్య:- మన ఆలోచన సరసింహారెడ్డి మీద మిందుతున్నడట. దొరికితే చంపేద్దామని చూస్తాండట.

శిల్లయ్య:- ఇక ఏమిచేస్తాడు మరి? తిన్న ప్రాదాలాయె ఎక్కడ ఏమి దొరికకుంట ఆయె... ఊళ్ళమీదపడి యిష్టమున్నట్టు దోచుకొని తిని బ్రిటికీనోళ్ళకు యిప్పుడు నోళ్ల కట్టినట్టు అయింది. జీతం రాళ్ళు ఎక్కిడికయితయి... యిక మండదుమరి?

స్పెయ్య:- కనపడితె నిలుపున మింగుదామని ఉంచొచ్చు వారికి.

శిల్లయ్య:- చొరికితెనా?

స్పెయ్య:- అబ్బో! దొరికితె ఇంకెక్కడిది? మళ్ళీ మనుసులముఖం చూడనిస్తాడు? అంతమంట పున్నది వానికి.

శిల్లయ్య:- సరసింహారెడ్డికి మంచి పేరొచ్చింది. ఎవడు ఆయనను తలచుకోవడమె... ఎవడు ఆయన సంగతి చెప్పడమె... ఎక్కడ విన్నా ఆయనగూర్చి వినడమె....

సర్పయ్య:- మన తాయా? అంత ఆయనను తలవని ఊరులేదు.

పుల్లయ్య:- తాలూకా ఏంది ? దేశం అంత అనుకుంటున్నరు ఆయన పేరు. కోళ్లు పాయె. గొర్రు పాయె. దండగలు పాయె. దోషాలు పాయె. ఊళ్ళమీద పేలుపెట్టి చూపినోడె లేదాయె యిప్పుడు ? యిక ఎందుకు అనుకోరు ?

నర్సయ్య:- సరసింహారెడ్డి

(యిద్దరు నైజాం పోలీసులు ప్రవేశిస్తారు.)

ఓ. పో:- సరసింహారెడ్డి ఎవడు ? దాని ముచ్చట పెట్టుకుంటున్నరు ?

నర్సయ్య:- చూ రమ్మరు.

ఓ. పో:- మెతమ్ముడా ? మీ తమ్ముని సంగతేనా ? మీ రమ్ముడు ఏదీ ఎక్కడ ఉన్నడు ?

నర్సయ్య:- బల్లకాడ ఉన్నడు.

రెం. పో:- నిజంచెప్పు. సరసింహారెడ్డి ఎక్కడ ఉన్నడు ?

నర్సయ్య:- యిప్పుడు చెప్పేది అబద్ధమా ? చూ రమ్ముడు ఎందుకు ?

ఓ. పో:- వాడు దాగ నేర్పించి మితు. అయితే మీ ఊళ్లోనే ఉన్నడు సరసింహారెడ్డి ?

పుల్లయ్య:- చూకు తెలియదు.

రెం. పో:- మీ యిళ్ళకు పద.

నర్సయ్య:- మే మెందుకు ?

ఓ. పో:- నడపు. పని ఉన్నది మీతోని.

నర్సయ్య:- చూకు తెలియదు.

రెం. పో:- యిళ్ళలో దాచిపెట్టుతారు ? చొరకనీయి. మరూ పోతారు దానితోని.

నర్సయ్య:- చొరికితే తీసుకపో.

బ. పో:- నీవు నడవాలె,

సర్పయ్య:- మూకు పనులున్నాయి (పోవోరాడు)

రెం. పో:- ఏయ్ ! నిలబడదు,

సర్పయ్య:- ఎందుకు ?

రెం. పో:- నిలబడు.

సర్పయ్య:- ఏంటి చెప్పు.

(సర్పయ్య నిలబడిరాడు. ఒకడూ పోలేను అరిచిచేయి పట్టుకుంటాడు.
పుల్లయ్య దారుకుంటాడు.)

బ. పో:- నాతోని కచేరికి నడుపు !

సర్పయ్య:- ఎందుకయ్యా ?

బ. పో:- నీవు నడస్తడా లేదా ?

సర్పయ్య:- ఏమి దొంగతనం చేసినా ?

బ. పో:- అక్కడికి పోయినంత తెలుస్తది పా.

సర్పయ్య:- ఏందో ఆనేము : యిక్కడ చెప్పరాదు !

రెం. పో:- ముకు బాగా బుద్ధిసెపురా . చూస్తుండు.

సర్పయ్య:- యిక నీతోనె నేర్చుకోవాలి బుద్ధి.

బ. పో:- నోరు జూచినియ్యకు.

సర్పయ్య:- ఏంటిమిరి ? నడిచిపోవో దొంగను పట్టుకున్నట్లు పట్టుకొని,
'కచేరికి నడపు' . 'కచేరికి నడపు' . ఏమి తప్పుచేసినా ?

(ఒంటరిలో గొంగడి కొప్పెర వేసుకున్న సరసింహారెడ్డి లావాలి కర్రతో
మెల్లగా వస్తాడు.)

సరసింహ:- ఏమి తప్పు చేసిండు మీరు ?

రెం. పో:- ఎవరు నీవు ?

నరసింహ:- ఏమిటప్పు చేసిందంటుఉంటె ?

ఓ. పో:- నీవేరు ?

నరసింహ:- నాపేరు చెప్పబారాని వీటి పప్పేమిదో చెప్పు మొదట ?

రెం. పో:- నీరేమి ఆక్కరి ? నీవెవడవు ?

నర్సయ్య:- అమీన్ కచేరికి తీసుక పోరాడట,

నరసింహ:- నీవు చాలపూ....దొరిపు !

ఓ. పో - నీవు నరసింహరెడ్డివా.. ? నీవేనా ?

నరసింహ:- నేను యిదిగో వీరిని.

(కర్రలేసి గట్టిగా వీపుమీద దెబ్బ కొడరాదు)

రెం. పో:- ఆరేమీ చంపారు.

నరసింహ:- వారిని పుచ్చు నీవు.

(విడుస్తాడు)

నరసింహ:- యిక మీ అమీన్ దగ్గరకు పోయి నాపేరు చెప్పు.

ఓ. పో:- నీకు యింతబలం వచ్చిందీ ?

నరసింహ:- కోర్టు గొర్రెలు తిని,

ఓ. పో:- చూస్తావు ఉంటు !

నరసింహ:- వచ్చినవాడిని దారివెంటడిపోక దారిని పోయేవాళ్ళను

వీర్చిస్తావు ?

రెం. పో:- చుంచది.

నరసింహ:- చూట్లాడక వెళ్ళు.

(యిద్దరూ భయపడుతూ తిరిగి, తిరిగి, చూస్తూ పోరాడు.)

నర్సయ్య :- మీరు రాకపోతె ?

నరసింహ:- పట్టుకపోయి నాలుగో అయిదో వాడేనును.

సర్పయ్య:- మీ ముచ్చటే పెట్టకుంటున్నాము. మీ పేరు విని సరిసింహా రెడ్డిని జూపుమంటు వచ్చిండు. -

సరిసింహ:- యికేమి ; చూచాడుకదా ! పోలీసులు . పోలీసులు అని ఎగ బోసుకుంటు ఉరికి వచ్చిండు భావగ్గరికి శృల్లయ్య. నేను ఏమిటో అనుకున్న !

సర్పయ్య :- మిమ్మల్ని గుర్తుపట్టారు.

సరిసింహ:- పట్టినీయి ఏం భయం ?

సర్పయ్య:- మనం యిక్కడ ఉండవద్దు.

సరిసింహ:- యికేమి పని :

(వాళ్ళిద్దరూ పోరాడు. మరికాసేవటికి పారిపోయిన యిద్దరు పోలీసులు భయపడుతూ బెదిరిచూస్తూ ప్రవేశిస్తారు)

ఒ. పో:- నా బీటయివ్వు పోయింది.

రెం. పో:- నా సదుం బిళ్ళ లేదు.

ఒ. పో:- యిక్కడే పోయింది అది.

రెం. పో:- (యిద్దరూ క్రిందికివంగి వెనుకకుంటారు) రాంచలరా మెడమెదినుంటి జారింది... నేను కనిపెట్టలేదు.

ఒ. పో:- గొంగుకివాడు సరిసింహారెడ్డి.

రెం. పో:- లేకపోతే యింకోనికి యింతిబలం ఎక్కడిది ?

ఒ. పో:- వాణ్ణి పట్టుకోకపోతే మనపని ఉత్తరే.

రెం. పో:- ఊళ్ళలో మనం తిరగలేము యిక.

ఒ. పో:- ఉండు ఏమిచేస్తానో చూడు. పట్వారిని హమ్మంటే రాలేదు చూడు.

రెం. పో:- ఎల్పాడు చెప్పిందో లేదో! అయినా యిక్కడికి వద్దు. కచేరికి పిలిపించుకుందాము.

ఓ. పో:- (సంచితకృతి) బీటుయిక్కు యిదిగో.

రెం. పో:- (సంచితకృతి చూచుకొని) నాదిక్క యిదేంది !

(ఇద్దరూ నిష్క్రమిస్తారు)

రెండో రంగం

డిలీచాపి. అర్థరాత్రిచేళ.

(రాంతు చిటిచి వెలుగుతూ ఉంటుంది. అమీన్ మంచంపై కూర్చుని
పిరికిపాటుపడుచు, అప్పుడప్పుడు ఎవరికోసమో ఎదురు చూస్తుంటాడు.
మంచంపైన రోహాయినింపిన పిస్తోలు ఉంటుంది.)

అమీన్:- పిస్తోలు చూసేస్తేంది .యింకా కాలేదు . ఏమీ కావచ్చు :
పట్నావీ 'ఉన్నాడయ్య. కప్పుక ఉన్నాడు బొరకకప్ప'
దని ఉద్దాని చెబుచున్నాడు పట్నావీ ఏమైన చేయలేదుకదా!
ఎవణ్ణి సమైక్యమేదు. కాలం అంతా మారిపోయింది. పైకి
'హుజూరు హుజూరు' అని అన్నా రోపల పూర్వపు భయ
భక్తులు ఉండికి చేపు. ఏమిటి పీళ్ళు? నేనుపోతే యింక సేపు
ఉద్దేదా? పట్నావీ స్వంతమనుషుల నిర్ణయచాని చెప్పినాడు
ఏమీ చేసిందో! నిరమొఖం? ఈ రిదిలక అంతా చాటు ఏ
కన్నంగుండానో కనిపెట్టి ఉదాయించిందేమో! పీళ్ళ తెలుపులు
యింకే

(ఇంకా రెండు ఉద్దేగంగా మూట్లాడుతుంటున్న మనుషుల ఉప్పుడు
విసబడుతుంది. ఆ ఉప్పుడు విని అమీన్ పిస్తోలులేసుకొని లేచి ఆ
భృంగి ఏమిటో పిటాహులంగా వింటూ అటుముడు తిరుగుచుంటాడు.
ఉప్పుడు మరింత దగ్గరైంది. ఇంతలో నరసింహరెడ్డిని
గట్టిగా రాళ్ళతోని ఆ ఇద్దరు పోలేసులు వట్టుకొని వస్తాడు.)

అమీన్:- పట్టుకున్నారు! సాదాన్! నాకు సమ్మిరేలేకుండా మీరు పట్టు
కుంటాని చాల గొప్పపని చేసిను. తీసుకరాండి యిటు.

ఓ. పో:- దొరకక ఏమి చేస్తాడు ! యిటువంటోళ్ళు లక్షలు అయింద్రు.
వీడు లెక్క !

అమీన్:- మంచిపని అయింది, మంచిపని అయింది.

రెం. పో:- మా ప్రాణాల తిన్నాడు.

అమీన్:- ప్రాణాల తిన్నాడు ? ఏమిరా ! వాడి ప్రాణాల మనం తిందాము.

రెం. పో:- చేతికొచ్చేవరకు ఏమైందనో భయం ఉండె. తుపాకి గురి
చూపకపోతే పారిపోయేటోడె.

అమీన్:- యిటు పట్టుకరంకె, ఏమి, పోరీసులంటే నీకు పరవారేదుకదు?
(నరసింహారెడ్డి మాట్లాడడు. గంభీరంగా నిలబడి ఉంటాడు.)

అమీన్:- ఒక తన్నుతన్నరా ?

ఓ. పో:- చొరకంగనె బిడిచినాను వల్లంతా మెరిగింది దాగా .

రెం. పో:- అరొజా మూమిల తిరిగివెంది తప్పక వీడే.

అమీన్ - ఎవమిరా ?

నరసింహారెడ్డి - నాకు తెలియదు.

అమీన్:- నీవు తప్పు చా తాలూకాలో మరొకటి దమ్ములేదు. నీవో, నీ
పార్టీలో వాడో. .

నరసింహ:- నాకు తెలియదు.

అమీన్:- షొరీసువాళ్ళ గుండెల్లో నిదుర పోతావేమొకదా ! చెప్పరా ?

నరసింహ:- నేను అనలేదు.

అమీన్ - నీవు అనలేదు ? నీవు ఏమి చేయలేదు ? ఏజ్జికొట్టింది ఎవడు?

నరసింహ:- నాకదేము తెలియదు.

అమీన్:- అరేయి . వీడి నాలుక గుండరా . .

బ. పో:- అరేయి చెప్పు, వల్లు పగులుతది.

అమీన్:- పోరీసులంటే గడ్డిపరక అయిపోయింది.

బ. పో:- ధర్మారం చాపచిరో బీటుజవాన్ నిమరపోతే పదినుందిని తీసి
కొనివచ్చి తన్నిపోరాదు ?

అమీన్:- నీవేనారా ?

నరసింహ:- నాకు తెలియని సంగతి నేనేమి చెప్పను ?

అమీన్:- నీకు తెలియదు ? ఊటలరోని చెబుతావు ? అరె ! హమీద్ !

(ఒకరూ కానిస్టేబులు చేరికొత్తో మోకాళ్ళపైని గట్టిగా వాదరాదు)

నరసిం:- అబ్బా అబ్బా

అమీన్:- అబ్బా ! యింకాచే తప్పు.

బ. పో:- అప్పటికన్నా దాగా అయింది చెప్పు ? ఉచ్చగపోడు యిది .
ఏమొ అనుకున్నావు !

(ఇంకొకటి వాదరాదు)

రెం. పో:- రన్నులతో చచ్చిపోతవు. చెప్పు.

నరసింహ:- నా కేమీ తెలియదు.

అమీన్:- అరేయ్ ! వీనికి అట్టారాదు. యింకా కొట్టారె

బ. పో:- చూ దెబ్బలకు భారాలు చూడు స్తాయి. నీ కేందిరా? యిదిగో
చూడు నీవు ఎట్లా చెప్పవో

(గట్టిగా వాదరాదు)

నరసింహ:- చంపండి మీ యిష్టం.

రెం. పో:- చెప్పేదాకా ఎడవం చచ్చిపోతవు.

నరసింహ:- చంపండి నాకేమీ తెలియదు.

బ. పో:- ఏమీ తెలియదు?

నరసింహ:- తెలియదు.

అమిన్:- తెలియదురా?

(బూటకాలుతో కడుపుమీద తలదాటు)

నరసింహ:- (వెల్లకిలబడి) అవ్వా! అవ్వా! నొప్పి .

(వాదతో కళ్ళు మూస్తాడు)

బ. పో:- చెప్పు యిక! చచ్చిపోతావు!

అమిన్ - చస్తేచచ్చి! పోలీసువాళ్ళమీద తింగబడి చచ్చిపోయిందని పంచ నామూ చేస్తా!

(నరసింహాపైకి కడుపుమీద తలదాటు చేతులు పెట్టి వాదపడుతుంటాడు)

బ. పో:- అరె! లే! ప్రాచం పోలేము.

రెం. పో - మొంచి రాక్షసులు. చీళ్ళు చావరు.

అమిన్:- కనవడగనె గోలివేయనుంటి.

బ. పో:- గుడిసెలో పండుకున్నాడు మీ అడుగుల చప్పులు విని తెలిచి చచ్చిందేమో తొందర పుట్టింది. ఎటు పోయిన లాభం లేదనురాని ఒక ఎత్తు వేసిండు యిక. రూపు తోయంగనె బయటపడుచాడుని మెల్లగ గొళ్ళెంతీసి తెలివిగా పోయి దర్వాజా మూలకు సలికించి. నేను యిదలరా చూడక తలుపు తోసుకొని రోపలికి పోయినా. చా వెనుక యలవోడు ఉన్నది ఇద్దరిము రోపలికి రాంగనే యిక అయిపోయింది అనుకున్నాడు. దబ్బున రేచి ఉరికిపోయింది. దర్వాజాలో అడుగుపెడుచున్న పట్వారిని చూడలేదు వానికి పోయి గట్టిగా తాకించి పట్వారి అట్లనే పట్టుకున్నాడు. యిక విడవలే. యిద్దరు బాగ కలియబడ్డరు. పట్వారిని కిందపడేసి బయటపడేటోడె. యింతలో నేను ఉరికి 'కది రిచే కాలుస్తా' నని రుపాకి చూపెట్టినా యిక అట్లనే చచ్చినోని తీరు భూమికి పంగించి.

అమీన్:- ఉదాయించనున్నది.

బ. పో:- పట్వారి, వీడు కలెబడ్డరు. లేకుంటే అయ్యేదే.

అమీన్:- వీడు పోతే ఈ తాలూకా మొత్తం లొల్లి లేకుండా అయితది.

రెం. పో:- దాగా నేర్పిండు రైతులకు. కోడి యివ్వకు, గుడ్డు యివ్వకు, మూటలు మోయకు, ఎట్టి చేయకు, యిది పారం అయిపోయింది అందరికీ..

(నరసింహారెడ్డి బాధపడుచుంటాడు)

బ. పో:- అరేయి! యింకేమైంది లే.

అమీన్:- తిన్ను ఒకటి. నడుం చక్కగా అయిందది

రెం. పో:- రైతులంతా వీని పాట దాగా నేర్పిండు. మొన్న గణేశ పురంలో సాకలదాన్ని మూటకు ఎక్కుంటే 'వైసలు లే పస్త' నన్నది. మూతిపండ్లు విరగకొట్టినా.

రెం. పో:- రాంపురంలో ఏమి చేసిండు? పెంకటాపురం నుంచి కోళ్లు తెచ్చి చావల్లోపెట్టి ఊళ్ళోకి పోయినా. పచ్చేపరిచు కోళ్ళన్నీ విడిచిపెట్టింది. వీడు తప్ప మరొకడు రాదు.

బ. పో:- తాలూకా మొత్తం పాడుచేసిండు. మునుపు రాన్సేబలు అంటే డిరంత యట్ల భయపడేది! యిప్పుడు దాట పోయే ఆడదికూడ రాచుకపోతది.

అమీన్:- చంపేయండి వెధవను.

(నరసింహారెడ్డి గోడకు అనుకుని వారికి కంటపు వట్టుకొని బాధ పడుచుంటాడు)

బ. పో:- దాగ తగిలించి వెధవకు.

అమీన్:- బాటు దెబ్బ! రూడించి తన్నినా.

బ. పో:- అరేయ్! ప్రాణం పోదులే.

రెం. పో:- యిట్లా చెప్పడు వీడు. కళ్ళలో కాంఠ పెట్టారె.

అమీన్:- మంచి మందురా. పట్వారి యింటికిపో.

(రెండో పోలీసు పోలాడు)

బ. పో:- అరె చెప్పు. వల్లంరా పగలగొట్టుకోకు.

అమీన్:- ఒక్క తన్నుతో యేమైంది? శ్రాం నిలబడు నీవే చెపుతవు.

బ. పో - పీని కాకనికి బుద్ధివస్తేగాని, పోలీసు అంటే ..మళ్ళీ భయ చిత్తులు యేర్పడవు.

అమీన్:- పోలీసు అంటే ఏమీలేదు. పల్లంబు ఐపోయింది.

(రెండో పోలీసు వస్తాడు)

బ. పో:- హు యిక రిండ్లు తెరిపురా.

(నిరసింహారెడ్డి తన బాధ రాని పడుచుంటాడు.)

బ. పో:- నీవెక్కడ చస్తవు? కండ్లు తెరుపు.

(ఒకటో కానిస్టేబులు నిరసింహారెడ్డి కళ్ళు ఒకవంతుగా తెరిపిస్తాడు.

రెండో కానిస్టేబులు కళ్ళలో కారం వుక్కుతాడు.)

నిరసిం:- అబ్బా. కళ్లు పాయె.

అమీన్:- చావు యిక చెప్పు. నీవు ఎవన్నెవణ్ణి కొట్టింది.

నిరసింహ:- నాకేమి తెలియదు.

అమీన్:- లేకపోతే ఆ కొట్టిన వానిపేరు చెప్పు.

నిరసింహ:- అబ్బా! ఎవరైంది నాకు తెలియనే తెలియదు.

అమీన్:- ఇక నీవే చెపుతవు.

నరసింహా:- అబ్బా! కళ్ళు భగ్గుమంటున్నాయి.

రెం. పో:- ఇంకా అంటయ్.

నరసింహా:- కళ్ళు కనబడటం లేదు.

ఒ. పో:- బాగ కనపడతయ్ యిక.

నరసింహా:- అయ్యో .అయ్యో .కళ్ళు మూకిపోతున్నయ్.

ఒ. పో:- మూకిపోనియ్. సుని చానియ్.

నరసింహా:- అయ్యో! . అయ్యో!....

రెం. పో:- ఏడ్చు.

నరసింహా:- కండ్లు . కండ్లు.

రెం. పో:- ఎక్కడికీ పోవు.

నరసింహా:- కడ్లు ..కండ్లు . నిప్పులు పోసినట్టు మంచుతున్నయ్.

రెం. పో:- ఏమనుకున్నవు?

నరసింహా:- అయ్యో మంట. .మంట

ఒ. పో:- తెరువు ..మళ్ళి ఒకసారి పెడతా.

నరసింహా:- అయ్యో .అయ్యో

(అటు యిటు చూడటానికే ప్రయత్నిస్తాడు.)

అమన్:- ఇప్పుడైన చెప్పి. నీవు కాకపోతే యెవడో వాని పేరు.

నరసింహా:- ఎవరైంది నాకు తెలియదు.

అమన్:- అరేయ్ ..నిన్ను పదిలేస్తాము వానిపేరు చెప్పి.

నరసింహా:- అదో! నాకెవడూ తెలియదు, నిప్పులు కురుస్తున్నాయి.

ఒ. పో:- ఈ రాత్రి వీణ్ణి యిక్కణ్ణించి తీసుకుపోవలె.

అమన్:- ఊ ...ఊ.... తెల్లవారితే లాభంలేదు.

రెం. పో:- నడిచేనా? వల్లంత మెదిగింది.

అమీన్:- తన్నుండి . వీడు మనదగ్గర- వద్దు. . భూతం! తెల్లవారక ముందే ఊరు దాటించాలె.

ఒ. పో:- అవును తెల్లవారకముందే ఊరు దాటించాలె.

రెం. పో:- రిమాండు చేయించాలె?

అమీన్:- నాపేరు చెప్పండి. ఒంటరి గంత్లో వేయమనండి.

రెం. పో:- గోడనుంచి కదులురలేదు. నడిపించేనా?

అమీన్:- గుంజుక పోండి, లాటీపుందా?

ఒ. పో:- అరే! నడవు యిక.

(రెండో పోలీసు చేతులకు సంతెళ్ళ వేస్తాడు.)

అమీన్:- సరిగా ఏద్యాయో లేదో జూదుకోండి!

ఒ. పో:- (కళ్ళు చూస్తాడు) ఇక ఎక్కడికిపోతాడు?

అమీన్:- ఇదిగో రాగిరం . భద్రం చురి

ఒ. పో:- బాని నెక్కడ విడిచి పెడరాము. శవాన్ని అయినా గుంజుకు పోతాము.

అమీన్:- అంతే.

ఒ. పో:- నడుపు.

(నరిసింహారెడ్డి నొప్పితో నీరసంగా నడుస్తాడు)

మూడో రంగం

(నరిసింహారెడ్డి చేతులకు కళ్ళుపుందాయి. బాధతో నీరసంగా నడుస్తూ పుంబాడు. పోలీసులు నరిసింహారెడ్డిపైన విసుగుతుంటూ పుంబాడు.)

ఒ. పో:- అరేయ్! యింకా ఆరుమైళ్ళు నడవాలె.

సరిసింహా:- నా చేతనైనంత నడుస్తున్నా.

రెం. పో:- యిక్కడె రెండుజాములైంది. వీడు ఈ రోజు వుపాసం పండపెడుతడు.

బ. పో:- ఉపాసం, మనకేంది? రాంపురంలో మంచిగా పతేలును పిచి పించి

రెం. పో:- ఏమన్నా ఉన్నాయ్ జేబులో?

బ. పో:- ఏమన్నా ఉంటే సరే, లేకపోయి ఈ రోజు నీకు ఏరాదా.

నరసింహ:- నావాళ్లు తిరుగుతుంది కొంచెం కూర్చుంటా.

రెం. పో:- తిండి అనేచుచు ఓనికి చేరరాదుండా అయింది.

నరసింహ:- నా కేమీ కనపడటంలేదు ప్రాణం చుట్టుకపోతుంది, నేను నడవలేను.

(హల్పావోరాసు)

బ. పో:- అరే, నమవు చాపల్లో పండుపండువు పా.

రెం. పో:- అదేమిటి, ఓహ!

నరసింహ:- ఏమన్నా రిసంది నాచేరరాదు నడవను.

(నేలమీద పడిపోయాడు.)

బ. పో:- అరె పా ఓళ్లోకి ఇక్కడేమున్నది?

(కవలడు)

రెం. పో - ఓరుగల్గికివచ్చి చూచుంటావా?

(తలవంచుకొని అడ్డాగే కూర్చుంటాడు.)

బ. పో:- అడవిలో ఏమి దొరుకుతది? ఓళ్లోకిపోయినంత అరుగు. అప్పుడు .

(హల్పావోరాసు)

రెం. పో: - కోమటియింట్లో ఏమన్నతిండువు పా.

ఒ. పో: - లే .

(నరసింహారెడ్డి కడలిలు పట్టుకొని బాధపడుతూ లేస్తాడు. అంతా ఒక పైపున లోపలికివెళ్ళి రెండోపైపున ప్రవేశిస్తారు. నర్సింహారెడ్డి గోడకు చేర గిలబడతాడు. పోలీసు ఎలవాణ్ణి హతలువేస్తాడు. ఎలవాడు ఉరికి వస్తాడు. ఎలవాడు ఉదంతలోపోయి పోలీసువాళ్ళు వండుకోదానికి బియ్యం, ఉప్పు, ఎలవపండు మిరపకాయలు, కాళినిపాలు తెస్తాడు. నర్సింహారెడ్డి పాలుతాగి కొంచెం తప్పరిల్లుతాడు.)

ఒ. పో: - (రెండో పోలీసుతో) అన్నం తొందరగా కానీయ్. యిక్కణ్ణి చీకటి లయితది.

రెం. పో: - (నరసింహారెడ్డితో) అన్నం . అన్నం. ఆని చస్తూం టిది. రెం ధనియాలు కొంచెం నూరు, అట్టనే అల్లం. మిరప కాయలు.

నరసింహా: - మంచిది.

రెం. పో అరేయి . మంచినా. ఎరోడూ! కోడి తీసక రారా!

ఎలవాడు: - అయ్యా . దొరుకుతది.

ఒ. పో: - హాట్ ఉరుగు.

రెం. పో: - అల్లం దాగానూరు.

(నరసింహారెడ్డి మోరబోతాడు. కాని సంతకళ్ళు అడ్డం రావడంవలన మోరరాదు.)

నరసింహా: - పీలుచాపటంలేదు.

ఒ. పో - కప్పు తీసయ్ ! యిప్పుడు పోతాడూ ! అయినా ఇస్తా చాలమా :

(రెండో పోలీసు లేస్తాడు)

రెం. పో:- యిక నూరు. ఎట్లా ఉందాలె? మెత్తగా.

నరసింహ:- నూరుత.

(తలవంచుకొని నూరుతుంటాడు.)

రెం. పో:- వీడికి అన్నీ వచ్చు.

ఒ. పో - రానిదే అడవులపొంటి తిరుగుతాడు!

రెం. పో:- అల్లం అయిందా?

నరసింహ:- అయిపోయింది.

ఒ. పో:- ఎల్లిపాయ.

నరసింహ:- అయింది.

రెం. పో:- మీరవకాయలు?

నరసింహ:- నూరుతున్నా.

ఒ. పో:- మెత్తగా పిండిమాడిరి....మారసం మార మరి!

నరసింహ:- నూరుతా . .

(నరసింహరెడ్డి కళ్ళలో నూరుతున్న పొడుం పడుతుంది, ఆ మంటిలో
వేదో ఆలోచన సృజిస్తుంది. ఆలోచిస్తూ కళ్ళు నలుచుతుంటాడు.)

ఒ. పో:- మళ్ళీపడ్డది కారం?

నరసింహ:- పరవాలేదు - పోయింది.

ఒ. పో:- మెత్తగా నూరు-తొందరపడకు.

నరసింహ:- మెత్తగానే నూరుత.

రెం. పో:- నాకు చూపాలె.

నరసింహ:- చూపుత.

రెం. పో:- ఎలవాడు రాలేదు చూడు.

ఒ. పో:- కోడిదొరకవద్దూ.

రెం. పో:- అరె! మళ్ళీ యిటువంటి తిండి దొరకదు. (మొదటి పోలీసుతో) నువ్వుపోయి ఎలవాడిని తీసుకరాపో.

ఒ. పో:- జైల్లో పడ్డంక యింకనా?

రెం. పో:- జైల్లో జొన్నకొట్టె, చింతపులుసు.

నరసింహ:- కారం అయింది తీయనా?

రెం. పో:- యిటుచూపు, ఎట్లా నూరినవో.

(నరసింహరెడ్డి ఉత్సాహంగా రెండు దోసిళ్ళు కారం వాళ్ళ మధ్యకు తీసుకుపోతాడు. రెండో పోలీసు వేలుపెట్టి దానిని పరీక్షిస్తుంటాడు. నరసింహరెడ్డి అకస్మాత్తుగా ఆ కారాన్ని అతని కళ్ళలో గుప్పి ఒక్క గంటలో బయట పడతాడు.)

రెం. పో - అబ్బా! ఉరికె, ఉరికె, అబ్బా! కళ్లు పాయె ..ఎట్లా ?
(కళ్ళు నలుచుకుంటూ లేచి బాధపడుతుంటాడు.)

రెం. పో:- యిక దొరకదు మంట ...మంట.

(భయపడుతూ ఎలవాడు మొదటి పోలీసుతో (వవేశిస్తాడు.)

ఎల:- అయ్యా! కోడి దొరకలే, గుడ్లు తెచ్చినా.

రెం. పో:- నెత్తిన కొట్టుకో. గుడ్లు మండిపోయె.

ఎల:- అయ్యా! అరేంది? ఏమాయె?

రెం. పో:- అరె! ఉరుకు, ఉరుకు. వాడు పోయె.

ఎల:- ఎవరయ్యా?

ఒ. పో:- ఎవరయ్యా! అరె! వాడు! పట్టుకో పో.

ఎల:- అయ్యో! ఏమాయె? ఎటుపాయె?

ఒ. పో:- ఉరుకురా.

ఎల:- ఎటు?

బ. పో:- ఉరుకురా! అద్వా! కళ్ళు చితికిపోతున్నయ్.

రెం. పో:- కండ్లల్లో కారం పెట్టిందా?

ఎల:- అయ్యో! కారం అంతా చర్చిండు.

బ. పో:- అరె! ఉరుకుతావా? లేదా?

ఎల:- ఎటు ఉరుకా?

బ. పో:- వాట పొంటె ఉరుకు. మంట అద్వా!

ఎల:- ఎంత మారం పోయెనో? అయ్యా! పోతున్నా . యిప్పుగో గుడ్లు.

బ. పో:- ఆడ పారేయ్! గుడ్లు! అరె! మంట! మంట!

రెం. పో:- నా తల తిరుగుతుంది. అద్వా!

బ. పో:- కారం దాగ మండుతది!

రెం. పో:- అప్పును . మండదుమరి. వాడు చొరుకుతడా?

బ. పో:- అద్వా!

రెం. పో:- హా! వాని తెలివి చూడు.

బ. పో:- తెలివా? తెలివా? చెప్పే తెలివి కాదు.

రెం. పో:- అందుకే సర్కారుకు—

బ. పో:- భయం—భయం—వీళ్ళంటేనే భయం. కారం ఇంత మంట ఉంటదని. హూ! నేనూ అనుకోలే.

రెం. పో:- యిక చొరకడు వాడు.

బ. పో:- మనకి డబుల్ గంజ్ ఖాయం.

రెం. పో:- మంట! మంట!

(ఇద్దరు తలలు వట్టుకొని హద్దుని ఉంటారు.)

[తే ర]

ఏ ము సు స్మ లు

రచయిత :

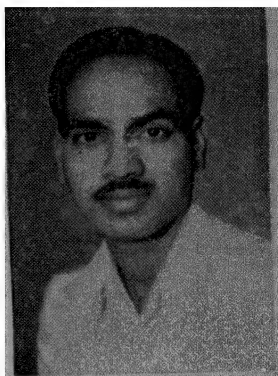
శ్రీ చోమరూపి సాంబశివరావు

విడుదల :

1929

నివాసం :

హైదరాబాదు

అభిదీపి : నాటకరంగం.

రచనలు : ముద్రితం : 1. ప్రతిభానులు. (శ్రీ పద్మ
నాటికల సంపుటి)

2. ఇదీ చంతు. (వ్యంగ్యహాస్య
నాటిక)

వివిధ పత్రికలలో కథానికలు.

అభిమానించియిత : టెర్నార్డ్స్.

ప్రభుత్వోచ్చోగములో ఉన్నారు.

పాఠ్రలు

✓భవం

✓ధారం

✓జ్ఞానం

✓పరం

✓సూన్యం

శివం

శివం ,

ఏ దు సు న్న లు

ఒకటో రంగం

(పార్కునీను. స్టేజీకి చుట్టూ పూల పంటలు పులకాయి.)

ఘనం - (ప్రవేశిస్తూ) ఆహోహో! ఏం గారి! ఏం గారి! బరేగారి! హృదయ పులికిత మలయ మూడుతము! నాకొట్టు రింగులు స్వర్ణంజేయించే పిల్లగారి! యిటుపంటి పిల్లగాయలు అనుదించడానికే గాబోయి అందరూ సాయంత్రం పార్కులకు వస్తారు. (ముక్కునిండా గారి వేర్చి) ఆహోహో! ఏం! ఘను ఘను! అసలు పిల్లగారిలోనే ఘను ఘను అన్నాయి. దానికిలోయి యీ పార్కులోని పూల దానినీ! ఎచ్చే చెక్కే వాళ్ళ నెండుపూలలు!! యింక చెప్పేదీ ముందీ! అసలే కదనీ. యింక యిటుపంటి ఘను ఘను సంచ స్పందం కవిత్వం కాకపోతుందీ!

1. గారిలో గారి
గారిమీద గారి
లహు పిల్లగారి
అతి చల్లగారి
మూ ముందిగారి - గారి!

2. గారిలోని
సౌందర్యం
కదిలించి
చూచాయి
నా హృదయ
రింగ్రులను!

బరేగారి! చక్కటి పిల్లగారి! ఆహోహో! ఎంగారి
(అందరూ రింగ్రులప్పుడల్లాడటం)

భారం. - (దూరాన్నించి కర్నాడు గేల రేడియోవ్యాసా వినిపిస్తూంటుంది
రాశంవేస్తూ (ప్రవేశం) సస రిరి గగ ముమ

స రి గ మ ప ర ని స

అకట తకట రద్దికట దికిట

కిటకోం కిటకోం తద్దికట.

(పాట ఆగిపోయింది.)

ఏమిటి పనికెమారిన రేడియోయో. మధ్యలో గబ్బుకుని
ఆగిపోతాయి. యిటువంటి రేడియోయో పార్కుల్లో వుంటే మనం
పాటలు విని ఆనందించినట్లే! పాడేవాడి గొంతుకి పాడైందో
తెలియదు. లేక రేడియో రంగులబడించో తెలియదు !! అనియ నేను
ఏ పాట సాఫస చేయడం మొదలుపెట్టినా, అది సఖంలో ఆగి
పోవడం మరిపాతై పోయింది. అయినా పాటలేపోలే రాశం
సాఫస మనమని ఎవరు చెప్పారు ! రికిట, రికిట (అంటూ
రాశం వేస్తూ అస్పృశ్యతలో ఉంటాడు.)

ఇహ్లా. - (చెయ్యమీనువంటూ (ప్రవేశం) యీ పరీక్ష యీ పోయిందిను
కోలేదు. ఒక్కడికీ సూర్యరేఖ విజృంభిస్తూనే వుంది యీరేఖ
దాగుంటే ఏమ్యి వాగా వస్తుంటారు. మరి నా పరీక్ష పోవడా
నికే కావడం. నా స్నేహితుల్లో చాలా మందికి వాళ్ళ పరీక్షలు
పోరాయని జ్యోతిషం చెప్పాను. నేను అలా చెప్పిన వాళ్ళందరి
పరీక్షలు పోయి నా జ్యోతిషం అక్షరాలా ఫలించింది కానీ నా
పరీక్ష ప్యాసవుతుందనుకుంటూంటే. యీ పోవడ మేమిటి? ..
అయినా మామూలు చేతిరేఖలు దాగా కనిపించటం లేదు. అది
మానం నాటకాల్లో కోటా కాదుతూంటే, ఆ రంగులు ఈ రేఖల్లో
మారి, దాన్ని రేఖలను కనిపించకుండా మాయం చెయ్యవచ్చు.
అనియ యీ జ్యోతిషమే క్లిష్ట సమస్య! ఉత్తి జ్యోతిషం ఏదే,
ఆధారపడి ఉరుకోవడంవల్ల, నా పరీక్షపోయి, మరి క్లిష్ట సమస్య
వచ్చిపడింది !! అయినా నా పరీక్ష ఎందుకు పోయిందో
(చెయ్య తీవ్రంగా పరిశీలిస్తూ ఉంటాడు.)

శూన్యం.— నాపేరు మావాళ్లు తూచి తూచి పెట్టారు లేకపోతే నాపరీక్ష యిన్నిసార్లు పోవడం మేమిటి? నాకు ఎక్కడలేని వైరాగ్యం వస్తోంది. చుట్టుపక్కల అంతా శూన్యంగా ఉంది. నా భావి శూన్యంగా కనపడుతోంది. జగత్తులతా నాకు శూన్యమనిపిస్తోంది. అసలు నా బ్రతుకే శూన్యమైపోయింది అందుకే నాపేరు శూన్యం అన్నారు (అంటూ దిగాలుగా ఒక మూల కొంచెం వీడుస్తుంటాడు.)

పరిశ్రా.— (ఒక బుడాన తెవేరా, మరొక చేత్తో పెన్సిలు, నోటుబుక్కు, ఫెల్ట్ర హేల్డ్ (పవేశిస్తూ). ఏమిద్రోయి భవం : గాలి గాలి అంటున్నావు ఏమిన్నా గాలి పట్టిందా ఏమిటి? . యిదిగో మన భావించాకా యిక్కడే వున్నాడు. పీడేదో పాట సాధన చేస్తున్నట్లున్నాడే! ఏమిరోయి! ఎదిమందీ మనిలే పార్కుల్లోనూడా నీకీ పాట సాధనయి తప్పలేదా ఇదిగో! మన ఇహంనూడా యిక్కడే వున్నాడు. పీడి కిదో లోగం : ఎప్పుడూ చెయ్యిచూసుకొడమే వీడివని. లేకపోతే యింకొకటి చెయ్యి పట్టుమని పదిలి పెట్టడు. ఉహూ! మన శూన్యంనూడా చేరాడు! దాగుంది. ఏమిటరా! ఒకళ్ళతో ఒకళ్లు మార్పాడుకోకుండా తపస్సు చేస్తున్నారేమిటి యీ పార్కులో!

భవం : - యీ చల్లగాలి చూసేటప్పటికి కవిత్వం వ్రాయ బుద్ధిపట్టిందిరా! రీత్రంగా కవిత్వం ఆలోచిస్తున్నా. ఒక గేయమిల్లేనోయి! (గాలిలో తలంబలం చేసి పాడుతాడు.)

శ్రీమద్. - ఛేద! చాలా వాగుంది నీగీతం! అయితే మన పరీక్ష ఫలితాలు వచ్చాయేదా! నీగీత ఏమయింది?

భవం.— ఒరే! కవులు ఎక్కడైనా పరీక్షలు ప్లానపెట్టారా? అసలు నిజమైన కవి ఎప్పుడూ పరీక్ష ప్లానపెడనుకో! వాడెప్పుడూ కనివిని ఎదుగని ఏషయాలు గురించి డిహించి ప్రజలను రెయి జేస్తాడు ప్రపంచంలో ఉన్న ఏషయాలు చాచి కక్కలేదు నేనే పెచ్చి పెచ్చి గ్రంథాలు వ్రాసే శక్తిగలిగి ఉన్నప్పుడు. యిత

రులు వ్రాసిన గ్రంథాలు చదివి పరీక్షలు ప్యాసపడమందుకు ,
అనిపిస్తోంది ఏదో కాస్తా కూస్తో డబ్బు వుంది. ఉద్యోగం
చెయ్యక్కరలేదు. ఇలాగే, కవిత్వ సేవచేస్తూ జీవితం కాలక్షేపం
చేసేస్తాను.

అయితే ఇహం ! నువ్వు పరీక్ష ప్యాసయినట్లైపో !

ఇహం:— అదేరా ! చెయ్యి చూచుకుంటున్నాను. యిప్పుడు పోయిన
పరీక్షకేం చెయ్యలేంగాని ముందు ముందు ఎంత త్వరిత పరీక్ష
ప్యాసపగలపో అని ఆలోచిస్తున్నాను.

పరం:— యింక మన శూన్యం, భాం, పరీక్షలు ప్యాసపరని ధంకా
బజాయించి చెప్పవచ్చును.

శూన్యం:— నీ ఊహ అబద్ధం రాదనుకో. నా కంతా శూన్యంలా కనిపి
స్తోందిరా యీ పరీక్షపోవడంపల్ల.

పరం:— నీకది అలవాటేగా !

భాం:— పోనీలేద్దా ! ఎందుకూ ఉపయోగంలేని పరీక్షలు ! యివి మనల్ని
ఉద్ధరిస్తాయి కనుకనా ! ఎం. ఏ.,లు ప్యాసయి గుమాస్తా గిరీలు
చేస్తూ ఎంతమంది నానా అపస్తలు పడటంలేదు. యింక మనం
పరీక్షలు ప్యాసయి బావుకునేదేమిటి ?.. నాకు కొంచెం సంగీతం
పచ్చుగా? యీ గాన కళ పోషించుకుంటూ జీవితం గడపాలని
ఉంది నాకు... సినీమాల్లో పాటలు పాడి ఎంతమంది డబ్బు
సంపాదించటంలేదు ! **భరం !** ఒక్క సినీమా ఛాన్సు దొరికితే
సరి యింక యీ పరీక్షల మోహం ఎవరు చూస్తారోయి !

ధవం:— అయితే పరం ! నీ సంగతి ?

పరం:— మీ స్నేహబృందంలో ముఖ్యుణ్ణి కదా ! నేను ప్యాసపూతే మన
బృందానికి అవమానం కదుల్తోయి అందుచేర నేనూ చేలయి
పోయాను.... అయినా యిష్టంకాని పాఠాలు చదివితే ఏంపెస్తోంది

మనకి అనలు నాకు జన్మరిజం అంటే చాలా యిష్టం ఆ జన్మ
రిజం లో నా జీవితమంతా ఛాంపోనేట్టాడునుకుంటున్నాను.

(శవం ప్రవేశించి, తన స్నేహితుల్ని చూసి పొంగి పొంగి వచ్చే దుఃఖంతో
గిటగటా వచ్చి భవాన్ని తొగిలించుకుంటూ)

శవం :— బరే ! ఘటం ! (వేడుస్తూ) అనుకున్నంతవని అయింది.
నా పరీక్ష పోయిందిరా మా నాన్నకు లోటుపచ్చి నన్ను యింటి
నుంచి గెంటేశాడు.

ఘటం :— అరే ! పాపం ! యింట్లోంచి గెంటేయడమే !

శవం :— మరే ! మా నిమితి రిల్లినావా వాగా పురి మెక్కించేసిందిరా
యా విషయంలో

ఘటం :— పాపం ! మంచి కష్టం వచ్చిందిరా నీకు నీ చెయ్యి చూసి
స్వల్పచే అనుకున్నాను నీని ఎప్పుడో ఒప్పించు యింట్నుంచి
రిజ్జం వచ్చునని.

శవం :— మైగా మా నాన్నకి మనం నాటకాలు చేయవం. ఎన్నికలలో
పార్టీనిడం, సినీమాలకు పోషడం. ముందే సమన్నే తెలిసేయటం.
“యిటువంటి దౌర్భాగ్యపు పనులన్నీ చేస్తే యింక చదువులేం
సాగుతాయి ! పరీక్ష పోయిందంటే పోదుమరి ! నీకింత శక్తి”
అని యింట్లోంచి గెంటేశాడురా !

శూన్యం :— (ప్రక్కగా) మీ ప్రయత్నం వా శూన్యమై పోయింది
పాపం !

శవం :— పోనీ నా అంటట నాకు నాటకాలు చేసే భాగ్యమైనా కలిగింది
కనుకనా. ముందు నాటకాలు చేస్తూంటే ప్రక్కనుంచి అపీ యిపీ
అందించి సదుపాయాలు చేసేవాణ్ణి. నాటకంలో ఒక ఛాన్సు
యిప్పువచ్చింద్రా అంటే మిటు చచ్చినా యిచ్చేరా ! . ఎన్నికలలో
పార్టీనిడం నిజమే ! కాని అప్పుటి కష్టము ఏదో ప్రేరేపించుచు
కొంటుంది కి కిరీచేళాను. అంటే పోనీ చదువు ఎక్కడచేస్తే

అనుకోవచ్చు. కొంచెమైనా విశ్రాంతి లేకుండా రాత్రింబవళ్ళు
టీలు త్రాగి, మేల్కొని, దగ్గు తెచ్చుకుని ఆయాసపడి పరీక్షల
ముందు పుస్తకాలన్నీ చదవలేవట్రా ? . మన పరీక్షల ముందు
మా పూరించుచి మా వెంకయ్య పచ్చాడుట. వచ్చి నా విషయాలు
అన్నీ వాకబుచేసి ఉన్నవీ లేనివీ అన్నీ కలిపి పతూరీలు
చెప్పాడుట.

పరి. :- ఎవరురా ! ఆ వెంకయ్య ! వాడిని పేపరులో పెట్టి ఏకేసి
వదిలి పెడతాను.

శివం :- ఉన్నాడులే మానాన్నకి ఒక త్రాప్తం స్నేహితుడు. వెంకయ్య
ముందు ఆనాడే ప్రతిజ్ఞ పట్టాడుట మానాన్న : నా పరీక్ష పోతే
యింట్లోంచి వెళ్ళగొడతానని.

భవం :- అయితే తకిట, దికిట, తద్దికిట. అని చపడదాజాయూడా
చేతాడా మీ నాన్న.

శివం :- అవిమాత్రం తప్పుతాయి !

✓భవం :- నీకష్టం చూస్తూంటే దుఃఖం సంభవించి కష్టం వస్తోందిరా !

శివం :- ప్రేగా రెండేళ్ళకు ప్రత్యేకం నాలుగుదేని ఖర్చు పెట్టాడుట
నాకోసం మా నాన్న. అసలే మా నాన్ను పీనాశి. యీలోకుప
చూసి మా సవతి తల్లి " దబ్బంతా తగలెట్టాడు. యివేం చదు
పులు బాటూ. " అంటూ సూటీ పోటీ చూటలు చెప్పి మా
నాన్నకు మరి కోపం తెప్పించింది. ఇంతకీ ఆడబ్బు అనవస
రంగా పరాయి వాళ్ళకు ఖర్చు పెట్టాను కనుకనా ! స్నేహితులు
కాబట్టి మీకందరికీ అప్పుడప్పుడు ఊరికినే యిచ్చేనాణ్ణి కదలా !

శూన్యం :- నీకష్టం నాగుండెలు బ్రద్దలు చేస్తుందిరా శివం ! నీ పరిస్థితి
చూసేటప్పటికి నీ పేరుచూడా శూన్యం అని మార్చుకుంటే దాగుం
టుందినిపిస్తోంది.

శవం :— పరీక్ష పోయిందని తెలియగానే నాకు ఒళ్ళుమండి, ఆ పేపర్లు దిద్దేవాడు ఏదో కసికొద్దీనో, లేక పెళ్ళాంతో దెబ్బలాడి మనస్సు బాగులేని సమయంలో పేపర్లు దిద్దటం వల్లనో, తక్కువ మార్కులు యిచ్చి వుంటాడని అనుమానం వేసింది. అసలు మార్కులు చూసి వాడిపై తగిన చర్య తీసుకుందామని మార్పులు తెప్పించాను. ఇంగ్లీషులో సున్న, తెలుగులో సున్న, గ్రూపు ఐదు పేపర్లలోనూ ఐదు సున్నలే వచ్చాయి యీ ఏదుసున్నలూ చూసేటప్పటికి నా గుండె బ్రద్దలైంది. కారణం ఏమై ఉంటుందా అని ఆలోచించాను. పరీక్షల్లో తీ ఎక్కువ త్రాగడంవల్ల బాగా పైత్యించిందేమో అని అనుమానం. ఎందుచేతంటే పరీక్షలు వ్రాసి వచ్చాక ఏం వ్రాశానో నాకే తెలిసేది కాదు.

భవం :— శవం! నీకష్టం నా గుండెల్లో అండలు అండలు పెకలిస్తోందిరా! ఒక్క కవిత్వపు ముక్కలో నీ విషయం తేల్చాలంటే “శవం, శవం, భవం, భారం, ఇహం, పరం, భూస్యం” అని వ్రాసేయవచ్చు.

^{భవం}
అందు — ఇదేమిద్రోయి! ~~పేర్లన్నీ యందుకొచ్చావు~~ ?

భవం :— అది కాదరా! దీని అర్థం చెబుతా వినండి! ‘శవం శవం అంటే, శివం అనే వారికొడుతైన శవంకు ‘భవం భారం’ అంటే, పరీక్షలో తప్పిపోవడంవల్ల బ్రతుకంతా బదువై పోయింది. ‘ఇహం పరం భూస్యం’ అంటే, వాడికి యీ కష్ట దశలో, భూలోకంలోను, పరలోకంలోనూ, అంతటా భూస్యం గోచరిస్తోంది.’ అని దీని అర్థం. అదొక్కటే కాదు. మరొక అర్థం చెప్పాలంటే చూడండి! వాడికి పరీక్షలో వచ్చిన మార్కులు ఏదుసున్నలు. యీ శ్లోకంలో సున్నలు చూడా ఏదే! యీవిధంగా మనవాడి స్థితి యీ శ్లోకంలో అన్వయించేను!

అందర్నీ :— ఆహాహా! ఏం కవిత్వంరా! ఆనాడు కాళిదాసు చెప్పాడు కవిత! ఈనాడు నీవు చెప్పావు!

శవరి:— మరి నన్ను మానాన్న దగ్గరికి చేర్చేమార్గం చూడండ్రా !
కొంచెం నన్ను గురించి మా నాన్నతో జాలిగా చెప్పండ్రా !

భవరి:— మనాన్న మా నలహాలు వింటాడా ! అందులో మూలాంటి
కుర్రాళ్ళ నలహాలు ! నాకు నమ్మకం లేదు.

శవరి:— మరి నా గతి యింతేరా ! చూడండ్రా ! బట్టలన్నీ మాని
పోయాయి. వాచం రాజాలనుంచి తిండి సరిగా లేదు. మానాన్న
ఒక్క రానీహాడా యివ్వకుండా గెంటేళాడు. రైల్వో బిస్కెట్లు
రావకుండా చొంగరినంగా పచ్చేళాను నా పరిస్థితి చూస్తూంటే
మీకు ఏమాత్రం జాలివేయటం లేద్రా !

జహం:— వీడిని చూస్తూంటే నిజంగా జాలి వేస్తూందిరా ! ఏదైనా ఒక
ఉపాయం ఆలోచించరా భవం !

భవం — నాకూ జాలిగానేపుంది అయితే నిన్ను కొన్ని ప్రస్థులు
పెయ్యాలి.

శవరి:— చెయ్యిరా ! అన్నిటికీ సరైన సమాధానాలు యిస్తాను. పరీక్షలో
అంటే సరైన సమాధానాలు యివ్వండ ఎవ్వం కానీ. యికైనా
యివ్వరావితేం !

భవరి:— మీ నాన్నకు కవిత్వం అంటే యిష్టమేనా ?

శవరి:— ఆ. ఎప్పుడూ భాగవత రామాయణాలు చదువుతూ ఉంటాడు.
కొంచెం కవిత్వం వ్రాసేవాడంటే, దగ్గరికి చేరుస్తాడు

భవరి:— పాటలంటే యిష్టమేనా ?

శవరి:— కర్నాటక సింగీతమంటే యిష్టమే. అష్టాదశపుడు పల్లెటూరి
కూడా పాడుతాడు.

భవం — జ్యోతిషం పెచ్చి ఏమన్నా ఉందా ,

శివం:- కావలసినంత. ఇప్పటిదాకా నేనొక్కణ్ణే కొడుకునిగా. నామీద కోపంవచ్చినప్పుడల్లా నా పీడవదల్చుకుందామని 'యింకా పిల్లలు పుడతారా లేదా' అని జాతకం చూపించుకుంటూంటాడు. తనకు పుట్టే కొడుకు గొప్పవాడై సుపుత్రు డవ్వాలని ఆయన కోరిక.

భవం - నీకు పెళ్లి కాలేదుగా యింకా.

శివం:- లేదు. కాని ఒక మేనరికం ఉంది వాళ్ళు నాకు యివ్వాలను కుంటున్నారు.

భవం - - (యీలలు, చిటికలు వేస్తూ) మీ నాన్నను నీ కాళ్ళ దగ్గరికి తీసుకువచ్చే పూచి నాది. అలాచేస్తే, చూడు దిహమానం ఏం యిస్తావు ?

శివం - - ఒకవేళ పరీక్ష ప్యాసయివుంటే ఎల్లాగ " ఒక టీ పార్టీ " యివ్వాలిగా మీకందరికీ : దానికి సబ్బరెట్లు ఒక మంచి టీ పార్టీ యిస్తాను

భవం:- మమ్మల్ని ఉత్తి టీ పార్టీలతో సంరోషపెట్టలేవు. మాకేమన్నా డబ్బు ముట్టచెయితానంటే .

శివం:- ఒరే : నన్ను యింకా ఏడిపించండ్రా ! కాలేజీలో ఉన్నప్పుడు మీ బిల్లులన్నీ చాలాపెక్కు నే ఖరీదించేవాణ్ణి కదుట్రా ! యీమాత్రం సహాయం చేసి పెట్టండ్రా !

భవం - - భవం ! యింకా వాడిని ఫీడించుకు అనలే కష్టంలో ఉన్నాడు.

శివం:- నీకు అప్పట్లాడా సహాయం చేస్తాం శవం ! ఇంక ఏద్యడం మానేయి... (అరిడరితో) మీ రంతామూడా యీ విషయంలో నాయం చేయాలరా

అందరి:- ఒకతప్పకుండా

భవం:- నరే పడిండ్రా మీ కందరికీ ఒక సాయించిక్కా చేయతాను మన శవం విషయంలో.

రెండో రంగం

(శివంగారి యిల్లు : వసారా. రెండు కుర్చీలు ఒక బెంచి ఉంటాయి.)

శివం:- ఒక్కగాని ఒక్క కొడుకు! ఎంతో కష్టపడి, ఎంతో డబ్బు ఖర్చుచేసి 'చదువుకోరా నాయనా' అని ముద్దుగా చెబితే వినక. పరీక్షలో రఫీ మని తప్పి ఉరుకున్నాడు! ఇటువంటి వాళ్ళని ఒళ్లు పూనంచేసి, ఇంట్లోంచి గెంతునే గాని బుద్ధిరాదు. నాన్న అమ్మ దాగా డబ్బుచ్చి, ఎద్దులా మేపుతుంటే, డబ్బు విలువ తెలియక, విరగబడి సినిమాలూ, నాటకాలు, టీపార్టీలు, ఎన్నికలు మరిగి, చదువులు తగలెట్టు కుంటూంటే వాళ్ళని దగ్గరికి చేదీయ మని ఎవడు చెప్పారు?.. చిన్నప్పటినుంచే ఎప్పుడూ మంచి కొడి పీనుగే యీశవంగాడు! యిప్పుడు పరీక్ష ఒక్కసారి ప్యాసవమంటే ఎట్లా ప్యాసవుతాడు?.. (విచారంగా) మూవాడు పరీక్ష ప్యాసయి, పెద్ద ఉద్యోగంచేసి నాకు కీర్తి తెస్తాడనుకొనే వాణ్ణి.. తండ్రికి కీర్తి సంపదలు తెచ్చే సుపుత్రులు యీ కలికాలంలో గాలిస్తే మాత్రం కనిపిస్తారా!.... చిలకీర్ చెప్పినట్లు అనేక నీతులు చెప్పాను. చెప్పినవన్నీ వింటున్నట్లే ముంగిలా ఉంటాడు!.. చేసేవన్నీ మరొకటి! మరొకటి!.. కొంతకాలం బుద్ధివస్తుంది! పోనీ వీరులమ్మట!.. త్రాస్తవు పెదవ!

(ఇహం జ్యోతిష పండితుడి వేషంలో ప్రవేశం)

ఇహం:- శివంగారూ!

శివం:- ఎవరు?

ఇహం:- (నేను పరదేశీయుణ్ణంకీ. జ్యోతిషంలో దాగా పాండిత్యం ఉంది నాకు) మీ ప్రక్క ఊరు జమీందారుగా రింటికి నన్నానానికీ పిలిస్తే వచ్చాను యీప్రాంతాలకు. ఆ జమీందారుగారి చెయ్యి చూసే. ఆయన భవిష్యత్తు గురించి చెబితే, చాలా సంతోషించి, నాకు

వెయ్యి నూటపదహారులు నాకు బహుమానం చేశారు. మిమ్మల్ని ఆయన దాగా ఎరుగునట. ఒకసారి మీ దర్శనం కూడా చేసుకోమని సెలవిచ్చారు.

శివం:- మీరు జ్యోతిష పండితులా?.... రండి బాబు, లోపలికిరండి . తమ పేరు ?

ఇహం:- నా పేరు ' ఇహం ' అంటారు.

శివం:- ఇదేం పేరందోయి !

ఇహం:- దీనిలోని అర్థం సూక్ష్మంగా మనవిచేస్తాను. నేను మనిషి యొక్క ' ఇహం ' అంటే, యీ లోకంలోని ప్రస్తుత జీవితం గురించి స్వస్థం గతులు చెబుతాను. అందుచేత నన్ను ' ఇహం ' అంటారు.

శివం:- మహాచిత్రమైన పేరుపెట్టుకొన్నారండి.... అయితే నా చెయ్యి చూడా చూస్తారేమిటి ? (హా హా హా)

ఇహం:- అందుకే కదండీ వచ్చాను. . (చెయ్యి చూస్తూ) మీరు చాలా అదృష్టవంతులండి !

~~ఇహం:-~~ మీకు రెండు పెళ్ళి అయింది. మీ మొదటి భార్యకు ఒక కొడుకు.

శివం:- (సంతోషంతో) నా సంసారం అంతా సరిగా చూచినట్టు చెబుతున్నారే !

ఇహం:- ఏమిందోయి ! మీ మొదటి భార్య కొడుకు చాలా గొప్పవాడై పోతాడండి !

శివం:- వాడి మొహం ! ఇంటిరు పరీక్షలో తప్పిపోయినవాడు ఏం గొప్ప వాడౌతాడండి ! వీడికోసం బోలెడు డబ్బు ఖర్చుచేశాను. పరీక్ష తప్పినందుకు కోపం వచ్చి బయటికి గెంటేశాను కూడా !

ఇహం :- 'అంతా మనమేలుకొనే' అన్నట్లు, మీరు అలాన్ని బయటికి గెంటివేయడం కూడా అలాని చుంచితేనండి. మీ చేతిరేఖల మీదుగా పరిశీలిస్తే మీకు యిప్పుడు చాలా ఖ్యాతివస్తుంది. అది మీ పుత్రుడివల్ల !

శివం :- ఖ్యాతి ! ఖ్యాతి వస్తుందండి ! ఇంతకీ నాకు వచ్చే ఖ్యాతి వీడిపల్లె బవుండదు మీరు కొంచెం పొరబడుతున్నారేమో ! చెయ్యి జాగ్రత్తగా చూడండి ... నాకు యిండ్లో కొడుకు పుట్టి వాడిద్వారా కీర్తి సంపదలు వస్తాయని అందరూ చెబుతున్నారే !

ఇహం :- రెండవ భార్య ద్వారా మీకు పిల్లలు పుట్టరండి. ఇది నిజం, అందుచేత మీ ప్రధమ పుత్రుడి ద్వారానే మీకు కీర్తి సంపదలు వస్తాయి.

శివం :- (అశ్చర్యంతో) అలాగండి ! నాకు యింకా పిల్లలు పుడిరా రనుకుంటున్నానే !

ఇహం :- నాకు ధన ధన్యాదులకు రోటులేదు. జీవితం హాయిగా గడిచి పోతుంది.

శివం :- చిర్రం.

ఇహం :- మీచేతిలో ప్రత్యేక విషయం ఒక్కటే ఒక్కటి. మీ పుత్రుడు చాలా గొప్పవాడైపోతాడు. ఒక విధంగా గొప్ప కళారాధకుడని పేరువస్తుంది.

శివం :- కళారాధకుడా ? జడ్డి, కరెక్టరు అనే గొప్ప పదపుల్లోకి వెళితే గొప్పవాడంటారు కాని, కళారాధకుడైతే గొప్పవాడంటారా ? అయితే కళారాధకులకి కూడా అంచనా పూలపండ్లుమేని గొప్ప వాడంటారా ?

ఇహం :- యింకాలిండ్లో కళారాధకుడిగా ప్రసిద్ధికి రావడమే చాలా గొప్ప పట్టుల్లో చూడండి. ఎంతమంది ఎన్నిచాలా కళలకు చేరుచుంటారో ?

శ్రీమద్ :- అలాగాండి ?

అశ్రమం :- మరే.... అసలు నా తోటిది పొదిత్యం యింతగొప్పదని చెప్పకూడదనుకోండి. లంకపురిం జమీందారుగారు, పిష్టపురం రాజువారు, తాదిలంక కలెక్టరుగారు అందరూ నన్ను ప్రశంశించారండి.

శ్రీమద్ :- కాదు మరి. మీరు చెప్పేవన్నీ సత్యాలని యిజావపుతూంటే గౌరవించరు మరి.

అశ్రమం :- మీ పిల్లవాడు గొప్పవాడై నాక మళ్ళీ వచ్చి మిమ్మల్ని కలుసుకుంటాగా. నేను యీనాడు చెప్పినమాట అనాడు నిజం అని మీరు అనక మానరు.

శ్రీమద్ :- నాకు కావలసింది అదే. మీ చల్లని మాటప్రకారం మావాడు గొప్పవాడై తే నేను కోరేదేముంది యింక.

అశ్రమం :- తప్పకుండా. నామాట నమ్మండి....నేను మళ్ళీ మిమ్మల్ని కలుసుకుంటాను. ఏదైనా సన్మానం చేయించి నన్ను పంపిస్తే. ..

శ్రీమద్ :- అయ్యో. తప్పకుండా .. (యింట్లోకి వెళ్ళివచ్చి) యీ తృణం స్వీకరించి సంతోషించండి యిప్పటికి. మరోసారి మీకు విరివిగా యిచ్చుకుంటా.

అశ్రమం :- తమ దయ.

(నిష్క్రమణ)

శ్రీమద్ :- అయితే నాకు యింక పిల్లలు పుట్టరన్నమాట. ఉన్న ఒక్క కొడుకును యింటినుంచి గెంటేశానే. వైగా వారు చాలా గొప్ప వాడౌతాడుట. ... యిప్పుడు పరీక్షలో తప్పడ మేమిటి ? త్వరలో గొప్పవాడవడ మేమిటి ? ... అంతా చిత్రంగా ఉండే.

(భారం, కర్పాటక సంగీత విద్వాంసుడి వేషంలో ప్రవేశం)

భారం :- శ్రీమంగారు.

శివం :— ఆ. అ.

భారం :— నమస్కారం. నా పేరు ' భారం ' అంటారు.

శివం :— (ఆశ్చర్యంగా) మీ పేరు ' భారం ' అంటారా ? ఇదెక్కడి పేరండోయి !

భారం :— అవునండి. నేను కర్నాటక సంగీతంలో కీర్తనలు పాడు తూంటే, అవి సరళమై మధుర నాదాలతో భారంగా ఉంటాయంటారు. అందుచేత నాకు ' భారం ' అని బిరుదు యిచ్చారండి.

శివం :— అయితే ... మీరు వచ్చినపని !

భారం :— ఏమీ లేదండి !... నేను ఏదో స్వంతపనిమీద యీవూరు వచ్చాను. యీమధ్య రచయితగా గొప్ప పేరు సంపాదించిన ' శివం ' గారి తండ్రిగారు మీరని తెలిసి ఒకసారి మీవచ్చినం చేసుకుపోదామని వచ్చాను.

శివం :— అలాగా .... ఏమిటి ! మావారు గొప్ప రచయిత అయ్యాడంటున్నారా !

భారం :— మరేనండి ! మీ కుమారులు కొన్ని గీతాలు వ్రాశారు. వాటికి శివగీతాలని పేరు. వాటికి యీమధ్య గొప్పగొప్ప పండితులు ప్రథమ బహుమానం యిచ్చారండి. ఆ గీతాల్లో ఉన్నసారం భగవద్గీతలోకూడా లేదని విమర్శకు లంటున్నారు.

శివం :— అలాగటండీ ! మావారు ఉత్తి మందకొడి అనుకుంటున్నాను యితకాలం !... పైగా పరీక్షలో తప్పిపోయాడండి వారు ! !

భారం :— రామ రామ ! అంతమాట అనకండి. ఆయన చాలా గొప్ప వారు. అందుకు నిదర్శనం, గొప్ప రచయితగా, ఆయన ' బంగారు పతకంకూడా పొందారు.....పరీక్షలకి గొప్పతనానికి ఏమీ సంబంధం లేదండి !

శివం :- అలాగటండీ! (అనందంతో) మావాడు గొప్ప గ్రంథకర్త
అయ్యాడన్నమాట!

భారం :- అన్నమాట! మరేమిటనుకున్నారూ! అటువంటి గొప్ప రచ
యితకు తండ్రులైన మీరు చాలా ధన్యులు,

శివం :- ఆ! ఆ. . దానికేం లెండి. . అయితే మావాడి గ్రంథంకాని
మీదగ్గర ఉందా!

భారం :- నేను తీసుకురాలేదు. కావాలంటే యీసారి తెస్తానులెండి .
అన్నట్టు మీకొడుకుగారు మీకే పుస్తకం చూపించలేదు ?

శివం :- చూపించలేదు. యామధ్య పరీక్ష పోయిందని కోపంవచ్చి వాణ్ణి
యింట్లోంచి తరిమేశానండి.

భారం :- ఎంత తప్పుపని చేశారు. అటువంటి గొప్పవాణ్ణి యింట్లోంచి
గెంతుస్తారా! యింటికి రప్పించండి పాపం!

శివం :- అదే చేయాలనుకుంటున్నాను.

భారం :- మరి నాకు సెలవిప్పించండి. మళ్ళీ కలుసుకుంటాగా.

(నిష్క్రమణ.)

శివం :- చి త్తం....అయితే మా ' శివం ' గాడు పెద్ద గ్రంథం వ్రాశాడన్న
మాట! ఏడు కవి అని యింతకాలం నాకు తెలియదే!

(వయసుమళ్ళిన పెద్ద గవర్నమెంటు అఫీసరులా వేషం వేసుకుని,
బూన్యం రాక.)

శివం :- శివంగారు!

శివం :- ఎవరండి!

బూన్యం :- మీరేనా శివంగారు!

శివం :- అవునండి.

శూన్యం :— మీతో ఒక చిన్న విషయం సంప్రదించుదామని వచ్చాను.

శివం :— చెప్పండి.

శూన్యం :— నేను పట్నంలో గవర్నమెంటు ఆఫీసరుగా ఒకచోట పని చేస్తున్నాను. నాకు ఒక కుమార్తె ఉందండీ. 15, 16, ఏండ్లు ఉంటాయి. కార్టో గొప్పో చదువుకుందికూడ. 'శివం' అనే అబ్బాయి మీవాడని తెలిసి మా అమ్మాయిని అతని కివ్వడానికి ఏమన్నా సావకాశం ఉందేమో అని యిలా వచ్చాను.

శివం :— అలాగటండీ! కాని మూవాడు పరీక్షలో తప్పిపోయాడండీ. ఏదో పరీక్ష ప్యాసు అయినాక పెళ్ళి చేయాలని ఉంది.

శూన్యం :— పరీక్షలకేమింది. యీసారి కాకపోతే మరోసారి ప్యాసు కావచ్చు. మీరు యీ వివాహానికి అంగీకరిస్తే చాలా సంతోషిస్తాను. నాకు గొప్ప రచయిత అల్లుడయ్యాడని గర్విస్తాను.

శివం :— మూవాడు గొప్ప రచయిత అని మీ తెలా తెలిసిందండీ!

శూన్యం :— ఎలా తెలియడమేమిటండీ! ఏ పేపరులో చూసినా అతని బొమ్మే! అతన్ని గురించి పొగడ్తలూ, వార్తలూను! అతను వ్రాసిన గీతాలే కనిపిస్తున్నాయి. అంత పేరు ప్రతిష్టలు సంపాదించిన వారిని తెలియకుండా ఎవరుండగలరండీ!

శివం :— మీరంతా నాకంటే నయమండీ! యిప్పటిదాకా మూవాడు రచయిత అనైనా తెలియదు నాకు.

శూన్యం :— నిండుకుండ తొణకదు. అందుచేత గొప్పవాళ్లు వాళ్ళగురించి ఎప్పుడూ చెప్పుకోరు. అందుకే మీ కుమారుడు తాను కవి అని మీతో చెప్పి ఉండకపోవచ్చు.

శివం :— నిజమైన మాట నెలవిచ్చారు.

శూన్యం :— అందుచేత యీ వివాహం విషయంలో మీ ఉద్దేశ్యం చెబితే, కట్నం విషయంకూడా మాట్లాడుకోవచ్చును.

శివం :- కట్నానికేం లెండి !.... మావాడి కొక మేనరికం ఉంది. మేనరికం చేసుకోక పోతే మా చెల్లెలు పీకి చంపేస్తుంది. చాలా కాలంనుంచి పట్టుబడుతోంది తన పిల్లని మావాడికి చేసుకోమని.

శూన్యం :- అయితే మీ అబ్బాయికి మేనరికం ఉందన్నమాట ! మేనరికం ఉంటే మా పిల్లని యిస్తాననడం కూడ భావ్యం కాదు. యింతకీ ఆ పిల్లవాణ్ణి అల్లుడుగా చేసుకునేవాళ్ళు చాలా అదృష్ట పంతులు.

శివం :- ఏదో మీరు అభిమానంతో అంటున్నారు ...కాని,

శూన్యం :- ఇది అభిమానంతోకూడిన సంగతి కాదండి. ఇటువంటి గొప్ప రచయిత అల్లుడైతే ఎవరికైనా గర్వం కదుటండి !

శివం :- (హి. హి. హి.) .. అన్నట్టు తమకు గవర్నమెంటు పని అన్నారు. .. ఏమాత్రం డీతమిస్తారేమిటి ?

శూన్యం :- 800 రూ. యి.

శివం :- (ఆశ్చర్యంగా) 800 రూ. లే ! బాగుందండి .. మా కుర్రాడి గురించి మీలాంటి పెద్దలు మా యింటికి వచ్చాకు గాని, లేక పోతే మాకోసం రమ్మంటే మాత్రం వస్తారా !

శూన్యం :- మీ కుర్రాడి గొప్పతనం ముందు మా పెద్దరికం, గొప్పతనం వెలవెలబోతాయి. మా పేరు అఫీసువాటి బైటికి వెళ్ళదు. మీవాడి పేరు దేశమంతా వ్యాపించేసింది.

శివం :- చాలా సంతోషమైందండి మిమ్మల్ని కలుసుకున్నందుకు .... కాని పరిస్థితులివి.

శూన్యం :- దానికేంలెండి ... మరి సెలవు తీసుకుంటా.... మళ్ళీ అవసరమైతే కలుసుకుందుకు ప్రయత్నం చేస్తానండి....
(నిష్క్రమణ)

శివం :— మంచిదండి. ఏమిటీ! మనవాడి గొప్పతనం దేశం అంతా వ్యాపించి పోయిందా!.... యితంత ఉద్యోగస్తులు తమ పిల్ల నివ్వడానికి వస్తున్నారంటే తమాషా!

(ఒక పత్రికా విలేఖరి వేషం వేసుకుని తెమెరాతో ' పరం ' ప్రవేశం)

పరం :— (హడావిడిగా) శివంగారూ! శివంగారూ!

శివం :— ఎవరయ్యా అది!

పరం :— నేను పత్రికా విలేఖరినండి... నా పేరు పరం!

శివం :— పరం! ' పరం ' ఏం పేరయ్యా!

పరం :— అంతేనండి. అంటే నేను మీవంటివాళ్ళ గొప్పతనం పోగుచేసి పత్రికలకు పంచిపెడతానండి. ఈ లోకంలో మీరు ఎంత గొప్ప దనం తెచ్చుకో గలిగితే అంత సుఖం మీరు స్వర్గంలో పొందుతారు. మీ గొప్పతనాన్ని గుర్తించి మీ ' పరం ' లోని సుఖం పొందడానికి ఉపయోగంచే వాడిని కనుక, నన్ను పరం అంటారండి!

శివం :— బాగుంది.... అయితే మీరు ఎందుకువచ్చినట్లు యిక్కడికి?

పరం :— మీరు గొప్పవారయ్యారని తెలిసి.

శివం :— (ఆశ్చర్యంగా) నేను గొప్పవాణ్ణయ్యేనా!

పరం :— అవునండి. మీరే! మీ కొడుకు ' శివం ' అనే ఆయన దేశంలో గొప్ప రచయితగా ప్రసిద్ధి పొందారు. ఆయన దగ్గరకు వెళ్లి, ఆయన ఫొటోలు, రచనలు తీసుకుని పత్రికలకిచ్చాను. మీరు ఆయన తండ్రిగారవడంవల్ల మీ ఫొటో హడా తీసుకుందామని వచ్చాను.

శివం :— నా ఫొటో ఎందుకయ్యా!

పరం :— అల్లా అనకండి ... మీఫొబో యిచ్చెయ్యాలి.

శివం :— నే నెప్పుడూ ఫొబోలు తీయించుకున్న పాపాన పోలేదే !

పరం :— మీ కెందుకండి ఆ శ్రమ ! నే తీసేస్తాగా మీ ఫొబో యీ కెమేరాతో !

శివం :— తర్వాత నా ఫొబో ఏం చేస్తారు !

పరం :— పత్రికలలో వేస్తాం. 'శివం' గారి తండ్రి 'శివం' గారని మీరు అటువంటి కొడుకుని కన్నందుకు చాలా ధన్యులయ్యారని.

శివం :— (ఉబ్బిపోయి) నిజంగానే... (ఉల్లాసంతో) తీసుకోండి. నా ఫొబో తప్పకుండా, త్వరగా తీసుకోండి.

పరం :— సరిగా కూర్చోండి.... ఒక చిరునవ్వునవ్వండి. (ఫొబో తీస్తాడు) యింక మీ కుమారులు గొప్ప రచయిత అయ్యారుగా ! యీ విషయం గురించి మీరు ఏమి చెప్పదలచుకున్నది సెలవియ్యండి. అది కూడా పత్రికల్లో వేయాలి.

శివం :— నేనేం చెప్పగలను ! అంతా సంతోషించామని పత్రికల్లో వ్రాయించండి.

పరం :— అలా వ్రాయమండి మేము. మీరు ఏమీ చెప్పకపోయినా మీరు చేసిన భావప్రకటన అనుసరించి యిలా వ్రాస్తాము :

“ శివంగారి తండ్రియైన శివంగారు తమ కొడుకు గొప్ప రచయిత ఐనాడని తెలిసి, అమందానంద కందళిత హృదయారవిందులై నారని తెలియజేయుటకు మేము చాలా సంతోషించు చున్నాము. ”

శివం :— బాగుందండి. చాలా బాగుంది. అలా వ్రాయించేయండి.

పరం :— యింకా ఏమన్నా చెబుతారా !

శివం :— యింకేం చెప్పమంటారు : కాని (దుఃఖంతో) మావాడు పరీక్షలో తప్పిపోయాడని యింట్లోంచి గెంటేశాను. ఇంత గొప్ప వాడవుతాడని తెలిస్తే అలా చెయ్యకపోదును.

పరం :— మీరు యింట్లోంచి గెంటేశారా ఆయన్ని . ఎంత తప్పుచేశారు. ఏ తండ్రి ఐనా అటువంటి కొడుకును పొందినందుకు సంతోషిస్తాడు. కాని యింట్లోంచి గెంటేశాడా ?

శివం :— మీకు పుణ్యముంటుంది. కోంపదీసి నేను యిలా చేశానని పేపర్లో మాత్రం వ్రాయకండి. నాకు చాలా అప్రదిష్ట. పెద్ద కుటుంబీకుణ్ణి రూడ.

పరం :— ఎంతమాటన్నారు : ఒకసారి ఎవరైనా గొప్పవాళ్ళయిపోయాక, వాళ్ళు చేసే చెడుపనులు గురించి, ఎవరైనా వ్రాయమన్నప్పటికీ మేము పేపర్లలో వ్రాయమంది.

శివం :— మీరు చాలా మంచివారండి. .. అయితే మావాడు ఎక్కడ ఉన్నాడంటి యిప్పుడు.

పరం :— ఒకచోట ఎట్లా ఉంటాడు ? యీ మధ్య దినం అంతా తిరిగి ఉపన్యాసాలు చాలాయిస్తున్నట్లు మాతోడి విలేజరులు వ్రాస్తున్నారు.

శివం :— మా వాడు ఉపన్యాసాలు కూడా యిస్తున్నాడన్న మాట : యింకేం . ఎంత గొప్పవాడయ్యాడు : .. యింతకీ రేళంలో నలు మూలలకి వెళ్ళడానికి డబ్బెక్కడిదండీ . నేను ఒక్క పైసకూడా యివ్వకుండా గెంటేశానే .

పరం :— అటువంటి గొప్పవాళ్ళకు డబ్బు ఎవరైనా యిస్తారు. ఆయన ప్రజలకు విజ్ఞానం యిచ్చి సేవచేస్తున్నారు. అందుచేత ప్రజలే పోషిస్తుంటారు.

శివం :— అహాహా !.... ఈవేళ ఏం దినమండీ . మా వాడు ఎంతగొప్ప వాడై పోయాడు . నాకు పత్రికలు చూసే అలవాటు లేదండీ.

అందుచేత నాకీ విషయాల అట్టే తెలియవు... నా ఫోటో
కొంచెం జాగ్రత్తగా వేయిస్తాను కదూ పత్రికల్లో.

వరం :- తప్పకుండా.

శివం :- నా బొమ్మపడిన పత్రికకూడా నాకు పంపించండి !

వరం :- అవశ్యం . మరి నే వెడతానండి . నేను యింకా చాలా
మంచిని కలుసుకోవాలి. (నిష్క్రమణ)

శివం :- మంచిదివాలూ ! నేనుకూడా ఒక విధంగా గొప్పవాణ్ణివుతున్నా
నన్నుమాట. మా శపథంగాడు ఎంత ఉత్తమ పుత్రుడు ! యిచ్చే
గొప్పవాడై పోయి తండ్రికి కీర్తి తెచ్చాడు. పోనీ ! పెద్దపపరీక్ష
పోతే పోయింది. . పాపం. వాడెక్కడున్నా వెతికి యింటికి
కీలుకురావాలి.

(పంపి, లాల్చి, నిల్చుకొంటువా, కళ్ళతోడు, పెట్టుకుని ఒక తవలా
' భవం ' (వేశం))

భవం - ఏమండోయి ! శివంగారూ !

శివం - ఏమిటి ! యీచేశ యింటిమంది ఏస్తున్నారు నాకొసం....
ఏమరండి ?

భవం - నన్ను ' భవం ' అంటారు

శివం - యిదేంపేరయ్యా ! . అందరూ యిటువంటి పేర్లు పెట్టుకుంటు
న్నారేమిటి ?

భవం - ఇది నా కలం పేరు. నా చినఅన్నీ యీ పేరుతో పత్రికలలో
పడతాయండి.

శివం :- నీ పేరుమాసి ఎవరూ నవ్వరుటయ్యా ! నాకుమాత్రం నవ్వు
పస్తోంది ... భవం ' ఏమిటి ?

భవం - నేను భావకవిని. భావకవి అంటే భావం ప్రధానంగా కవిత్వం
చెప్పేవాడు. భావకవి వరంలో, కవివదం వరిలేపేను పురాతన

కప్పుల్లా ఉండడం యిష్టంలేక, తరువాత 'భావం' అని మొదట నాపేరు పెట్టుకున్నాను. అదైన యింకా చిన్నపేరు చిప్పలకు చాలా మంచిదని 'భవం' అని మార్చేసుకున్నాను.

శివం :- దాగుంచండి . యింకా మీరేమి పనిమీద చచ్చారు చెప్పారు కాదు

భవం :- శివంగారు మీరుమీరుడని తెలిసింది. ఆయన యామధ్య గొప్ప కవిగా ప్రసిద్ధి తెక్కారు. ఆయన జీవిత చరిత్ర వ్రాయాలని సుతూహలం కలిగి. ఏమన్నా విషయాలు మీరు చెబుతారేమో అని చచ్చాను.

శివం :- ఆ మీరు చిప్పలు గివా! ఏదైనా బర గ్రంథం వ్రాయుకోక జీవిత చరిత్ర వ్రాయడం మంచిదే ?

భవం :- దానికి బర కావణం ఉందిగా. మీరు కాబట్టి చెబుతున్నాను గొప్పవాళ్ళ జీవిత చరిత్రలు తెలుసుకోవాలని చాలా మందికి సుతూహలంగా ఉంటుంది. అందుచేత వాళ్ళ జీవిత చరిత్ర వ్రాస్తే దానిని చాలామంది చదువుతారు. నేను వ్రాసిన జీవితచరిత్ర చర పడంవల్ల ఒకపేజీ నేను ఏ గ్రంథం వ్రాయలేక పోయినప్పటికీ, అందరూ నన్ను ఒక చిచ్చుతగా పరిగణించి నన్ను చాలా గొప్పగా చూస్తారు.

శివం :- దాగుండి మూవారికి పెద్ద జీవితచరిత్ర ఏముంది ? కుర్రకుంక! 21 ఏండ్లయినా నిండలేదు. యీ పూళ్ళో పుట్టాడు 21 సంవత్సరాల క్రితం పుట్టగానే ఏదో చాల రోగంతో పుట్టాడు చాలా కాలంచాలా వ్యాసదాగా కనిపించేది కాదు వాడు బ్రతికి ఉన్నాడో చనిపోయాడో చూడాలేక పోయేవాళ్ళం. పైకి మాత్రం పూర్తిగా శవంలా కనిపించేవాడు. ఏనినాది శనిలో పుట్టడంవల్ల వాడిని రెండేళ్ళకా శని పీడుతుంది రెండేళ్ళు 'శవం' లా ఉండి రోగంతో దాళ పడ్డాడు. ఆ రెండేళ్ళు అందరూ వాణ్ణి శవం అని పిలిచేవారు. తరువాత చూడాలేక పోయే వాడుకతో వచ్చే

సింది. అందుచేత, ఇంక ఖర్చులుకూడా ఎందుకని, నామకరణమే చెయ్యలేదు మావాడికి.

భవం :— ఆయనపేరులే పెద్ద చరిత్ర ఉంచున్న మాట !

శివం :— మరేనండి. తరువాత ఏదో చదువుకుని పెద్దవాడై యింతవాడ యాడు వాడు ఎప్పుడు ఎక్కడ చదివింది మొదలైన విషయాలు లేదీలతో జ్ఞాపకం చేసుకుని యీసారి చెపుతానులెండి.

భవం :— అయితే నే మళ్ళీ రావాలన్నమాట !

శివం :— లేకపోయినా మీ చిరునామా ఇస్తే, పోస్టులో పంపిస్తా . మీరు చూవాడి గ్రంథం కాని చూశారా ?

భవం :— మీ అబ్బాయిగారి దగ్గరనుంచి శివగీతాల రావీ ఒకటి తీసు రున్నాను. ఆ పుస్తకం యిదుగో నాదగ్గరే ఉంది. (పుస్తకంబిచ్చి) దీనిగురించి విమర్శిస్తూడా వ్రాద్దామనుకుంటున్నాను. రచయిత పేరు ' శివం ' కనుక, యీ పుస్తకానికి శివగీతాలు అని పేరు పెట్టి ఉంటారు.

శివం :— (పుస్తకం చూసి) నాకు సరిగా అక్షరాలు కనిపించడం లేదు. రెండు గీతాలు మీరు చదివి వినిపిద్దారూ !

భవం :— (గాలిలో గాలి తలచుకుని)

గొప్పతనం అంటే

చక్కటి ఫప్పకం

మానవులందా

ఆశలు కలిపి

మర్చించి

గుట్టకలుచేస్తారే !

అడదాని అందంలా
అరాళంలో వెలుగులా
అసంత ప్రకృతిలా

అరిగ్గిందిను ! అరిగ్గిందిను !
గొప్పతనం ! గొప్పతనం !

విశ్వవ్యాప్తమయిన వాయువు గురించి, తనివించని అనిందమైనది
పంటి గొప్పతనం గురించి, యింకా మొదలైన వాటిని గురించి
మేరుగు లీగ్లా తక్కువైన భావాలతో శపథగారు గీతాలు
పించారు మీ అబ్బాయి అయితే యీ పుస్తకం మీకు
మీపించలేదా ?

శిష్యుడు : - ఆయనగారు లేదు నాయనాగారు. (మౌనంగా) పరీక్షలో
పిప్పిపోయాడని ఏదో రోపంపెచ్చి యింట్లోంచి గెంటేనానువాణ్ణి
మీవాడు యింత గొప్పవాడవుతాడని నాకేం తెలుసు ?

భిషికుడు : - అయ్యోయ్యో ! పంకం పిప్పిపని చేశారు ?

శిష్యుడు : - యిప్పుడు చాలా పిచ్చియైనాను. మీవాడిజాడ నీకేమైనా
తెచ్చినా వాడు !

భిషికుడు : - పెరియకేమింటి ! గొప్ప పంచయితలంకా తిరిసి పట్నంలో
'విజ్ఞాన విజ్ఞానభజన' 'మూలం' అని ఒకటి తెలిచారు. దానికి
మీ అబ్బాయిని అధ్యక్షుడుగా ఎన్నుకున్నారు. అది చాలా గొప్ప
పదవి. ఎంతో గొప్ప పంచయిం అయితేదాని ఆ పదవి అలంకర
పంచడం కష్టం.

శిష్యుడు : - అలాగాంచి ! మరి మీవాడికి జీతమేమైనా యిస్తారా ?

భిషికుడు : - దానికి జీతం ఏమీ ఉండదని. అయినా డబ్బు రావాలంటే
పంకం దిహిపాయలు ప్రజలే యిస్తారు అటుపంటి గొప్పవాళ్ళకు ;
యిటుపంటిపన్నీ ప్రజాసేవచేసే సంఘాలు గాంధీగారికి పంజీరిం
యిచ్చానని ఆయన ప్రజాసేవ చేశారు? అలాగే మి అబ్బాయివాడ

శివం :— (ఆశ్చర్యంతో) ఆలాగాంది : బాగుంది... కాని ఒక్క సందేహం ఉందండి. పరీక్ష పోయినవాళ్లు గొప్పవాళ్ళవుతారనిమాత్రా :

భిషం ✓ - అయ్యో ! ఎందుకవరండి ! అసలు పరీక్షలకి గొప్పతనానికి సంబంధం ఏముందండి ! నిజమైన గొప్పవాళ్లు ఏ పరీక్షలు ప్యాసు కాలేవండి ! నిస్సియ్య తిక్కనాదులు ఏ పరీక్షలు ప్యాసయి మహా భారతిము వ్రాశారు. పోతన ఏ పరీక్ష ప్యాసయి చేముట్టి చూశాడు !
— చేసావానిమి ఏ పరీక్ష ప్యాసయి అంత మహారహస్య సంపాదించాడు ! భీమరు ఏ పరీక్షప్యాసయి అంత గొప్ప చక్రపరి అయ్యాడు ! బుద్ధుడు ఏ పరీక్షలు ప్యాసయి అంత గొప్ప మతి ప్రసక్తి అయ్యాడు ! . . అందుచేత యీ కాలేజీ పరీక్షలకు గొప్పతనానికి ఏమీ సంబంధం లేదండి. పుట్టగానే ' ఫలానావాడు గొప్పవాడు అని బ్రహ్మ వ్రాసేస్తాడు.

శివం ✓ - మీరు దాగా చదువుతున్నవారు మీరుండి !

భిషం ✓ - కాదుటండి మీరి !

శివం ✓ - మీరు ఎంతో చైతన్యజ్ఞుడంటాను. మీదాటి చక్కతకు నిన్ను రీతుకు వెళ్ళండి వాణ్ణి ఎందుకు యింట్లోంచి వెళ్ళగొట్టినా అని అనిచిస్తావ పడుతున్నాను.

భిషం ✓ - మీరు ఏకాంతించుకుంటే నాతోపెస్తే మీ అవ్వాన్ని మీరు చూడండి.

శివం ✓ - చెప్పండి.

మీమావో రంగం

(విజ్ఞాన విభ్రంభణ సమాజం అని పోట్లు, చిక్కిన పల్లెలు, పోఫాలు, పిల్చెలు, చాలా అందంగా ఉంటుంది. Telephone, Calling Bell మొదలైన అభిరుచులెలా ఉంటాయి. వివిధవిధముల సుఖంతో

మాడావిడిగా వాగితాలు చూస్తున్నట్లు ఫోనులో మాట్లాడుచున్నట్లు
నడిచుచున్నట్లు. అలానే కోటుకు ఒక బంగారుపతకం

చిగిలించి ఉంచుచుంది.)

(శివం, భవం రాక)

భవం :— చివరి : మీ అమ్మాయి యిక్కడే వున్నారు !

శివం :— (అనంద దుఃఖాలతో) ఒరే శవం ! నాయనా ! ఎంత తప్పు
చేశానురా : యింత గొప్పవాడైన పోనీవని తెలిస్తే యింట్లోంచి
పెళ్ళగొట్ట నిచ్చేవాణ్ణా ! (అని భగళించుచున్నట్లు)

శవం :— పోనీచెప్పి నాన్నగారు ! అయిపోయిందేదో అయిపోయింది.

శివం :— యీ అఫీసంతా నీ చేరా ! యింత చక్కటి సూటు పెక్కతెదిరా !
కుట్టించుకున్నావా !

శవం :— నేను కుట్టించుకునేదేమిటి ? ప్రజలే పర్లంటూంట్ యిచ్చారు
బహుమతి !

శివం :— చాలా సంతోషం భవంగానూ ! మీ సహాయం మరచిపో
లేనంతి మీళ్ళి మావారి దగ్గరికు నిన్ను చేర్చారు.

శవం :— నేను ఎప్పుడూ మీ వాణ్ణే నాన్నగారు. ఒకళ్ళు మనలని ఏది
దీయలేదు, చేప్పలేదు

శివం :— నాకు తెలియదా ! నేనుంటే సీతెప్పుడూ అభిమానమే నేనే
తెలివివక్కుడగా నిన్ను గొడవగాను యింట్లోంచి !

శవం :— దానికి ఏదానించుకుంది నాన్నగారు !

భవం :— ఏమిందోయి ! మీవారి కోడలుకు బంగారు పతకం చూశారా !
అది ఆయన శివగీరాని ప్రాసినందుకు బహుమతి !

శివం :— (సంతోషంతో) ఆహాహా ! ఏం వాగుంది ! బరే బాగుంది. ఏక
చింత మరుస్తోంది యీ పతకం చింతికి కీర్తిసంపదలు తెచ్చా

ప్రభా నాయనా ! పోతే పోయింది వెళ్ళి పరిశీలించు : మళ్ళీ చూస్తే
పెచ్చు ! మా శవం ఆహారానికి ఎంతమంచిదాదు ! ఎంత గొప్ప
దాదు. సుప్రభాతం అంటే ఏదే !

(భూమి, పరం, భీమ, భూస్వామి లాక)

భూమి :- ఏమిటి ! మీరింతా యిలా వచ్చారు !

భూమి :- శవంగాలూ భూమిని చేరుకున్నాని వచ్చానంటే

భూమి :- వారిని కలుసుకొని, దేవుని గీతాన్ని స్వయంగా వింటామని వచ్చాను.

భూమి :- నాకు అప్పుడప్పుడు యిలా వచ్చి కలుసుకోవలసిని పనుంటుంది
రండి.

భూమి :- మీ అచ్చయిన భూమి స్వయంగా కలుసుకుని వివాహ
విషయం ప్రకటిస్తామని వచ్చారు.

భూమి :- అయితే భూమి : మీ అమ్మయిన నీకొక్కరిని చేసుకుంటూ
వేమిటి ? ఆయన గొప్పది. అ ఉత్తమమైనది.

భూమి :- యింతమంది నాన్నగారు యిప్పుడు ! అర్థమయ్యింది - వివాహం అను
కోదు !

భూమి :- బుద్ధిమంతుడంటే యిలా పులికాది : విన్నారా దాదా !

భూమి :- సరే మీ యిష్టం.

భూమి :- యిలా నాయనా ! యింతకంటే పోయి కలుసుకోవలసిని పనుంటుంది మళ్ళీ
మీ విషయాలు చూసుకుంటున్నాను.

భూమి :- (భూమి) భూమిగారా ! .. యిప్పుడు చాలా పనిమీ
ఉన్నాను తరువాత మాట్లాడండి. ఏమింటోయి : మూలం
మీ అచ్చయినో మాట్లాడానికి నిత్యమూ జరిగి యిలా మాట్లాడు
చేస్తూంటారు.

శివర :- (హాహాహా) మరి మావాడంటే ఏమనుకున్నారు ! .. పోదాం రాదా ! శవం !

శవం :- ఏమోయి ! భవం ! నేను మా పూరు వెళ్ళి రెండు రోజుల్లో ఏస్తాను. నా ఆఫీసు చూస్తూవుండు యాలోపుగా.

భవం :- తప్పరుండా. (శవం, శివం నిష్క్రమణ)

ఇహం :- ఏంరా భవం ! నీ గీతాల ఘోస్తానికి వాచిని గ్రంథకర్తగా చేశావేమిటి ! ఏమివృత్తవంతుడురా, శవం ! యిచ్చే కవిని పూరు కున్నాడు !

ఘోస్యం :- ఆ బంగారు పరకం, అసూట పోయినట్టేనా యింక !

భవం :- వాటి ఖరీదు యిచ్చేస్తానని చెప్పావుగా !

పరక :- మనకి కారెజీలో పెట్టిన మారుపేర్లు యిన్నాళ్ళు యిలా సరైన ఉపయోగానికి వస్తాయని ఎవరునుకున్నారు !

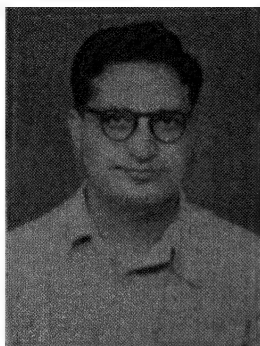
భాం :- దానికేం గాని మనకి టీ పార్టీ యివ్వకుండా పోయాడే యీ శవం గాడు !

శవం :- మళ్ళీవచ్చి బట్టితోనూ వుండుండా !

:- ఇహంగానూ, భవంగానూ, భాంంగానూ, ఘోస్యంగానూ ! . మరుదేనిని ఘనకార్యాలకు మి ఫోటోలు తీసుకుని పత్రికల్లో వేయిస్తాను ఫోటో లివ్వండి. (అంరా నిలుచుంటారు ఒక వరుసలో) చిరునవ్వు నవ్వండి . (ఫోటో తీస్తాడు తెవేలాలో) పత్రికల్లో ఏమని వ్రాయించమన్నారు ? (నోటుబుక్కు పెన్నిల వ్రచ్చుకు నిలబడుతాడు) చెప్పండి !

:- పరింగాణ్ణి యింక యిటువంటి పెద్ద హేళనలు కట్టపెట్ట మన్నామని పత్రికిలలో వ్రాయించండి.

(నవ్వులు)

క ను వి ప్పు

రచయిత :

శ్రీ వట్టికోట ఆళ్వారుస్వామి

జననం :

1914

నివాసం :

హైద్రాబాదు

కార్యకలాపాలు : దేశోద్ధారక గ్రంథమాల నిర్వహణ.

అభిరుచి : విషయనేకరణము, కథలు, నాటికలు, నవలలు.

రచనలు : ముద్రితం : జైలులోపల (కథానికలు)

ప్రతి మనిషి (నవల)

పత్రికలలో నాటికలు, కథలు.

అముద్రితం : గంగు (నవల) పరిసరాలు

(కథానికలు)

అభిమానరచయితలు : మాస్టింగోర్కీ, ముక్కరాజ్ ఆనంద్.

కె. ఏ. అబ్బాస్, కొడవటికంటి కుటుంబ

రావు, ఆచార్య ఆత్మేయ, మల్లంపల్లి సోమ

శేఖరశర్మ, కె. శే. సురభరం ప్రతాపరెడ్డి

పాత్రలు :

మల్లయ్య

గంగయ్య

కొమరయ్య

పీఠయ్య

లంగయ్య

తిరుపతయ్య

రిషు

కను విప్పు

ఒకటో రంగం

[మల్లయ్య. వయస్సు 40 సంవత్సరాలు. పంచముమీద, గొంగడి చుట్టపై కూర్చొని ఉంటాడు. వంచానికి చేతికర్ర నిలువుగా పెట్టి ఉంటుంది. తెర ఎత్తేవరకు మల్లయ్య పొగాకుకాడలు తీస్తూ కూర్చుంటాడు. కామప గంగయ్య విచారించో ప్రవేశించి నెత్తి గోమీటూ మధ్య, మధ్య తండ్రిని భయంతో చూస్తుంటాడు.]

మల్లయ్య :- ఒరే గంగడు ! ఏమైంది పోయిన పని ? ఏమంటాడు కొడుకయ్యా ?

గంగయ్య ... (చూడ్డాడట.)

మల్లయ్య — ఏం పెట్టుకున్నప్పుడు నోట్లో ?

గంగయ్య — (ఊడ్లాడట)

మల్లయ్య :- ఏందిరా, చయ్యం పెట్టింది. చూడ్లాడవు ?

గంగయ్య :- కొడుకయ్యా మామ

మల్లయ్య :- ఆ కొడుకయ్యా మామ :

గంగయ్య :- మన పేరు తీస్తే మంచిపోతుండు.

మల్లయ్య — మంచి మనిషాకపోయిండు !

గంగయ్య — యారయ్యా ఇంట్లో రానని ఉత్తరం రాశిండట.

మల్లయ్య :- ఆ రాత్రేస్తాడు

గంగయ్య — మన మల్లయ్యను ఒక్కసారిగా పెండ్లి చేయబట్టే యారయ్య

8 దావ మనిసిరిగింగంపి కొడుకయ్యామామ.

మల్లయ్య :- మొగడు వద్దంటున్నా నా పాణం తీసేనే ఇప్పుడేమంటది యెంకమ్మత్త ?

గంగయ్య :- యీరయ్యదాస ఉర్తరిం పచ్చినకాట్నించి యెంకమ్మత్త ఒకటే ఏడుగురు యిగ కాసురయ మావేమొ, చాగైంది. ఆత పెట్టినట్టయింది అంటున్నడు

మల్లయ్య :- అది సంగతి. తనకిష్టంగాని సంబంధం చేసినంగద ! కాదును ఏమన్నా సూస్తున్నడు (ఆలోచించి) గంగదూ ! మీ దావ యీరేశం పెద్ద పెద్ద చదువులు చదువురాందె, మరి యిదేం బుద్ధిరా ?

గంగయ్య :- ఏమోనే.

మల్లయ్య :- (దీట్లంగా ఆలోచించి) వాడు పరా సేరెరికేనారా ? నేడు ఓ పుత్తరిం రాయిస్తా. సారాని పంతులు ఇంటికాడ ఉన్నదేమొ చూచిరాపో.

(గంగయ్య వెళ్ళిపోతాడు)

మల్లయ్య :- గంగదూ ! ఓసని చేద్దాం. మన సారాని పంతులు మీదావ రాచికి పంపి, మీదావ మనుసేందో తెలుసుకోవాలా. నడుపు కున్నాండ్లయిరి. మనిసిచ్చి మాట్లాడుకుంటును ఏమంటపు ?

గంగయ్య :- అపునయ్య.

మల్లయ్య :- గంగదూ ! దేనికైనా మంచిది నువుగూత పంతులమ్మకిపో.

గంగయ్య :- అమ్మనుగూడ అడుగువాం ఏమంటదో.

మల్లయ్య :- ఒరేగంగదూ ! మీ అమ్మమాట నా ముంకల లీయను. మిమ్మొ, ఆ యెంకమ్మత్త ఇద్దరు కల్పి పిల్లకు ఉరి పోశిను.

(గంగయ్య ప్రవేశం.)

గంగయ్య :- మల్లన్న కిప్పుడు తెలిసొస్తున్నయి అన్నా. నేనెప్పుడో చెప్పిన ఈ సంబంధం ఎద్దని.

మల్లయ్య :- దా, రంగయ్య, దా, హాసో. నా మనసంతా ఎట్లగో ఉంది.
ఇంకా నాకు పోగేయము.

రంగయ్య :- అప్పుడూ అదే అన్నపు, నేనేదన్నా నీకట్టగే అనిపిస్తది.

గంగయ్య :- అంతే, మరి అప్పుడు యీ రంగయ్యబావంటే ఎంతమంచను
మన్నం. నదువు కుంటాండె. ఇంకో, అంతో యగసాయం
ఉండె. ఒక్కడే కొడుకాయె. పుల్లమ్మ నసీబ్ బాగుందను
కున్నాం.

మల్లయ్య - మనకు నదువులు అచ్చిరావురా : మన పనులు మనకు
సక్కుగుందావెగాని, ఈ నదువులు, వాయివులు మనకు పనికిరావు.
సరే, పో, అమ్మ నడుగు ఏమంటదో.

(గంగయ్య వెళ్ళి పోతాడు.)

రంగయ్య :- యీ రంగయ్య సంగరేమిన్ను తెలిసిందా :

మల్లయ్య :- (రల నేలమవేసి ఆలోచిస్తాడు.)

రంగయ్య :- పాపం : పుల్లమ్మ, అంతరు పోంగ మిగిలినవిడ్డ తొందరి
పడి వాయిరో చేశాను

మల్లయ్య :- పోనీ రంగయ్య, ఆ సంగతెత్తి.

రంగయ్య :- నేను పట్నంపోయి నిన్నునే ఎచ్చిన . సరే, మళ్ళా కలుసు
కుంట, నీ మమ్మ దాగలేదు. (వెళ్ళిపోతాడు.)

మల్లయ్య :- అ. పట్నం పోయొచ్చినది దా, రంగయ్య, దా, హాసో,
ఏంసంగతి ? మా అల్లుడు కనబడితా :

రంగయ్య :- పట్నం పోయినాక, నీ అల్లుడిని చూడమండ వస్తనా ?

మల్లయ్య - అట్టన ! అయితే చెప్పపు ? ఏమన్నడు ? నీకెట్ల కలిసిండు ?
పట్నానికి దూరంగా ఎక్కడో పెద్ద బంగళాలో ఉంటడటగా !
ఆడ పదా దొరకటమే సానా కష్టమంటారు. మా గంగయ్య
ఏమేమొ చెప్పుతుంటారు. సరే పోనీగాని, మరి ఏంమాట్లాడినపు ?

రంగయ్య :- నేనేం మూట్లాడరె. అసలు నీ అల్లుడు నన్ను గుర్తుపట్ట లేదులే. నేనే కనిపెట్టి కొంతదూరం వెనకాల నడుచుంటు పోయిన.

మల్లయ్య :- కనబడ్డపుడు మూట్లాడకపోయినపు డురి :

రంగయ్య :- నీ అల్లుడ్ని నేను గనుక గుర్తు పట్టినగాని, ఇంకోరికి కష్టం. అసలు యేషమే ఎట్టగో ఉంది.

మల్లయ్య :- అవును, పెర్త పెర్త నడుపులు నడిపెదోళ్లు అనుంటి బట్టరే యేసుకోవల్సేము !

రంగయ్య :- యేషంతోటే పోయిందనుకోకు. (మల్లయ్యవైపు వంగి) ఎవరో పెచ్చుపెల్లగూడ యెంబడుంది మల్లయ్యా !

మల్లయ్య :- అ... నిజంగా రంగయ్య ? నువ్వు సూచించి నా అల్లుడేనా ? వాగా గుర్తుపట్టే చెప్తున్నావా ?

రంగయ్య :- మల్లన్నా, నీమన్ను బాగలేదు. మళ్ళ కలుస్తా. జరి చేసు కాడికి పోవారె. (వెళ్ళాడు.)

మల్లయ్య :- ఎంతపనాయె, అంత కలిసి నా దిక్షకు యిసం పోశిను. (గద్గద స్ఫిరంతో) పుల్లమ్మా నీగతి యేమైతదో (కంట్లు పడుచుపంటూ రోపలికి పోలింపగా వెళవడ్తుంది.)

రెండో రంగం

[వీరయ్య హాస్టల్ గదిలో డాయ్ రెడ్ చేసుకుంటుంటాడు. మధ్య పుట్టి గడియారం చూస్తుంటాడు.]

(తరువతయ్య ప్రవేశం.)

తిరువతయ్య :- ఏం వీరయ్య ! దాగున్నావా ?

విరియ్య - అగో! ఎప్పుడొస్తావి? ఇద్దరే వస్తావా? బట్టలెక్కడ పెట్టినావు?

తరువాత య్య :- నేను, .నాంచెం కచేరివని ఉండి వచ్చిస్తే, బట్టలు, అవి పక్షిగారింట్లో పెట్టి, కలిసి పోదామని ఇట్టాచ్చిన.

పీఠియ్య :- నాయన, అమ్మ బాగున్నారా ?

తిరుపతియ్య :-- బాగుండకేంగాని, నీ ఫికరే వాండ్లకు పొద్దన్నమానం.

ఉచ్యత :- నాకమ్యే ఖర్చు పెట్టలేకనా ?

తరువతయ్య :- యెహో ! కడుపున పుట్టినోండ్లకు పెట్టుకోకపోతే ఇంకెవరికి పెట్టుకుంటారు ? కాని మీమామ ఆ చుల్లయ్య ఉన్నదే బలే మోసం చేసిండు.

చీరయ్య .— మోసమా ! ఏముటవి ?

తిరుపతియ్య :— ఇది మోసంగారు ఇంకేంది చెప్పు ? నిన్ను చదివించి గొప్పవాడ్ని చెయ్యాలని మీ నాయనకు ఇంతా అంత ఫికరుకాదు. ఏవో దేక్షిళ్ళకు చన్నీళ్ళు అనరున్నట్లు మీమామ మల్లయ్యను చూడగా దొంగ అడిగిందనుకో.

పీరియ్య : - నన్ను చదివించడానికి మా మామను డబ్బు అడిగిండున్నా
మాట మా నాయన.

తమపతయ్య :- దీంట్లో ఏమేం ఉంది ? పరాయివాండ్లమీద అల్లుళ్ళను చదివించేటోండ్లైందరు లేరు ?

ప్రీయ్య :- ఊహలు, అదానంగతి ? అందుకేనేం నేను డబ్బు కావా
లన్నప్పుడల్లా మా నాయన రాసరాసలు, రుసరుసలు మొదలు
పెడుంటాడు.

తిరుపతయ్య :- నువ్వే ఆలోచించరాదు ? నీ పెండ్లిలో ముమాను సరేనని
తల ఊపి, ఇప్పుడు చూచితప్పటం ఎంత ఖాగుంది !

వీరయ్య :- మిల్లయ్యమాచు ఉత్తరాల్లోమాత్రం ప్రేమ ఒకపోస్తుంటదే.

తిరుపతయ్య :- అదంతా మోసం. మీ మిల్లయ్యమాచుకు దాగా బుద్ధి చెప్పాలని నేనో మంచి ఆలోచనచేసిన, మీ నాయనకూడా ఒప్పుకున్నాడే.

వీరయ్య - ఏమిటది ?

తిరుపతయ్య :- సుపు గొప్ప గొప్ప సమవులు సమవుతుంటివిగదా ! అదివిమనిషి ఆ పుల్లమ్మిలో ఎల్ల కాపురం చేస్తావో ఆలోచించి సహ :

వీరయ్య :- అంటే ?

తిరుపతయ్య :- ఏం లేదు ? ఒకమంచి అమ్మాయిని పెండ్లి చేసుకుంటివా చిరుగా గోరెంకరారే హాయిగా ఉండొచ్చు

వీరయ్య :- నా సంగతేంటో చెప్పకొందా పని మార్గమిరున్నవా ?

తిరుపతయ్య - నిన్ను నేనెక్కా అనుకుంటా ? సీతెలివి, నీటిపెంచాసి, పంకమంది నోళ్ళల్లో నీళ్ళుతున్నయనుకుంటున్నావు ? బండ పారం మిర్రెడ్లోరు లేరు , వాండ్లపల్లలంతా ఆడ, మగ యిక్కడే సమవుతుంటున్నావదా.

వీరయ్య :- అవును. ఆడపిల్ల తెలుకలేదుగాని, మగవాండ్లుమాత్రం నాకు స్నేహితులే

తిరుపతయ్య :- సరే ఇంకేం యిక ఆడపల్లలసంగతి ఊరికెనే తెలిసి పోవది

వీరయ్య :- (అలోచించి) తిరుపతయ్య ! సుపు పల్లెటూర్లో ఉంటున్నా ఆలోచనయ్యమాత్రం బస్తీకి వచ్చివున్నాయి. సరే కాని మరే మా నాయన దీని కొప్పకుంటాడంటావా ?

తిరుపతయ్య :- అదంత నీకెందుకు ? సువు సరేనంటే అయిపోయింది. అనిక్కి నేను చూసుకుంటాగా :

వీరయ్య :- నాయనతో కూడా ఆలోచించండి :

తిరుపతయ్య :- అయ్యో ! ఆలోచించకుండానే అయిపోతద. అవంత నేను చూసుకుంటానంటిగద. ఈ దొత్త సంబంధం అయిపోయిందంటే మీరూమ ఆ మల్లయ్య ఉన్నాడే, వాడి లోగం దాగా కుదురుతది. మువనష్టపోడు.

వీరయ్య :- ఊహ. మొరైనాకి, అసాధ్యమిది. ఇదే ఎత్తు చేసినపు

తిరుపతయ్య :- ఇంకా నానంగతి నీకు తెల్పాదు. మనం పట్టిందే దింకానం. మన మనుకుంటే కానివని చెబును.

వీరయ్య :- ఎందుకో తిరుపతయ్య. పెండ్లి అయినప్పటినుంచీ మన నుకో ఒంటే మొరమొర మొదలు పెట్టింది ఇవాళ నాకు తెలుసు పోసుకున్నట్లుంది

తిరుపతయ్య :- అప్పుడు ఉండదు మరి. ఎవరికి రగ్గట్లు వాళ్లకు అన్ని ఉంటాంటే హాయిగా కాలం గడుస్తుంది, నిజం చెప్తున్న యీదియ్య ! ఆ పుల్లమ్మ ఉందే, ఒట్టి పిచ్చి పుల్లమ్మ. మరి ఇది పోత. కదేరికి పొయ్యే యేతైంది (చెప్తాడు)

వీరయ్య :- ఇంకీ పోగానే ఏసంగతి రాస్తావు కను !

తిరుపతయ్య :- రాయటం ఏంటీ, కుభవత్రికే వస్తుందనుకో. ఇంక యెత్తాను.

వీరయ్య :- చూ నాయన్ను, అమ్మను ఆవిగిస్తాని చెప్పు చూపాయలు తొందరగా పంపమని చెప్పు మరి చెప్పు

తిరుపతయ్య :- ఆ, ఆ, అట్లనే చెప్త యిక చూపాయలేం కదపు, పొయ్యెస్త. (చెప్తాడు)

(వీరయ్య రిలపాడు పొట్టూ, ఉల్లాసంతో ముస్తలు చేసుకుంటుండగా ఓ ఘు బెట్టింగుతో బ్రచేళిస్తాడు)

వీరయ్య :- హర్లో ఓ ఘు మంచి సమయానికి వచ్చినావు. ఒక కుభవాల్.

రఘు :— (కోటు విప్పుతూ) అందుకేనా వేషం వేసి బయలుదేరుతున్నావు, పట్నంమీద దాడికి.

వీరయ్య :— (బూట్ల దారాలు బిగదీస్తూ) లేకుంటే మనస్థిమితం ఉండదు, ఏంచేయాలె.

రఘు :— సరేగాని ఎట్లా గడుస్తున్నాయి రోజులు :

వీరయ్య :— రోజులకేం, దాగానే నడుస్తున్నాయి.

రఘు :— ఎట్లైనా నీవు పెట్టి పుట్టిన దాడివి.

వీరయ్య :— మా మామ ఓ ఉత్తరం రాశింతు. విషరాలు చాలా ఉన్నాయి. కొడుకును, ఇంకెవరినో రాయవారం పంపుతాడట.

రఘు :— ఆహా! మీ మామ ఎందుకింత తొందర పడుతున్నట్టు ?

వీరయ్య :— అది వాళ్ళకున్న అలవాటే. పుట్టగానే పెండ్లి, పెండ్లి కాగానే పిల్లలు.

రఘు :— అయితే నీవేమంటవు ? నికరంగా ఇంపై అయిదు సంవత్సరాలు బ్రహ్మచర్యం గడిపి, తర్వాతగాని పెండ్లి చేసుకుంటే దాగుంటుందనా ?

వీరయ్య :— ఈ విషయంలో నాకో అభిప్రాయం లేదుగాని, ఈ పెండ్లిండ్లు, ఈ దొమ్మలంటి జీవితం నాకేమీ బాగనిపించడం లేదు.

రఘు :— మరి ఎట్లా బాగుంటుందో చెప్పు. అది దాగలేదు. ఇది దాగ లేదు అంటే ఎట్లా ?

వీరయ్య :— మంచేమిటో చెప్పలేనివాడు చెడ్డను, చెడ్డ అనకూడదా ?

రఘు :— అదికాదు నన్నొక దాద వేధిస్తున్నది! నీ బాధలు నీవు చెప్పు కుంటున్నావు. నేను చెప్పుకోవడంలేదు. అంటే నీకు, నాకు తేడా.

వీరయ్య :— నీకు నావంటి బాధేనా ? అయితే ఇద్దరిం ఒకటే అర్థం బాగానే చేరుకున్నాం.

ఓము :- నీబాధ నీవు తీర్చుకుంటే తీరిపోతుంది. కాని నా బాధలు వంటిది కాదు. గడ్డు సమస్య. దాని పరిష్కారం కోసం ఒక నిర్ణయానికి రాలేక పోతున్నాను.

వీరయ్య :- సరేగాని బయటకు వెళ్తాం వస్తావా రావా ?

ఓము :- వెళ్తాంగాని, కొద్దిసేపు కూర్చో. (విచారంగా శల నేలకు వేస్తాడు)

వీరయ్య :- ఏమిటి రము ! విచారంగా ఉన్నావు ?

ఓము :- చెప్తాను.

వీరయ్య :- ఖులాసాగా కాలం గడిపే విద్యార్థి దశలో ఏమిటోయ్ నీ గంభీరం. ఎట్లా ఆయ్యేది అట్లా అవుతుంది. నీవేమి ఆదైర్య వడకు.

ఓము :- దీః చాలా దైర్యంగా మాట్లాడుతున్నావు, సంతోషం, అయితే చిను. నాకో తమ్ముడున్నాడు. వాడికి చాలా చిన్నప్పుడే పెండ్లైంది. ఇప్పుడు తన భార్యకు కూడా చదువు చెప్పించాలని వాడి పట్టుదల.

వీరయ్య :- అది అసంభవమని నా అభిప్రాయం.

ఓము :- కాని అత్త మామలు ఒప్పుకోవడంలేదు. దాంతో వాడికి మనసు విరిగి పోయింది. ఆ పెండ్లాం అక్కరలేవట. చదువుకున్నదాన్ని పెండ్లి చేసుకుంటాడట.

వీరయ్య :- అది ఆసలైన పని

ఓము :- నేను చెబుతున్నదేమిటో సరిగా ఎంటున్నావా ?

వీరయ్య :- అయ్యో ! వినకేం, ఆదే చదువుకున్నదాన్ని పెండ్లి చేసుకుంటా నంటున్నాడు మీ తమ్ముడు.

ఓము :- రెండో పెండ్లి ఏ విధంగా నీకు జాగనిపించింది ?

వీరయ్య :- పాతకాలంవాళ్ళ రోగం తరగాలంటే ఇదే ముంపు.

రఘు :— తల్లిదండ్రులు చేసే తప్పులకు శిక్ష అనుభవించేది పెండ్లైన పిల్లలా ?

వీరయ్య :— మరి తల్లి దండ్రులకు రఘు పిల్లల విషయం ఆలోచన లేక పోయినప్పుడు మనమేం చేస్తాం ?

రఘు :— అదే ఆలోచిస్తున్నా. నా తమ్ముడు జాగానే ఆలోచించాడు భార్యను చదివించాలని, కాని అది సాగక పోయేవరకు మూర్ఖుడుగా ఆలోచిస్తున్నాడు.

వీరయ్య :— చదివించడానికి రెలిదండ్రులు ఒప్పుకోనిప్పుడు ఎవరు మాత్రం ఏం చేస్తారు ?

రఘు :— అదేమరి, కష్టమనిపించిన వాటన్నిటితో చూరంగా ఉంటే వాటంతట అవే పరిష్కారం పుట్టతాయా ?

వీరయ్య :— కాపనుకో, కాని అవస్థలు ఉన్నవాళ్ళు అనుభవిస్తుంటే లేని అవస్థలు నెత్తిన వేసుకోవడం ఎందుకు చెప్పు ?

రఘు :— తపో, ఒపో, ఏదో జరిగి పోయింది దాన్ని ఓ చూడ్కంలో పెద్దే దాగుంటుంది కద !

వీరయ్య :— ఈ గుడిబండలను మెళ్ళో వేసుకొని అవస్థ పడ్డదానికంటే చదువుకున్న ఒక అమ్మాయిని పెండ్లిచేసుకుంటే హాయిగా కాలం గడిచి పోతుంది.

రఘు :— నీవు డిహించే ఆ హాయి ఎన్నాళ్ళుంటుందో నేను చెప్పలేను కాని మరి పెండ్లాడిన ఆ అమ్మాయి గతేమంటావు ?

వీరయ్య :— ఎవరి హాయిని వారు చూచుకుంటారు అంటే

రఘు :— అయితే ఈ విధంగా నీవు, నా తమ్ముడు ఒకే విధంగా ఆలోచిస్తున్నారు.

వీరయ్య :— నీ తమ్ముడు ఆ అమ్మాయిని చదివించాలనే ఆశ ఒకటి పెట్టుకున్నాడు. నేనటువంటి అమాయకుడిని కాను.

రఘు :— అయితే మిమ్ము పెండ్లి చేసుకున్నవారి గతి ?

వీరయ్య :— ఏమైనా రావచ్చు కాని నాకుమాత్రం వాళ్ళ విషయంలో సానుభూతి లేదు.

రఘు :— బాగుంది. కేవలం వేడుకకోసం దాల్చివివాహాలు చేస్తే తలిదండ్రులను మనం అజ్ఞానులంటున్నాము కదూ !

వీరయ్య :— అసట చేమిటి ? అజ్ఞానులే.

రఘు :— మనమంతా జ్ఞానులం, అవునా ?

వీరయ్య :— వాళ్ళకంటే వేయిరెట్లు.

రఘు :— మన జ్ఞానం, ఆ అజ్ఞానుల కేమైన దోష చూపిస్తున్నట్టా ?

వీరయ్య :— (మాట్లాడిన)

రఘు :— అజ్ఞానులైన రచ్చిదండ్రిలవల్ల వారి సంతానం, వాండ్లతోపాటు జ్ఞానులమైన మనం అపస్థలమై గురి అవురామనికదా మన వాదం ? అయితే మన జ్ఞానంలో ఆసంతానం ఏవిధంగా సుఖపడుతున్నట్లు ?

వీరయ్య :— నీవు ఒక పల్లెటూరి వాళ్ళవలె వాచిస్తున్నావు.

రఘు :— చదువుకున్నా. చదువుకోక పోయినా మంచి, చెడ్డల విశేషం మూలం ఒకే విధంగా జరుగుతుంది.

వీరయ్య :— రఘు ! నీ లిమ్ముని సమస్యతెచ్చి నన్ను అనవసరంగా చేధిస్తున్నావు.

రఘు :— మరిద్దరు చేస్తున్నపని ఒకటే కాబట్టి.

వీరయ్య :— అయితే ఏమంటావు ?

రఘు :— తలిదండ్రుల అజ్ఞానానికి దిలిమైన సంతానం గురించి కొంచెం ఆలోచించ మంటున్నాను.

వీరయ్య :— ఆలోచించి ఏంచేయ మంటావు ?

రఘు :— ఇంకా ఏం చెప్పను ?

వీరయ్య :- (గడియారం చూచి) రఘు ! నేను తొందరగా వెళ్ళాల్సి ఉంది.

రఘు :- ఆ తొందర పనులు నాకు తెలుసు. నీ మనసును వంచించి, ఐయట పద్దామని చూస్తున్నావు.

వీరయ్య :- రఘు ! ఇన్నాళ్ళనుండి నాతో కలిసి మెలిసి ఉన్నందుకా నా స్వంత విషయాల్లో తోక్యం కలిగించు కుంటున్నావు ?

రఘు :- నీ స్వంత విషయమే. నేను రాదనను, కాని నీవు నా స్వంత తమ్ముడివని భావించి మాట్లాడుతున్నాను.

వీరయ్య :- (పరీక్షగా రఘుని చూచి) మొదట నీ తమ్ముడి విషయం ఆలోచించుకో. దాన్ని నీవు సాధించితే, తర్వాత నా సంగతి చూసుకుందాం.

రఘు :- (వీరయ్య చేతులు పట్టుకొని) నిజం చెప్తున్నా. నాకు నీవు తప్ప వేరే తమ్ము లేవరూ లేదు. నా బాధంతా నీ కొరతే.

వీరయ్య :- రఘు ! ఏమిటిది, నాటక మార్తున్నావా ?

రఘు :- ఏమైనా అనుకో ! నేను మీ మామ ఊరినుంచే వస్తున్నది. మీ మామ స్థితి, మీ ఆత్మ ఆవేశన చూచి నా మనసు నీరై పోయింది. అమాయకుడు గంగయ్య ఆడదానిపై కుమిలి కుమిలి ఏడుస్తున్నాడు.

వీరయ్య :- ఆఁ. మా అత్తవారి ఊరు వెళ్ళినావా ?

రఘు :- పోగా మిగిలిన ఒక్క బిడ్డను నీవు బుద్ధిపంతుడవని, చదువు కుంటున్నావని నీకిచ్చి పెండ్లి చేసినారు. కాని నీవు మూర్ఖుడివై ఆ పిల్లగొంతు కోయ చూస్తున్నావు. చదువుకున్న దునం పాత కాలం వాండ్లు కండ్లు తెరిచేటట్టు ప్రవర్తించాలి. లేకుంటే చదువు లంటే గౌరవం లేకుండా పోతుంది.

వీరయ్య :— (నందిగ్ధావస్థలో అటు, ఇటు తిరుగుతాడు. చేతి గడియూరిం విప్పుతాడు. ముఖం చీదరించుకొని పుట్టిపై ఆలోచిస్తూ హద్దుల తూడు.)

రఘు :— నేను వచ్చేవరకు ఉండు : స్నానంచేసి వస్తా. బయటి కెళ్తాం. (వెళ్తాడు. లెర వడుతుంది.)

మూడో రంగం

(లెర ఎత్తేపరిప మిల్లయ్య చుట్టను మట్టుకుంటాడు, ఇంతలో రంగయ్య వస్తాడు.)

రంగయ్య :— ఏం మిల్లన్న : ఎటో బయలుదేరినపు :

మిల్లయ్య :— ఏం చెప్పాలె రంగయ్య. ఇంటికాడ కూసుంటే చికాకే స్తుంది. ఉండలేక ఇటొచ్చాను.

రంగయ్య :— మీ వియ్యంకుడు కొమరియ్య వస్తాడంటివి, మరి యింకా రారేదే ?

మిల్లయ్య :—అవును రంగయ్య : వస్తాడట. ఆయన ఏం గండ్రగోళం చేస్తాడో ఏమో :

రంగయ్య :— నేనున్నారే. నీవేం భయపడకు. నిలచిసి గట్టిగాఅడుగుతారె.

మిల్లయ్య :— కాని ఆ తిరుపతయ్యలేడు. వాడితో పచ్చింది తిప్పలు రంగయ్య. మా కొమరియ్య దావ వాడేదంటే అదే పట్టుకుంటాను. కొడుకు పట్నంగాలి తగిలి పట్టవగ్గాలేకుండ ఎగురుతుంటుంటే రంగయ్యైన బుద్ధి ఉండొద్దు. ఏంకాల మొచ్చింది రంగయ్య : కొమరియ్యదావ తయ్యకుంటే కొడుక్కు బుద్ధి చెప్పలేదంటావా ?

రంగయ్య :— ఇయ్యాల రేపు పోరగాండ్లు భలే నడచుంత్రపోళ్ళు మిల్లన్న. ఎటుపడితె అలె.

మల్లయ్య :- రంగయ్య ! మనలోమాట, పెండ్లి చేసుకున్నాడు వద్దంటే ఏదరి పోతదా ? ఏంరాజా తాచినయే.

రంగయ్య :- కొమరియ్యుడు ఓ బిడ్డ ఉంటే తెలిసొచ్చు నీ తిప్పలు.

మల్లయ్య :- యారయ్య నదుపుకున్నాడుగద ! యీకొద్ది తెలిసుంటోచ్చు

రంగయ్య - కామరయ్య పస్తడుగద, రంగేందో తెల్పుకుందాం.

మల్లయ్య :- రంగయ్య ! నీకు దండం పెట్ట. యావాంకి మూత్రం దెడనకుండ సూడాతె మరి. ఏన్నేడుగాని మనం రాళాయిపడ్డే, పుల్లమ్మ బయట బండల పోతది.

రంగయ్య :- కాని నుల్లన్నా ! మనం మెత్తబడితే కొమరియ్య రామ్మెక్కి కూసుంటారు

మల్లయ్య :- అవును, పిల్లగానోళ్ళంటే అంతేగద మరి

రంగయ్య :- చూడు ! నేనాకమాట చెప్త. కాదు పోంటే పదిమంది పెద్దమనుషుల ముందరి నచ్చచెప్పమని నిలదీసి అడుగురు

మల్లయ్య :- అట్ల చాగుండమి రంగయ్య ! మనిం, మనమే చెప్పకెక్కితే ఏం చాగుంటది చెప్పు ? రంగయ్య ! ఓసంగతి చెప్పమరిచిన. మొన్న మా అల్లుడి దోస్తూ ఒకదాచిందె. ఇచ్చరూ ఒకతే అరిరో ఒంటుంట.

రంగయ్య - వాడెవడో నీ అల్లుడిజుల్లోంచి వెళ్ళినోడుంటు.

మల్లయ్య :- కాదు రంగయ్య ! బలే నెమ్మదిమనిషి అనిపించిండు. నేను చెప్పిందంతా మిన్నపెట్టి యిస్తుడు.

రంగయ్య - మరి నీ అల్లుడి తైరక్క యోల సంగతి అడగలే.

మల్లయ్య - అడిగిన్ననురో. నేన్ చెప్పుతుంటే యిస్తుడేకాని ఎంత కుచ్చి, కుచ్చి అడిగినా ఒక్కమాటన్న చెప్పిందనుచున్నవా !

రంగయ్య :- నేం చెప్పలేమరి ? వాండలంతా ఒకతే, నీపిచ్చిగాని.

మల్లయ్య :- కాని రంగయ్య, పోయేటప్పడుందే, నీచేం భయపడ కన్నడే. అనే నాకు జర ధైర్యంగుంది.

రంగయ్య :- నీమర్కం తెలుసుకుందామని నీ అల్లుడే పంపుంటాడని నా అనుమానం.

మల్లయ్య :- అంతేనంటవా. ఏమన్నాయం అయిపోయిందే రాగ, రాగ కట్టగం, గట్టగమంటే ఇదేగాఁదూయి.

రంగయ్య :- అట్ల గుండెపగిలితే బ్రకటం రష్టం పుల్లన్నా, అయిన కాదికి నిలవొక్కాని ఉండాలి

మల్లయ్య :- నువు బరెగ చూస్తాడరపుగాని నాకివన్ని చూస్తుంటే ఈ జీవుడు యెల్లపోలే వాగనిపిస్తది.

రంగయ్య :- (రోపరికి చూస్తూ) అగో! కొమరయ్య, తిరుపతియ్య పిస్తునే ఉన్నరు.

మల్లయ్య :- నిజంగంటున్నది, తిరుపతియ్యవాడా వస్తున్నడ ' (రోపరికి చూస్తూ)

(కొమరయ్య, తిరుపతియ్య ప్రవేశం)

మల్లయ్య :- వావా, వావ, దా దా తిరుపతియ్య, దా. అంతా దాగున్న ధైనా, యాదియ్య పట్నంలో వాగున్నాకా ?

తిరుపతియ్య :- నీవు మూటలకు మూటలు పంపుతుంటే ఎందుకు దాగుండమి ?

కొమరయ్య :- నీపీడ చూసున్నపు దాప ! మంచిదైంది కట్టపొంట పోతే నువు తలవక పోదువు ఈసంగొచ్చిందే దాగైంది.

రంగయ్య :- కొమరయ్యను చూడని చానా రోజులామె పాపం ' మనిషి గుర్తుపట్టకుండైండు.

తిరుపతియ్య :- నుభ మెప్పువపురాపుంటే ఎట్లుంటామి మరి ?

మల్లయ్య :- నిలబడితివి బావా, కూచో. నువు ఎన్నవనే యెదిరి చూస్తున్నా. అప్పటాలనించి నీసంగతే మాట్లాడుకుంటున్నా.

రంగయ్య :- కొమరయ్య, మీరేమనుకోకపోతే నేనాకటి అడుగు.

తిరుపతయ్య :- ఒకటేమిటి, ఇష్టమొచ్చినన్ని అడుగు.

మల్లయ్య :- (కొమరయ్య, తిరుపతయ్య ముందర పొగాకు వేసి) జు
దమ్ము తీసుకోనీయి రంగయ్య! నడిసి నడిసి వచ్చివు. చుట్టకాల్చిరి.

కొమరయ్య :- (చుట్ట కాడలు తీస్తూ) బావా! నేనెందుకొచ్చిన్నా
నీకెరితే గద! నేను జరిగిన యన్ని తోక్కొని చెడ్డనిపించు
కొనట మొందును ?

రంగయ్య :- మీరిద్దరు అనుకోంగనే అయిపోదు. ఊళ్ళో మంచి, చెడ్డ
తెలిసినాళ్ళు ఉన్నారు.

తిరుపతయ్య :- మేము మంచి చెడ్డ పుంచిగ ఆలోచించుకొనే వచ్చినా.

కొమరయ్య :- నా మంచి చెడ్డలు నాకు తెలుసును సంసారం చేసే
మొగుడితే ఇష్టం లేనప్పుడు నేనేం జేస్తా ? నీ దిద్దను తీసకపోయి
వాడి కాలుకు కట్టేయ మంటరా పెద్దలు ?

రంగయ్య :- లోకంమీద ఎక్కడ పెండ్లిండు పేరంటాలు జరగనట్లే
చెప్పి దిద్దివి.

తిరుపతయ్య :- ఇసుంటి పెండ్లిమాత్రం కాలేదు.

మల్లయ్య :- బావా! మన పిల్లలకు మనం బుద్ధి చెప్పుకోకపోతే ఇంత
వరు చెప్తారు ? నువు చెప్తే వీరయ్య యినదా చెప్పు ?

కొమరయ్య :- (రంగయ్యను చూపుతూ) ఆ సంగతి ఆ మనిషికి చెప్పు.
ఎవరో పెద్ద మనుషులున్నారట పంచాయితీలు చెప్పడానికి.

మల్లయ్య :- దీంట్ల కోపమెందుకు బావా. ఆయన మన మంచికే అన్నాడు.
గిట్టకంటున్నాడ ?

తిరుపతయ్య :- ఆఁ. ఇందాక జరిగిన మంచి చాలు.

కొమరయ్య :- మల్లయవాస, సాఫ్ గచెత్తున్న. మా యారయ్య ఉన్నదే ఓండ్ల మాటలు యినేబోడు కాదు. వాడన్నట్టెల్లా సాగించుకుంటాడు. నీ కోసమని, నా కడుపున పుట్టిన కొడుకుతో కంటుచెట్టకో మంటవా ?

తిరుపతయ్య :- నీవేంకొ కొమరయ్య, ఎవరైనా అదే చూసుకుంటారు. ఎడ్డిపిల్లను పెండ్లిచేసి అందరిని దగా చేస్తామని అనుకుంటున్న వేమో !

మల్లయ్య :- ఎవరు ? నాబిడ్డ పుల్లమ్మ ఎచ్చిదా ?

కొమరయ్య :- అదంతెందుకు ? ఎడ్డిదిగాని గుడ్డిదిగాని. పెండ్లి అయిందో లేదో. పట్నం పోయిండుగద మా యారయ్య. అప్పట్నుంచే వాడెందుకో మన్ను మార్చుకున్నాడు అనేందోకాని పెండ్లాం మాపెత్తితే మండిపోతున్నాడు.

రింగయ్య :- ఎందుకు మండరు, పట్నం ..

మల్లయ్య :- (రింగయ్యను వారించి) ఎత్తు ఒంపులు తెలియని పిల్లలు బావ, వాండ్లు. వాండ్లను దోవకు తెచ్చుకోవాలె బావ.

తిరుపతయ్య :- అయితే నీ కోసమని సదువుకుంటున్న బంగారంపంటి పిల్లగాడిని చెడగొట్టు కుంటామా ?

రింగయ్య :- అయితే ఇంకాకు మీ మన్నులో మాపేంది ? సంబంధం పదులుపంబనంటావు. అంతేనా ?

కొమరయ్య :- పెండ్లి చేసుకున్న మొగుడు వద్దంటంటే నన్నేం చేయ మంటారు ?

రింగయ్య :- రేపు నీకొడుకు పట్నంనించి ఓ బజారుముండనుతెచ్చి నా పెండ్లాం అంటాడు, ఒప్పుకుంటావా ?

తిరుపతయ్య :- బలే తెలిసినోదోలే మాట్లాడబడ్డివి. సరే, మాయారయ్య చెడ్డోదె. అనుబోడితో మీకేం పని? మీదారిమీది, మాచారిమాది.

మల్లయ్య :- నా అల్లుడ్ని ఎవరు ఏడున్నా, నా అల్లుడు. ఏమైనా మాయారయ్య నా అల్లుడు. ఇది మాత్రం అబద్ధం కాదుగదా చావా !

కొమరయ్య :- నువ్వు నేను అనుకోంగనే అయిపోతదా ? మరి అసలేదే సంగతి ?

మల్లయ్య :- జర నివానించి మాట్లాడు బావా ! నాకు ఏచ్చి లేచేటట్టంది

తిరుపతయ్య :- మాటకు, మాటపెరుగుతుంటే ఎవరికైనా అట్లనే ఉంటది మరి, అందుకోసం మాటలొద్దు, పోట్లాటలొద్దు. పెండ్లప్పుడు పెట్టిన సొమ్ము లీవల పారెయ్యి. మాదోషన మేము పోతం.

మల్లయ్య :- అవునా బావా, అంటేనంటవ. ఇందుకేనా బావా ఇంకా చూరమొచ్చింది ? నా గొంతుపిసికి చంపేయరాదు బావా.

రంగయ్య :- కొమరయ్య ! దాగావినను. ఇది మీడిరనుకోకు, అనుకున్నట్లా సాగిరావడానికి. నువ్వు చేస్తున్నది తప్పువని, ఏదిచూచితో చెప్పి మెప్పిస్తా, ఏమనుకున్నవో.

కొమరయ్య :- వినేవాడుంటే చెప్పి మెప్పిస్తు

రంగయ్య :- అన్నిటికీ కొడుకును అడ్డమేసుకొస్తున్నపుగద, ఆ కొడుకుతో మాట్లాడి ఆ సంగతేంటో తెలుసుకుంటాం పోండి, మీకో మాకేం పనిలేదు.

తిరుపతయ్య :- అడుగొచ్చు. మాకేం భయం లేదు.

కొమరయ్య :- నన్నుకారని నాకొడుకు ఒక్క అడుగేయదు ఎరికేనా ?

మల్లయ్య :- (అవేదనతో) అయినప్పుడు కొడుకుకు నచ్చచెప్పితే అయిపోతదికదా చావా ?

రంగయ్య :- మల్లయ్య, ఇంకేం తేలిపోయింది. ఇవంతా కొమరయ్య చేస్తున్నదే.

తిరుపతయ్య :- అవును. ఎవరిమంచి వాళ్ళు చూడకుంటారు. ఎవరివాండ్లకు వాళ్ళు చెప్పకుంటారు.

కొమరయ్య :- ఏమన్న అనుకోండి. మాకు మాత్రం మీ సంబంధం అక్కరలేదు.

మల్లయ్య :- ఎప్పటిదో పగ యెళ్ళతీసుకుంటున్నప్పు డావ.

కొమరయ్య :- ఇప్పుడు యాది కొచ్చింది. నువ్వు పురిచినవనుకున్న.

రంగయ్య :- ఏంవది ?

మల్లయ్య :- కొమరయ్యవావకు చచ్చిపోయిన మీ రామప్పను ఇచ్చి పెండ్లిచేసినప్పుడు చెరువుకింది బొత్తలపొలం మీలయ్య అరణం ఇస్తానన్నడు. ఏమైందో ఏమో భూమి ఇయ్యలేదనుచో. ఇంతట్లదే మీ రామక్క చచ్చిపోయె. అంతా గందరిగోళమైంది.

రంగయ్య - ఆ పొలం కరణమొరిదేమొ :

మల్లయ్య :- అసలు మొదట మాదే, అనిక్కె కరణమాయన గుంటా కున్నడు.

తిరుపతయ్య :- ఎంగిలి తిండి అరుగుతాది చురి ?

రంగయ్య :- మీజావ తెలివితక్కువోదేంగాను.

తిరుపతయ్య :- తెలివితక్కువోడని కడు, ఎడ్డి పెల్లను అంటగట్టి ఎగిరి గంతులేస్తున్నడు ?

కొమరయ్య :- బావా ! ఇంతకూ ఏమంటవు ? నగ, స్త్రీ రూపాల పారేస్తవా లేదా ?

(వీరయ్య, రఘు ప్రవేశిస్తారు.)

మల్లయ్య :- వచ్చినావు కొడుక (కౌగలించుకుంటావ్. రఘు వాళ్ళకు దండంపెట్టాడు.)

రంగయ్య :- ఏమయ్యాయ్ ! దాగున్నవా, గుర్తున్నమా ?

తిరుపతయ్య :- యీరయ్య మాత్రం సరిగ్గా ఉండి పడ్డడు.

కొమరయ్య :- నదువు, సర్ర వదలిపెట్టి పుట్టి మునిగిపోయినట్లు ఉరి కొచ్చినపు ?

వీరయ్య :- అవునయ్య ! మునిగిపోతున్నదనే వచ్చిన (రఘును చూపుట) ఈయన నా స్నేహితుడు. నా కండ్లు తెరిపించిండు.

కొమరయ్య :- అయితే ఏందంట ఆ మునిగి పోతున్నది?

తిరుపతయ్య :- నీచేం భయపడకు కొమరయ్య !

మల్లయ్య :- ఎందుకు తొందర పడ్డావు బావ ! ఏం చెప్తాడో విందాం.

కొమరయ్య :- యీరన్న ! మనసులో ఉన్నదన్నట్లు కత్కేయి ! యింకా దాపరిక మెందుకు ?

తిరుపతయ్య :- ఏం భయపడకు.

వీరయ్య :- అవునయ్య ! అందుకే వచ్చింది. నే నిన్నాళ్లు నీకు వ్రాసిన ఉత్తరాలు, చెప్పిన మాటలు మరచిపో అయ్య.

కొమరయ్య :- అంటే ?

తిరుపతయ్య :- యీరయ్య ! ఏందిది ?

వీరయ్య :- నేను పుల్లమ్మను పెండ్లి చేసుకున్నా. నేను ఆమెకు భర్తను. అంతే. వేరే ఏమీలేదు.

కొమరయ్య :- వీరన్న ! నీదోస్తు నీకేదో మాయ చేశిండురా.

తిరుపతయ్య :- మాయనా, మాయనా, (రఘుతో) ఎవరయ్య నువ్వు ?

రంగయ్య :- పెండ్లి చేసుకున్న పిల్లను పెండ్లాం అంటుంటే మాయ అనిపిస్తున్నదా మీకు, మీరు మనుషులేనా ?

తిరుపతయ్య :- మాట సరిగారాని, పెద్దమనిషివైతే అయినపు గాని.

(గంగయ్య ప్రవేశించి బావా అని వీరయ్యను తొగలించుటంబాడు)

వీరయ్య :— మధ్యన నీకెందు కొచ్చిన తగాదా, పుల్లమ్మ నా పెండ్లాం
అని చెప్పుతుంటే !

కొమరయ్య }
తిరుపతయ్య } :— ఆ!

మల్లయ్య :— మనం అంతా ఇంటికి పోదాం. ఆదోళ్ళకు తెలిస్తే పండగ
చేసుకుంటారు. రా దావా ! యింటికి పోదాం.

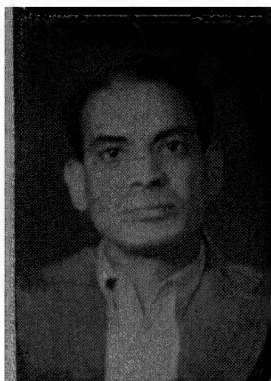
కొమరయ్య :— నేను నీ వాకిలి తొక్కను.

తిరుపతయ్య :— ఎంత మోసమాయె కొమరయ్య ?

(కోపంతో ఇద్దరు వెళ్ళిపోతారు. వాండ్లవైపు మల్లయ్య దీనంగా
చూస్తుంటేగా లెరపిస్తుంది)

మాయ రోగం

రచయిత :

శ్రీ పల్లా దుర్గయ్య

జననం :

1916

నివాసం :

హైదరాబాదు

అభిరుచి : ప్రాచీన, ఆధునిక కవిత్వం.

రచనలు : అముద్రితం : తెలుగు నిఘంటువు, సాహిత్య విమర్శనలు, పద్యాలు, గేయాలు.

అభిమానరచయితలు : శ్రీనాథ, పెన్సనార్యులు, విశ్వనాథ సత్యనారాయణ, రాయప్రోలు సుబ్బారావు.

చాదర్స్టాట్ కళాశాల తెలుగు ఉపన్యాసకులుగా పనిచేస్తున్నారు.

పాత్రలు :

సిద్ధాంతి

మల్లడు

పంతులు

మురళి

మోహన్

శ్యామసుందర్

మాయ రోగం

ఒకడో రంగం

ప్రదేశము పంతులుగారి గృహము

[చావడి మధ్య ఒక పర్చీ, దానిముందు ఒక బేబుల్ - దాని మీద పొన్న కాగితములు, సిరాబుడ్డి, కలము లపర్చబడి ఉండును. బేబుల్ మీద ఎదిమ ప్రక్కల ఒక్కొక్క పర్చీ వేయబడి ఉండును. నేపథ్య బేబుల్ ప్రక్కని క్రిందపడివున్న ఉత్తరము (కెడను) బీనీ జాగ్రత్తగా బేబుల్ మీద ఉంచి, ఓ ప్రక్కను వెళ్ళి దారిపు గిరికి అడిస్తూ ఉండుడు -

ఇదిరో :-

ఎదిమ ఘటంమీద కొలుప మదిల - ఓటిలుజంపిడ కొల్లాయపంచి -
 ఓటివెదిలో పంచాంగం - రొంబికి పొడుంబాయ (వెంటి ఉచ్చెరది పెచ్చది) జట్టు వెనుకను జాచగా వచలి చిపం ముడివేసి వుండును -
 వెంటి ముందు ఎంజలు పోసిన భోవలి కిట్టి - చేతులను రామ్మలకు విధించి రేలులు - నదిటిమీద అర్థదూపాయ వెడిల్పు ఉండును బాట్టుతో నిర్ధాంతగా - (ల - ప్చ) అని పెచ్చగా రుమ్మలూ (పవోస్తాడు.)
 నేపథ్య :- (ఉలికిపడి గిట్టిన విరిగి చూచి - చేతులు జోడించి - చిల వలచి) చచ్చాలన్నీ - వాణ్యు - దణ్ణాలు.

నిర్ధారి - నీర్ధాయకమిస్తు - పంతులుగారింట్లో వున్నారా ?

నేపథ్య :- (వెనవలచుకోకుండా) దీనివంటి వాడూ, కాగా దీనిం చుంకి. చచ్చిపోతున్నా.

నిర్ధారి - ఆరోగ్యమిస్తు - గృహే పుత్రి పాత్రాని వృద్ధిస్తు. :

నేపథ్య :- ఆఁ ఆఁ - ఆగండి, ఆగండి వాడూ - అలా ఆపవద్దు : పరిగ్గా దణనుండున్నాడు ఓ వాంకోళ్ల మొదలుంచే పల్లెల

కోడిని - మీ పాదార్థోడు. అట్లా దీవిస్తే తలారి రాపణ్ణయిపోతే - చూడులేక చస్తాం. వద్దు దామీ వద్దు, కంట్లోలు కాలంకదా బాబయ్యా ఇది. అందుకని అన్నీ కంట్లోయిరోనే ఉండాలి.

సిద్ధాంతి :- అయితే పేరు చెప్పు.

(ఓ ప్రక్క పుట్టిమీద హట్టుంటాడు)

నేవకుడు :- మల్లిగాడు. దాంచెను, మా యింటిది ఈనడుసు ఊకె కట్ట కట్ట పెడుతోంది. ఉన్నదానికీ - లేనిదానికీ - ఒక్కటే పోరు - చప్పరించేస్తున్నది - గొంతుక. (కింద హుంపండి) అదుల్లం చూడ గిరిగిరా గిరిగిరా తిరుగుతోంది గిరికోర.

సిద్ధాంతి :- ఒరే - మల్లడూ ! మూ - మీ - మూ - మే - మఖ. మఖ పుట్టి ఉత్తిరాపావం సింహం - అంటే, నీది సింహరాతి. (పంచాలగిం రెంచి) ఇప్పుడు చిన్మలో శని - అంటే ఏలినాటి శని - దానికి తోడు కేతువు కూడ -

నేవకుడు :- అదో - సనే - తోడు కేతు కూడానా సామీ !

సిద్ధాంతి :- ఉండూ - కూడనీ - కుంభంలో బృహస్పతి - మీనంలో రాహువు. అంటే - సింహం - కన్య - కుల - వృశ్చికం - ధనస్సు - మకరం - కుంభం - మీనం - సరిగ్గా ఎన్నిది - అష్టమ రాహువు - (నిదానించి చూస్తూ) ఎన్నిదిల్లో రాహువు - రెండిల్లో శని - కేతువులు. (తొందరతో) ఇతే మల్లడూ - ఎలాగురా ! బతి కున్నా విండా !

నేవకుడు :- (భయం నటిస్తూ దిగ్గుని లేచిపోయి సిద్ధాంతిని పట్టితో పట్టుకొని కళ్ళు మూసుకొని) ఆ! ఆ! బతికున్నానా ? బాబూ (వీడ్పుగొంతుతో పలుకుచూ) ఇంకా బతికున్నానా ? - బతి కున్నానా, చస్తున్నానా ? ఎల్లా బతికున్నాను సామీ !

సిద్ధాంతి :- చీ - చీ - పమలు పమలు - కూచో చెప్తా - ఆ! (చిటికె వేసి) తెలిసింది.

సేవకుడు :- (ఆశతో) చెప్పు సామి చెప్పు. (చేతులు జోడించును)

సిద్ధాంతి :- గురు, రత్రి, ద్విసవ, పంచమే, శుభ ఫలదః - అంటే (నీకు కుంభం అంటే) ఏడిట్లో గురువు. ఒరే - నీకు గురుబలం దాగున్నది. బృహస్పతి బలం చాలుండబట్టే బతికున్నావు. లేకుంటేనా రోపాటికి జానెడు గరిక

సేవకుడు :- మొలిచేదా : సామి : ఆఁ - ఐతే (చేతులు జోడించి పైకెత్తి) సల్లగ బతుకు - నా లంఠ్రీ - బురస్పతీ - నీకు చడ్డాలు - సామి :

సిద్ధాంతి :- ఐతే మల్లదూ : రః శని రాహువులు నిన్ను ఊరికే పోనీరు. తిననీరు - తాగనీరు - పండనీరు - ఉండనీరు.

సేవకుడు :- ఆఁ, ఆఁ, ఆగు సామి, ఆగు, బయమేత్తుంది.

సిద్ధాంతి :- విను, మల్లదూ : మరేం భయంలేదు - వచ్చేశనివారిం - సేరు నువ్వులు - సేరు మినుములు - సేరు పప్పు - రూపాయి పాపలానగదు. స్నానంతేసి ఛక్రితో దానం చేశావంటే, నీ శని పీడ వదలి - నీ భార్య నువ్వు ఏ పోరులేకుండ వుంటారు సుఖంగా.

సేవకుడు :- తప్పకుండా : వాయి - మీరు చెప్పినాంకానా ! ఐతే ఆ మాత్రం షుద్యం - మీరే కట్టుకోవద్దా ? నన్ను రచ్చించారె - ఎట్లాగో అట్లా.

సిద్ధాంతి :- మంచిది. భయపడకు మతేం ఫరవాలేదు - వచ్చి పలుకుకపో.

సేవకుడు :- చిర్రం - సామి (అని సంతోషమును ప్రకటిస్తూ) నీకట్లం పుండుదోను. బతికించారె నన్ను. -

సిద్ధాంతి పొడుంకాయ తీసి పొడుం వీలుస్తుందాడు. ఇంతలో లోపలి నుండి పంచులుగారు ప్రవేశిస్తారు.)

పంతులు :- సిద్ధాంతిగారికి నమస్కారాలు :

సిద్ధాంతి :- ఆఁ ఛీ. (లావుగ ఒక తమ్ముడు తమ్మి కొల్లాయిపంచతో ముక్కు తుడ్చుకుంటు) మనోవాంఛా ఫలసిద్ధి రస్తు ! ఆయుష్యమస్తు ! (తమ్మి) ఆరోగ్యమస్తు ! పుత్రపౌత్రాభి వృద్ధిరస్తు ! ధనకనక వస్తువాహన ప్రాప్తిరస్తు !! గృహ కల్యాణమస్తు !! (తమ్మి ముక్కు తుడ్చుకుంటు వుంటాడు.)

పంతులు :- దాగున్నది సిద్ధాంతిగారు ! ఆసీర్వాదాలు ! అగమండా తుమ్ములు ! దేవాపాళా అంటు వుండవద్దా తుమ్ములకు.

సిద్ధాంతి :- మరే మనుకోకండి ! పంతులుగారు ! నశ్యమురో మిన్నం పాళా కొంచెం ఎక్కువయింది. ఘాట సూటిగా కపాళానికి తగిలింది. అంతే ! !

పద్యము :- జలుబుచేత, పడిసెముచేత, జబ్బుచేత,
ముక్కులో ధోతి కానలు బ్రిప్పుటముచేత,
మిరపపొడిచేత, నన్యంపు చురుకుచేత,
వచ్చుతుమ్ములు శుభఫల మిచ్చు నిజము !

అన్నారు శకునవేత్తలు. ఇంతేకాక !
తుమ్మిన తుమ్మిన శుభమగు,

అను వాక్యము అందరికీ తెలిసిందే కదా ! కాబట్టి అసుమానం అణుమాత్రం కూడదు. విన్నారా ! పంతులుగారు ! పుచ్చుకోండి ఓరుకూడ మంచి ఘాటైన పొడుం. కమ్మని వరిమళం, కలాయి చేస్తుంది కపాళాన్ని ! ఊ ! వట్టండి. (అని లాను చిమ్మతో తీసి కొని పొడుంబుజ్జ వంటలు ముందుంచును. పంతులు పొడుం ఎక్కించి) సిద్ధాంతిగారు ! ఈపుత్తరము చూడండి (అని లేఖ ఇచ్చును.)

సిద్ధాంతి :- (చిమ్మలోని పొడుం, ఎడమచేతిలో వేసికొని చేతిని ముక్కు ముందుంచుకొని , ఈ ముక్కుతో ఆముక్కుతో, శబ్దం వచ్చేట్లు రెండుమాట్లువీల్చి అబచ్చెయ్యి తాడతు రాచుకొని కుడిచేత్తో ఉత్తరం అందుకొని గొడుగులు లోలోని చదువుకొని తలపూవులు) థేష్ !

భేష్ ! బలే సంరోషం. శుభము కలుగ్గిందే ? ఏమండి ! మన అద్వైతగారికినా వివాహం ? మనమనంతోషం. కానీయండి, త్వరగా. ' శుభస్య శీఘ్రం ' అన్నారు పెద్దలు ! కాని ఇంతదాకా వచ్చేవరకు చూడే తెలియకుండా దాచారేం, పంతులుగారు !

పంతులు :- ఏం చెప్పేది ! అంగళ్లో అన్నీ ఉన్నై. అల్లున్నోళ్లో శను న్నది. ఎన్నాళ్ళనుందో, వాణ్ణో ఇంటివాణ్ణి చేద్దామని విశ్వప్రయత్నము చేస్తున్నాను, ఏంలాభం ! వాడి కీసంగతే పట్టదు ! గిట్టదు ! ఇదేమీ విపరీతకాలమో ! ఎవణ్ణిచూచినా పెండ్లి పట్టదో అంటే పట్టదో - అని ఒకటే రోకటిపాట ! చదువుకు పెండ్లికి లంకెట ! చదువుకొంది పెండ్లి చేసుకోరట ! విచిత్రం ! మన రోజుల్లోనా ? " వివాహో విద్యనామయ " అని ఉన్న పెద్ద బాలశిష్య చదివామో లేదో, అంతే ! పెండ్లి అయిపోవలసిందే ! ఎదురుచెప్పే దమ్ముండేదా మనకు ? ఇప్పుడు వీళ్ళని కదిపితేదాలు ' మా పెండ్లి మాయిష్టము ' అంటారు. కష్టం సష్టం తెలియని వీళ్ళకో ఇష్టమట, ఇష్టం ! ఏదో మనమున్నాము కనుక, ఆరాటము చేస్తామంటే పట్టదో అంటారు. తమకు తెలియదు, మనము చెప్పితే ఏనరు - తర్వాతనా ! కావాలో అని అరిస్తేమాత్రం ఎవరిస్తారు వీళ్ళకు పిల్లను ?

సిద్ధాంతి :- డోను ! పంతులూ ! అక్షరాల నిజం.

పంతులు :- మంచి సంబంధం. జమీందారిందపిల్ల. గొప్ప వరదక్షిణ ! ఎన్ని రికార్డుచెప్పినా, సరే అనడు కదా వెధవ ! ఇంతవరకు నయాన చెప్పిచూచిన. ఫలితము శూన్యం. ఈసారి భయమైనైనా సరే ఒప్పించి రెండు కొంగులు ముడివేసి తీరుతా.

సిద్ధాంతి :- చేయాల్సిందే, తప్పకుండా ! ఆలా చేయాల్సిందే ! ఒట్టి మాటలతో వింటారా వీళ్ళు. ఇంతలేరు ! అన్నీ మాకే తెలుసు అంటారు ! సర్వజ్ఞత్వం ! సంగీతానికి చింతకాయలు రాలుతాయా యెక్కడైనా ?

పంతులు :- అంతేనంటారా : సిద్ధాంతిగారు : మీ అభిప్రాయము చూడ అంతే కదండీ : భేష్.

సిద్ధాంతి :- ఏం చెప్పేది : విసిగిపోయాను తిరిగి తిరిగి నడుం విరిగి - కాళ్ళరగి - కండ కరిగి - మనస్సు మరిగి పోయింది. ఒక్క శుంరైనా వింటేనా : నూరబద్ధాలాడైన ఒక్క పెళ్ళి చెయ్య మన్నారని నలుగురైదుగురి విషయంలో జోక్యం కలిపించుకొని సంబంధాలకని తిరిగితే, అంతా ఒకటే మాట, అంతా ఒక్కటే : చీళ్ళ చదుపురేమో - వీళ్ళమో : వినండి :

"చక్కని అమ్మాయి, చదువుకున్న అమ్మాయి,
పాటలు పద్యాలు పాడగల అమ్మాయి,
వేదికపై కెక్కి వారింప అమ్మాయి,
'ఫేసు' (Face) పై పొడర్లు వేసుకొను అమ్మాయి,
వ్యాసులెన్ స్నో లన్ని వాడగల అమ్మాయి,
అడగల అమ్మాయి, పాడగల అమ్మాయి.

ఇంకా ఏమిటేమిటోనట —

అట్లాంటి అమ్మాయి కావాలట ప్రతి వాడికి : పైగా ఏమో Love అట : Marriage అట : వాడి మొహమట : పెండా చూడట : ఏకిపించారు నన్ను. హేళనచేసి పంపించారు. విన్నారా : పంతులూ :

పంతులు :- (పెద్దగ నవ్వుతూ) బరే బరే పాటలు నేర్పారే సిద్ధాంతి గారు ఏదీ : చుట్టి :

సిద్ధాంతి :- కాదండీ, ప్రతివాడి వల్లవి విసి విసి నోటిపాటై పోయింది. అంతేవాని వీళ్ళ మూలాన ఎదిగిన అమ్మాయిలు యెందరు పెండ్లి - పెడాకులు లేక ఏడుస్తున్నారు? చదువు రానంత మాత్రం చేత వాళ్ళలా పెళ్లలేక ఉండవలసిందేనా, జన్మంతా :

పంతులు :- బాగా చెప్పారు సిద్ధాంతిగారు. వీళ్ళు పెళ్ళిచేసుకొనేదే నమ్మకంలేదు. అధవా! చేసుకున్నా! కొనడాక సంసారం చేసేది అంతకంటే నమ్మకంలేదు. కాపురం చేస్తే పిల్లల కంటా లనీ వంశం నిలుపుతారని మరీ నమ్మకంలేదు. కాలం తలక్రిందు లైంది. పూర్వం మగవాళ్ళకు పెళ్ళిగాక ఎందరో ఉండిపోయే వాళ్ళు. ఇప్పుడో అడవాళ్ళకు ఆగతి పట్టింది అడవాళ్ళకు! గడ్డిగరుస్తున్నాడు బిడ్డలగన్న తండ్రి! వీళ్ళ గుణాలు చూచే నేమో ప్రభుత్వం కూడ, నేడు అడపిల్లలను కూడ తండ్రి ఆస్తిలో భాగం యివ్వాలని, విడాకులు ఉండాలని శాసనం చేయ దోతున్నది. ఏంచేస్తారు లేకుంటే!

సిద్ధాంతి :- అవును పంతులుగారు. మను ధర్మశాస్త్రం, మనభక్తశాస్త్రంగా మారిపోతోంది ఈ కుట్టుకుంకల మూలాన్న.

పంతులు :- పోనీండి పునకెందుకు ఆ గొడవలన్నీ. ఈసారి ఎల్లా వినడో చూస్తాను. మీరైతే వీలైనంత దగ్గర్లో ఓ మంచి ముహూర్తం చూచి పెట్టిండి. ఈపెళ్ళి చేసే తీరుతాను.

సిద్ధాంతి :- మంచిది. శలవు ప్రకారం చేస్తాను. (పంపాంగం చూచి) వచ్చేనెల మొదటి తేది సరిగ్గా ౫ గంటలకు మంచి సుము హూర్తం వున్నది. బంగారువంటి ముహూర్తం.

పంతులు :- మంచిది పుళ్ళి కలుసుకుందాం.

సిద్ధాంతి :- చిత్తం పెళ్ళి వస్తాను. అనుగ్రహం వుంచాలె.

పంతులు :- (దక్షిణ తాంబూలము చేతికెచ్చి నమస్కారము అనిలేమను చెరోదారిగుండా ఇద్దరు నిష్క్రమించురు.)

[తెరవాలను.]

రెండో రంగం

[తలపట్టుక కూర్చోని విచారంతో, అలోచిస్తుంటాడు వంతులుగారు.]

వంతులు :- (తనలో) నాకంతా శని చుట్టుకున్నట్టున్నది చూడడోలే. లేకుంటే అంతా సిగ్గుమైన తర్వాత ఈ గ్రహచారమేమిటి? ఒక్కగాను ఒక్క కొడుకు. మహావైభవంగా వివాహము చెయ్యాలి. మంచి సంబంధం సాధించి, తీరా ముహూర్తం పెట్టు సన్నాహ భర్తం యీలా చాలాలా? అదేం మాయపోగమో! రాచవైద్యుడికీ, భూరవైద్యుడికీ, డాక్టరుకీ, ఎవడిచేతికి చిక్కిన, పీల్చి పిప్పి చేస్తున్నది పిల్లవాణ్ణి. మరీ మూడు రోజుల్నించి నిద్రాహారాలు సుతరాం లేవుకదా. ఒక్కటే పలవడించయి. పాటయి. పరధ్యానం - మన ఊసేలేదు బొత్తిగా. పిలిస్తే చూడడు. చూసినా పలకడు. పలికినా అంతా అవస్థాపమే! భయం వేస్తుంది. అన్నీదోష లక్షణాలే! ఏం తోచకుండా ఉంది. ఏమని వివాహం తలపెట్టినానో అన్నీ విఘ్నాలే. పిల్లవాణ్ణి వాప్పించేవరకు తలప్రాణం రోకకు వచ్చింది. తుమ్ముల సిద్ధాంతి గారి ముహూర్తం - అబ్బాయి జిమ్మి! అంతా అయోమయంగా ఉంది! ఈ ముహూర్తానికే తప్పకుండా లగ్నం చేస్తానని మాట ఇచ్చాను వాళ్ళకు. వివాహంమాట యెట్లావున్నా అద్బాయి బ్రతికే తాగుంటే చాలు! అదే పదివేయి! వాడేమన్నా ఐతే నాగతి యేం కాదాచె! (దుఃఖము నటించును.)

(శ్యాం, శ్యాం అని బయట వచ్చు.)

వంతులు :- ఎవరునాయనా! లోపలికిరండి —

(మురళి, మోహన్ అను ఇద్దరు కాలేజీ విద్యార్థులు ప్రవేశించును.)

మురళి :- సమస్కారం వంతులుగారు!

మోహన్ :- Good morning Sir.

వంతులు :- రాండి, మేరా, కూర్చోండి.

ఇద్దరు :- మూడురోజుల్నుంచి శ్యాం కాలేజీకి రావటంలేదేమండి ? ఓ మారు కలిసి పోదామని వచ్చాం, ఉన్నారా ఇంట్లో ?

పంతులు :- అయ్యో నాయనా ! ఏం చెప్పేది. మీ శ్యాం ఆరోగ్యం బొత్తిగా దాగులేదు.

మురళి :- (ఆదుర్దాతో) ఆఁ ఆఁ ఏమన్నాడు ? How is it possible!

మోహన్ :- మొన్న వాగున్నారు కదండీ !

పంతులు :- దొను, నాయనా ! కాని ఇప్పుడు గదిలోంచే బయటరావటం లేదు.

మురళి :- Really ! We are very sorry, Sir. మాయ చాలా విచిత్రంగా వుంది.

మోహన్ :- జబ్బేమిటి ఇంతకూ !

పంతులు :- అది తెలిస్తేనా ? ఈపాటికి మంచి మందులిప్పించి నయం చేయించనూ ! అసల్ రోగ నిదానమే కాలే ! డాక్టరుకే తెలియ దాయెను ఏంచేసేది ?

మురళి :- Is it so We pity him.

మోహన్ :- Wonderful ! It is very strange !

పంతులు :- వింత జబ్బు ! మాయరోగం ! మా ఖర్మం దాగులేదు నాయనా ఇంతకీ ! అద్వైతికి వివాహం చేతామనుకున్నా. ముహూర్తం కూడ పెట్టుకున్నా ఫస్టుకి. ఈసంగతి 'శ్యాం'తో చెప్పితే ఒప్పుకోలేదు. నేను కొంచెం గట్టిగా చెప్పాను. తప్పకుండా ఈపెండ్లి చేసుకోవాలనీ, లేకుంటే నా అర్హమైన తనకెట్టి అధికారం ఉండబోదని, చివరకి నాయుంట్లో ఉండట్లానికి కూడ వీలుండదని నిర్మొగమాటంగా చెప్పా ! అంతే !

ఇద్దరు :- అతనేమన్నాడు ?

పంతులు :- ఏమంటాడు ? 'అదెబ్బతో మెదలకుండా ఊఁ అన్నాడు. కాని తెల్లవారేనించి జబ్బు బయలుదేరింది.

ఇద్దరు :- (ఒకరి ముఖ మొకరు చూచుకుంటురు.)

మురళి :- ఇతే జబ్బెందుకు రావాలి ?

మోహన్ :- నేను ఆదే ఆలోచిస్తున్నా :

మురళి :- పెళ్ళికి జబ్బుకి ఏం సంబంధం అంటా ?

మోహన్ :- There should be some link between the two.

మురళి :- It's really strange. Any how, well, let us see our friend.

మోహన్ :- Let us go.

ఇద్దరు :- సరే పంతులుగారు. క్యాంసు చూచి పుతీ పోతాం.

పంతులు :- అవశ్యంగా : రాండి చూపెద్దా.

(తర వాలును)

మూడో రంగం

[ప్రవేశం క్యాంసుందర్. చదుపుగది - అంచే ఓ ప్రక్క మహళ ఎంచము, ఒక వడకతుర్చి (Easy chair), రెండు సాఫారీలు తర్చీలు వేసియుండును. ఒక Stool మీద మందునీసా మొదలగునవి పెట్టి ఉండును]

క్యాం :- (వడక తుర్చీలో తేలిగిలి పచి కూచుండి, వరధాన్యనంబో...)

పాట — చెలియా : కనరాదా :

నిరాశచేసి పోయితివా : ఓ చెలియా కనరాదా :

ఓ చెలియా : ప్రయారాల : ఆపజిత విద్యున్నాల :

నా కలలోపలతోచి నను క్రిగంటను చూచి

నవ్వుల వెన్నెల కాచి నా హృదయము దోచిదోచి॥ చెలియా॥

(పాడుచుండును. మురళి, మోహన్, పంతులుగారు ప్రవేశించి)

పంతులు - (వాఁడతో) చూచారా : వానిస్థితి. ఇవే పాటలు, ఇదేపరవ్యాసము. ఎప్పుడు ఎదుటలేని ఎవరితోనో మాట్లాడు తుంటాడు.
(ప్రవాళముగా) శ్యాం : శ్యాం : (పలకడు) శ్యాం : ఇదో నీ స్నేహితులు ముంఠి, మోహన్లు నిన్ను చూడటానికి వచ్చారు.
యిటుచూచు - మాట్లాడు.

శ్యాం :- (పలకకుండా) హా - ప్రయా - స్వప్నముందరీ! నీవు నిజంగా ముందరిచే ముందరీ పుచ్చిందివు. ఇతరులకు నీకు హస్త మకరాంతిం - వాస్తవం చెప్పాలంటే వీరేవాడు - స్వప్నంలో ఒండే ఊర్వశీ - గీర్వశీ, రంభా - గింభా, తిలోత్తమ - గిరోత్తమ, మేనక - గీసక, నీమందు ఇలాచూరు, నీమందు దిగచుతువు.

పంతులు :- పన్నారా పీడికకం. భక్తిం : (అని తలకొట్టుకొని) ఏం చేసేది. సరే మీరు చూద్దాం నాకు బయట పనున్నది (వెళ్ళి పోవును.)

ఇద్దరు :- మంచిది (అని హిమింబి) శ్యాం, శ్యాం, (విలుచుచు.)

శ్యాం - (వాళ్ళపై పుచ్చుచు) చూపులు సూర్యరాయి, దాపులు రోటి పరాయి.

ముంఠి :- శ్యాం, శ్యాం, పలకవేం ఇదేముటి : (వెళ్ళి దగ్గరిగా హిమింబి చూచు.)

శ్యాం :- (పరిభ్రామంలో) మనోహరీ, నిన్ను చూడకుండా గతియైనా ఉండలేను. చూశామంటే నీవు కనబడవు. వెతుక్కుంటూ వత్తామంటే నీ వెపరో, ఎక్కడ ఉంటావో నాకు తెలియదాయె! పోనీ, కలలోనైనా చూశామనుకుంటే, నిద్ర నన్ను విడచి మూడు నాల్గయె! తీరిన రోగుండెబరువు ఎల్లా సహించేది? ఏం చేసేది?

ఏదీ! గతి నాకు, రంగా - రంగా || ఏది ||

కరుణా భంజా రాపగరావా || ఏది ||

మోహన్ :- ముగ్ధ! ఏంరా వీడు మనమాట వినేటట్టు లేదు. ఎంచేతో అంతా అయోమయంగా వున్నది. ఎవరో స్వప్నసుందరి!

మోహన్ :- ఏమిరా : This is simply love-sickness.

మురళి :- శ్యాం, శ్యాం (అని ఊపుచు.)

శ్యాం :- (మురళిచేయి గట్టిగా డబ్బకొని)

పున్నమ వెనెల రేయి, నిను
కన్నది నా కనుదోయి, చెరి ||పు||

చెరి నీ ప్రేమమిరాయి
కనిగించెను మనసుకు హాయి ||పు||

చేయపు మెడలో చేయి
మనసెందుల కామెను రాయి ||పు||

మురళి :- వీడిముందు మన పప్పులుడికేటట్టు లేవు. మన పాండిత్యం పనికి వచ్చేటట్టు లేదు.

మోహన్ :- నాకంతా మనసు దిగులుగా వుంది. ఇది నిజంగా రోగమే ఐతే వీడి గతేం కావాలి ముందు ?

మురళి :- నువ్వుంటు మోహన్ - (శ్యాంవైపు తిరిగి గట్టిగా) శ్యాం, శ్యాం - ఇట్లా మేం బొమ్మలవలె చూచోలేం. నిజంగా మాకు భయం వేస్తున్నది నీసితమాస్తే జాతివేస్తున్నది చూడను సంగతేంతో త్వరగా వెళ్ళు. లేకుంటే మేం వెళ్ళిపోతాం చూడు. (మోహన్‌తో) లే! మోహన్! లే! పోదాం పవ. వీడు మనని రోలి కింద కట్టివున్నాడు. (లేచి ఇద్దరు కొన్ని అడుగులు నడుచుచు.)

శ్యాం :- అహ్లా హా హాహా - అహ్లా హా హ్లాహా - అహ్లా హా హ్లాహా (చప్పుట్లు చిరుస్తూ) You idiots. ఇంతేనా మీ లెంవిలేటాయి బియ్యే చదువుతున్నారు బియ్యే. ఏక్కినల్తే ఉంది మీ బతుకు.

ఇద్దరు :- (అశ్చర్యంతో వెనకకు వెళ్ళి) You hypocrite idiot.
Dunce and this and that. (అని వీపుమీద పదాపదా కొట్టు
కుట్టిలోంచి లాగి మంచంమీద కూలవేళురు.)

శ్యాం :- అదే ! కొట్టకండ్లా కొట్టకండ్లా. ఉండండ్లా ఉండండ్లా.

మురళి } :- రాత్తామా రంతామా పెధప ! ఎప్పుడురా నేర్పాపు
మోహన్ } :- నాటక చూడటం (అని కొట్టివోదురు.)

శ్యాం :- (చేయి అడ్డం పెట్టి) ఊఁ ఊఁ, చంపకండ్లా పుణ్యముం
టుంది. చూచులేక ఏమస్తున్నాను మూడు రోజుల్నించి.

మురళి :- నిట్టుపదానమే !

మోహన్ :- నితన ప్రరమే !

మురళి :- ఇదే " రీడర్ " ఏ కావాలనా ఈ సటసంతా ?

మోహన్ :- ఏ Field రోరా ఓటు రీడరిమ్మేది ?

మురళి :- నీకు తెలియదేం ? Next year శ్యాం Law join చేస్తు
న్నాడు.

మోహన్ :- అయితే ఇప్పట్నుంచే ఏవిట్రా ఈ అదాపుడి ?

మురళి :- Preparatory methods . ' రిహార్సర్ ' రా యిది

మోహన్ :- ఇదే ! రాజకీయరంగంలోనే రీడర్ కాబోతున్నాడన్నమాట.

శ్యాం :- You set of idiots Law కాదురా love field రా నాది.

మురళి :- ఓ అదా ! ఉత్, ప్రేమ రంగంలో చూడ 'నిరసనప్రతం'
కావాలట్రా ?

శ్యాం :- నేడు దేనికైన ఇది 'రామబాణం'లా పనిచేస్తుందిరా.

మురళి :- 'రామబాణం' ఏమిటో నీమొహం ! ఎప్పుడో పాతబడి పోయిం
దది. అటం బాంబువలె అని కొత్త Example చెప్పరా.

శ్యాం :- ఓ. "హైద్రోజన్ దాంబు" అన్నా అనవచ్చు. ఆమోఘమైంది.
మా నాన్నకు ఇప్పటికీ తప్పకుండా హృదయ పరివర్తనం కలిగి
తీరాలి ? అన్నట్లయితో ఏమేం చెప్పాడ్రా నా పెండ్లివిషయంలో ?

ఇద్దరు :- ఓ అండా చెప్పేవాడు మాకు చించటం కదరా ఫప్పుకీ ? నువ్వు
మాడ ఒప్పుకున్నావట పెళ్ళికి.

శ్యాం :- ఒప్పుకుంటే ఈ "మాయరోగం" దేనికిరా ? అనలు నాకా పెళ్ళి
సురరాం ఇష్టంలేదంటే నమ్ము.

మురళి :- చుట్టే నీ స్వప్నమిందరి ఎవర్రా ?

శ్యాం :- Well, do you remember that girl in our class
with rosy cheeks and splendid looks ?

మోహన్ :- Who is she ?

మురళి :- Do you mean that young widow who always
sits in the front row ?

శ్యాం :- Yes ! exactly the same ఆవిడేరా అంజరి.

మోహన్ :- ఏమంజరిరా ? తెలంజరా, వాష్పంజరా

శ్యాం :- కాదురా ప్రేమంజరిరా ఆవిడను వివాహ మార్చానని మాట
యిచ్చానా.

మురళి :- ఓ ఇదా నీ మాయరోగం ! ఐతే Widow marriage చేసు
కుంటావన్న మాట.

మోహన్ :- ఏంరా ? పెళ్ళి పెళ్ళిటరా !

శ్యాం :- పెళ్ళి పెళ్ళి కాదురా 'విధవావివాహం' 'సంస్కారవివాహం'
అనాలి

మోహన్ :- అదే - ఆపెళ్ళే చేసుకుంటావన్నమాట.

శ్యాం :- అవునా - శత స్పృహంతంగా - చునం గాకుంటే చురెపడ్రా ముందుకు వస్తాడు ? ఏపెళ్ళయితేరా ? అసలు 'Love' గవరా పెళ్ళికి ప్రధానం. ఆ రెక్కన చూస్తే "Widow marriage" లోనే Love కు stability ఎక్కువ అని చెప్పాలి. మీరిద్దరు కూడా తప్పకుండా చెరొ Widow ని చేసుకోండి.

ఇద్దరు :- Well ! Well ! We appreciate your spirit and grant your plea

మునిశి :- నేడు చునకు కావలసింది సంఘ సంస్కారం. భావి వార్య కర్తలు రాటోయే విద్యార్థి బృందమే ఇందుకై వడుంకట్టాలి.

మోహన్ :- తప్పనిసరిగా అది చున కర్తవ్యం.

శ్యాం :- I thank you both. కాని, చూ నాయనగారి సంగతో ?

మునిశి :- ఓ భయపడకు, ఆభావం నాదిరా. మేము ఇందాక చూట్లావామే అప్పటికే ఆయన ముక్కాలు ముప్పీసం మూడుదొట్లు మెత్త పడ్డాడు. ఇప్పుడు మిళ్ళి ఆయన్ని చూచి నీ రోగానికి మందే విటో చెప్పి. ఎల్లరాదంటే వాదించి ఒప్పిస్తాం. నీవు నిర్వి చారంగా ఉండు. కాని మీ నాన్నతో చూట్లాడి ఒప్పించి నీకు చీటి పంపిస్తాం. అంతదాక నీ ధోరణి మాత్రం మారనీయకు జాగ్రత్త! మంచిది వెళ్ళాస్తాం. Good-bye.

శ్యాం :- Thank you in anticipation.

ఇద్దరు :- Don't worry. God is great ! Good-bye. (అంటూ చేతులు కలిపి వెళ్ళుదురు.)

శ్యాం :- (పూర్వంవలె పాడును)

అంజలి ! ప్రేమాంజలి ! ప్రణయాంజలి గైకోచెలి ॥ అం ॥

గైకోచెలి ! గైకోచెలి ! నీకైకదా ఈ నెంజి ॥ అం ॥

నీవేకదా నా భావము, నీవేకదా నా జీవము ॥ అం ॥

నా ప్రాణములే నీకైచెలీ : నా ప్రాణములే నీకోచెలీ

నా జీవితం నీకోచెలీ : ఈనాటకం నీకైచెలీ : || అం ||

(నేవతుడు చిట్టోలో వచ్చి) చిన్నపంతులూ - ఇదోసంది : పెద్ద అయ్య చీటి మీకిప్పున్నారు. (ఎల్లవైపులంచి నిల్చుండును)

శ్యాం :- (ఆచురితరూ చిట్టో చూడకూని) Thank God! మరళి మోహన్ల కెంరో కృతజ్ఞుడై. ఇప్పుడు చూసాన్న చాలా మంచి వాడు. వెళ్లి నమస్కరిస్తాను ఓరే మల్లడూ! ఎక్కడున్నాడో నాన్న ?

మల్లడు :- నన్నీడ్కి పంపి, అయ్య బజారు కెళ్ళారు.

శ్యాం :- అయితే నేనూవెళ్లి అంజలికి కుభవాత్తు తెచ్చురాను. (వెళ్లను)

మల్లడు :- (సభలైపు చూచి) సెలవు వామలు (గిరిక క్రిందికి మీదికి అడస్తూ) అంతా ఇంతే : ఒకప్పుడు క్రిందికి; ఒకప్పుడు మీదికి; క్రిందికి మీదికి; క్రిం - ది - కీ - మీ - ది - కీ. దణ్ణాలు - సాములు దియయించుంటి.

(రెండువారు)

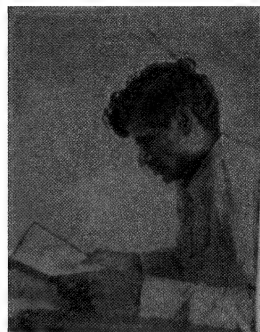
మ ధ్య వ ర్తి

రచయిత :

శ్రీ కనుమతరెడ్డి నారాయణరెడ్డి

జననం : రాక్షసనామ సంవత్సరం

నివాసం : నామవరం

కార్మికలాపాలు : ప్రజాసేవ (సూర్యాపేటతాలూకా)

అభిరుచి : ప్రజాసమస్యలను, వాటి పరిష్కార మార్గాలను చిత్రించే రచనలు.

రచనలు : కథలు, గేయాలు పత్రికల్లో ప్రచురింపబడ్డాయి.

“పట్టుదల” నాటిక అముద్రితం.

అభిమానరచయితలు : ఇల్యా ఎహరన్ బగ్గ్, శ్రీ శ్రీ, దాశరథి, సి. నారాయణరెడ్డి, కొడవటిగంటి కుటుంబరావు, విద్వాన్ విశ్వం.

పాత్రలు :

కోటిరెడ్డి

వెంకయ్య

అచ్చయ్య

చంద్రయ్య

రంగడు

సీతయ్య

సోమయ్య

లక్ష్మీపతి

మధ్యవర్తి

ఒకటో రంగం

[స్థలం కోటరెట్టి యింట వరిలవాలో చాపపరిచి పుండంది.
కోటరెట్టి దానిపై పుచ్చుని పుండడు. గోపనిన్న చిల్ల
కొయ్యపిరి పంటిమోపిలు వేసిపుండాయి. కోటరెట్టి చిల్ల
కాల్చికొని పక్కమెట్టిని నిప్పుగలచి రయిన పడి
వైచి పుంటంది.]

కోటి - (నోటలోనిపట్టు చీలితీసికొని) పరా: (బిగ్గరగా పిలుస్తాను.)

(లోపలినుంచి)

అయ్యో :

కోటి - (యెడమచేత్తో గిట్టల నిమిరబూ) తొంపరిగా వెళ్ళి మంగితి
రాముణ్ణి పిలుచుకొని రా. ఊరిం చేయించుకొని ఛోటనించేసి
కిష్టాపురిం వెళ్ళాలి.

(లోపలినుంచి)

చిన్నదొంగలు స్తానం చేయిస్తున్నా. అతనుక పొయ్యిస్తా.

(బియ్యంనుంచి వెంటయ్యి అచ్చయ్యి వచ్చి సమస్కారిం చేస్తాడు.)

కోటి :- (పడులుసూచకంగా చెయ్యబడించి) కూర్చోండి.

(యెడదూ పగ్గరగా హిట్టుంటాడు.)

కోటి :- (ప్రశ్నార్థకంగా చూస్తూ) ఏమో పనిగలిగి వచ్చారు ?

అ :- యి అదేనండి. మొన్న మీతో మనిమి చేయలే నా చేను సంగతి.
అదే పరిస్కారం చేసుకుందామని వచ్చాం. యియాల చేస్తానని
మొన్న మీరే రమ్మన్నారు గదా.

కోటి :- (చేతిలో మట్ట కింద పెట్టి) ఓసె అవాసంగతి! నాకు జ్ఞాపకమేలేదు. ఒకటా రెండా, వందల పదులు. యెన్నని జ్ఞాపకముండి యేడు స్త్రీలు! అయితే మీ చంద్రయ్య రావేదే ?

వెం :- వస్తాడు గామాలు యియ్యాల రావాలని ఆయననూ తెలుసు గదా !

కోటి :- మీ జ్ఞాన్మచేసుకో దంతెలు తోలినామా ! అసలు మా చేను మెక గటమే లేకటనమా. బాగా బిగుసుక పోయింది.

వెం :- పైపెట్టయి చూది మాత్రం మెడిగి నచ్చినాదీ ! యేదో పకతీరు తోలితే బాగని లరాస్తపని తీచుకున్నాం.

కోటి :- యిప్పుట్లో సుమారుయిన వాన చురిస్తే చేయి దాగా మెడిగి పోను.
(చంద్రయ్య వచ్చి నమస్కారం చేస్తాడు.)

కోటి :- (బదులు సూచకంగా తల అడించి) రా చంద్రయ్యా, చూస్తోన్నావు. యిప్పుడు నీసంగతే మాట్లాడుకుంటున్నాం.

చం :- (చెప్పేటటువంటి వంటయ్యకు కొంచెం వెదంగా మాట్లాడుతాడు.)

కోటి - (అచ్చయ్యనుద్దేశించి) యేమిటి అచ్చయ్యా ! మీ వ్యవహారం.

అ :- అదేనండీ. నినుకు మా ధూముని వంతుగానే ఉన్నాడు చుంగచెట్టు చలక నా పాదాను వచ్చించని మీకు తెచ్చిగదా. ఆ చలకతో యేసిన పైరు దక్కకుంట మా చంద్రయ్యవావ పకుపులు తొక్కటమా. జీతగాండ్లు గడ్డి కోసుక పోవటమా, రోజూ యేదో పకటి జరుగుతావుంది. యిదేంటి బావా, చేను పాదై పోతుంది అని వకటి రెండుసార్లు చెప్పినప్పటికీ యేమీ బందోబస్తు చెయ్యరాదు.

కోటి :- యేం చంద్రయ్యా, నిజమేనంటావా ?

చం :- ఛా ఛా ఛా ! పట్టి అబద్ధమింది. ఆయన చేను నా పకుపులు మెయ్యడ మెందుకూ, నాకు బీడు లేకనా ?

వెం :- రామ రామ ! యింత అన్యాయమైతేమాత్రం యెట్లా కాలబడుద్ది ? అచ్చంగా పశువుల తొక్కుడు కనుపిస్తుంటే అసలే రాలేవనటం భలే దాగుందిలే

చం :- నీవాయనకు తోడు పలక్కపోతే నాకు పయ్యతావా ? దాగా హడారు యిద్దరు బావ మరదులూ.

వెం - తోడు పలికి అబద్ధాలాడుతున్నామనా నీవనేది ? వాచాలంటే రుజువు చూసుకో. చేలో పదిలి పెట్టిన నీజీతగాండ్ల చెప్పులూ, కట్టులూ నీయెడ్ల అడుగులూ అన్నీ వున్నాయి. పూర్కెనే గాలికి మాట్లాట్టంటేమ తెలుసా ?

అ :- మీయెడ్లకాసే పచ్చిపాల లింగని చెకుముకిహడా దొరికింది బావా !

చం :- దొరికినవన్నీ నా జీరగాండ్లచేనని వాటిమీద (యెడమ అరచేతిలో టిడిచేలి తర్జనితో వ్రాస్తూ) రాసివుందా ? ఎక వస్తువు వీరుగా యింకోటి వుండదన్నమాట ! పశువుల అడుగులుంటే అవి యే మంది పశువులో, యెప్పుడొచ్చి తొక్కినయ్యా. భలే అసవాళ్ళు పట్టారయ్యా తెలివికల మొగోళ్ళు ! !

వెం :- తెలివికల్లోడివి కాబట్టే చమత్కారంగా మాట్లాడుతున్నావురాని, చుట్టావున్న నీభూమిలోనుంచి మంచి పశువులు వచ్చి మేసి పోయినయ్యంటే బుద్ధివున్న మనిషెవడైనా నమ్ముతాడా ? మాట్లాడితే కాస్త వెనకాముందు ఆలోచన వుండాలి.

కోటి :- ఆయన పశువులేనని నమ్మకమే సంతావా ?

చం :- రాత్రిపూట యే దొంగముండాకాడుకైనా వచ్చి మేపుకపోగూడదా ? యెవడైనా కావలివుండి సచ్చాడు గనుకనా. ముంమా వెనుకలు ఆలోచించేవాళ్ళు కనుకనే అన్నీ కల్పించుకొని వచ్చారు గదూ.

అ :- (విస్మయంగా) హా. చేనంతా పాడుపాడుగా తొక్కించి లేనిది కల్పించారనటానికి నోరెట్లా వచ్చిందీ అంట !

వెం :- కల్పించారనకుంటే ధైర్యంకల మొగోడివి నాయెడ్ల తొక్కుడు కాదని రుజువు చెయ్యరాదూ.

చం - (ఖడిచేయి వల్లకిలా చాచి పైకి ఎగురవేసి) పెద్దోడిపైతే తర్వాత చూచుకుందాంగాని, మాటలు కాస్త జాగ్రత్తగా రానీ. ఇలాంటి రుజువులకేంటే, నేనూ బోరెడు చేయగలను.

కోటి :- కాస్త నెమ్మదిగా మాట్లాడండి. తొందరెందుకు చంద్రయ్యా !

అ - యీ మాటలకేం, యెన్నైనా చెప్పొచ్చు. యేదోవక తీరుగా నన్ను యిల్పింది పెట్టి యిచ్చిన భూమికాస్తా కాజేద్దామనే యెత్తు యిదంతా,

చం - యెవడిక్కావారి నీభూమి; అది కావాలనేవాడు వేరే వున్నాడు. యేదో బులియిచ్చిరాలు చేసి దాన్ని లాగేయాలని యెత్తులు వేస్తున్నాడు.

వెం :- (యెగతాళిగా నవ్వుతూ) భలే దాగా చెప్పావు. “ నా చేసుకు అచ్చయ్యచేసు కలిసుంది. దాన్ని కూడా తీసుకొని మా బొంతు గుట్ట బాడువలో కుంటకట్ట వేయిస్తే ఆ కుంటకింద బంగారం లాంటిది అయిదెకరాల పొలం తేబుద్ది, మిగిలిన బాడువంతా వీడు వదిలితే పుగాది వెళ్ళిందాకా పశువులకు పచ్చిదుంప దొరుకుద్ది. ఆ భూమిఅంతా కలిసుంటే పశువులకు మంచి వసతి కుదురుద్ది ” అని యెన్నెన్ని విధాల అలోచించడంలేదు నీవు ?

చం :- అవన్నీ ఆలోచించేది నీవా నేనా ! అచ్చయ్యకు యిచ్చిన చల కను మా భూమిలో కలుపుకుంటే ఆరెచెట్టు చలకతో కలిసి యేభ య్యెకరాలు వక్కా ఖండంగా వుంటవనీ, యేనకు రాయి తీయించి చలకచుట్టు గోడ పెట్టిస్తే పరాయి గొడ్ల దాడే వుండ దనీ, బాడువంతటా తుమ్మచెట్లు పెంచితే కావలసినన్ని గొర్రె మందలు తోలించుకో వచ్చనీ యింకా యెన్నెన్ని కలలు కంటు న్నావు. నీమాటే సాగితే (ఖడిచేతి తర్జని పైకెత్తి వలయంగా తిప్పుతూ) యీదేశమంతా యేలాలని లేమా !

వెం :- యెవడెన్ని కలలు కంటున్నదీ వాచి చేష్టలే చెబుతున్నాయి. రచ్చ తక్కి నీతులు చెప్పగానే సరా, చెప్పినట్లు చేసి చూపాలి.

కోటి :- అట్లా యెత్తిపొడుపుమాట లనుకుంటే యేంలాభం వెంకయ్యా !

చం :- (వెంకయ్యను చుర చుర చూస్తూ) నీవేమో మహాలావు మీద వేసుకొని వస్తావు ? తన సంగతేదో తను చెప్పుకోలేడూ.

అ :- నన్ను చెప్పుకోని నిరవాకం రానిచ్చావు. పశువులు మేస్తున్నాయి, ఊతగాళ్ళు చేసు పాడుచేస్తున్నారు వావా అని బతిమాలుచున్నట్లు తిరిగినా చెవిని పెట్టావు ! కాళ్ళరిగిందా తిరిగి విధి లేక చెప్పుకున్నా.

వెం :- అవును, కాస్త నోరు చచ్చిన వాడని వాణ్ణి నానా యిబ్బందులు పెడుతుంటే యేదో అండ చూచుకోక యేం చేస్తాడు ?

చం :- (వెటూరింగా) అండట దండ ! ఆయన చెప్పుకోవడం యాయన ఆచరించడం, భలేగా కూడారు యిద్దరూ, విరిగిన కట్టెకు పుచ్చినది తోడని (ఎత్తిపొడుపుగా) యెవడి అక్కరను బట్టి వారు మందిని అండ చేసుకుంటారు. మొన్నటిదాకా మంది చంకకిందచేరి వాళ్ళు చెప్పినట్లల్లా గంతులేసి మూడారు తీర్లు చేశావు. యిప్పుడేమో గడచిన మాటలు మాట్లాడుతావు. యెవడి దీపు వాడికి కనబడుద్దా ?

కోటి :- (కొంచెం విసుగ్గా) యిప్పటి సంగతేదో మాట్లాడక పుట్టుకను చెప్పమంటే పూర్వోత్తరాలు చెప్పేనని పాతగాడ వెండు వెంకయ్యా.

చం :- (వెంకయ్యి కేసి చుర చుర చూస్తూ) భలే చెప్పావు. పాళ్ళు పంచుకొని వేరుండా మన్నపుడు పంచియిస్తే మందితో చెప్పు కొనడ మెందుకు, వారు కలుగ చేసుకొనట మెందుకు ? జ్యేష్ఠ పాలని కొంత, నా అరడాపు సొమ్ముపెట్టి కొన్నదని కొంత రాజేద్దామని చూస్తే నీవన్నట్లల్లా సాగనివ్వటానికి యిక్కడెవడూ పిచ్చిపాలు తాగడంలేదు.

వెం :- నీపాలు కాజేయాలని యెవడి కుందంటావు ? న్యాయంగా రావలసిందిగాక, ఆశకుపోయి దానిలో పాలు దీనిలో పాలు కావాలని గొంతెమ్మ రోగ్గెలు నీవు రోరావుగాని, నీభాగం యెవడు తినాలని చూచారు ?

చం :- న్యాయంగా పంచియిచ్చే మనుషివి కనుకనే మధ్యవర్తులు చేరి పదేసిసార్లు చెప్పిరిని వచ్చింది.

వెం :- పదుగులమ్మకున్న వాటిలాగా ఏదేపదే తిరిగితే పదివారు యిరపైసార్లు చెబుతారు. మనంపోయి చెప్పుకున్నాక వారేదో చెప్పక యేం చేస్తారు ?

కోటి :- (ఎనుగులో) ఆవులు పోట్లాడి లేగం కాళ్ళు చిరుగ తొక్కినట్లు మీరు మీరు తగవులాడి మధ్యవర్తుల దాకా తెచ్చారూ ! యే పెద్ద మనిషైనా తగవు తీర్చమని పెళ్ళితేనే చెబుతాడు కాని, తానేవచ్చి కలుగ చేసుకుంటావా ? అవసరం కొద్దీ తిరగటమూ, యేదో తోచింది చెప్పమని బలవంత పెట్టటమూ, తీరా లక్కర తీరిన తర్వాత వాడు నలుపు వీడు తెలుపు. యిదేనా రోకం మర్యాద ! హు ! అసలు వకళ్ళనంగతి అంటించు కొనటమే బుద్ధితక్కువ.

వెం :- అబ్బెచ్చె, కావంకి. మిమ్మల్ని అనలేదు. మేము మంచివాళ్ళమైతే మధ్యవర్తు లేమి చెరువు చేస్తారంటి. యేదో మాటవదునకు అలా అంటున్నానే కాని, మేము తిరగనిదే పకరెందుకు కలుగదేను కొని చెపుతారంటి !

చం :- వకరు కలుగ చేసుకొని పంచిస్తేమాత్రం దాన్ని రాసికీ రంగానికి రానిచ్చావా ? రోజూ యేదో వక గొడవ. రావడాసురుడి కాష్టం ఒకనాటికి చల్లారుదా ?

వెం :- యెవడికి చెబుతావోయ్ నీ నంగనాచి మాటలు. అస్తమానం యెద్దాలె కష్టంచేసిన చూలోడికి సరిగా చూలివ్వవు కాని నాకు భూమి యెక్కువంటే వూరుకున్నావా ?

చం - చూలి సరిగ్గా యిప్పనివాణ్ణి నేనా నీవా ? పొలమంతా నాటు చేయిం
చుకొని తీరా నాటు ఆయ్యాక ఆనాటు పత్తుగా వుంది యిది పల
చగా వుంచని చూలి దిగ్గోసి పైగా నాతప్పు చెప్పుతున్నావా ?

పెం - పువ్వురించినపురే, పూరంతా పకరేటు యిస్తే నీవాక రేటుకి
పొలం నాటేయించుకొని నాకు నీతులు చెప్పొచ్చావా ?

అ - అయితే పెంకయ చావా ! నా చేసు సంగతేమైనా చెప్పటానికి
కొచ్చారా, మీ పాతకయ్యాలు తప్పుకోటానికా ?

కోటి - ఆ యన్న చమ్మలకు మొదట్టుంచీ వుంచేగా, యివాళ కొత్తే
ముంది.

పెం - యేదో చూటపట్టింపుకు తానాకటంటే నేనాకటి అనాలిసాచ్చింది
గాని, గవీచిర దాని కనుకుంటే యేం లాభం ?

అ - మరి యింతటా నాచేసు గతి యేమయ్యేటట్లు ?

పెం - యేదో కట్టుదిట్టం చేసుకొని గాని యిక్కడినుంచి కదలం.

చం - యిదిపరకు వచ్చనిదేంటి యిప్పుడు కస్తేదేంటి ?

అ :- హేరట్టూ రేపించా అది అట్లా పాడై పోతుంటే పూరుకోవాలి
సింగేనా ?

కోటి - యీ గొడవంతా యెందుకు చంద్రయ్యా, అచ్చయ్య చలకను
నీవు తీసుకొని, నీ పాముబండ చలక యివ్వరామా, యే తగాదా
లేకుండా పోతుంది.

చం - ఆభూమి నాకెందుకంటే, నాకున్నది చాలామా, మొదట యిచ్చి
కరువార పత్తికిచేసి నీసుకున్నారని నాకిదో నామాంకితమా ?

కోటి - పోనీ పెంకయ్యా, నీవైనా తీసుకొని వాంక తూర్పు చలక
యివ్వరామా !

వెం :- రామరామ ! నాకెందుకంటే ఆయన భూమి ? యెవరిది వారికుంటే అదే పదివేలు. నా అదృష్టం దాగుండాల్సే కాని, కష్టపడి దున్నితే నాభూమి బంగారం పండదూ.

కోటి :- యిద్దరూ వద్దంటే యిక తగాదా యేముంది ? పోండి యెవరిచోట వారుండండి.

ఆ :- అట్లా వుండేటట్లుయితే యింతదాకా యెందుకొస్తామంటే. వేసిన కాస్తపైరు పశువులు తొక్కినాక నేనేమి తినేది పిందాహాదు.

చం :- మళ్ళీ అదేమాట ! నీ చేను నలుపో తెలుపో నా పశువులేమైనా యెరుగునా ? నాకే కావలసినంత బీడుంటే నీచేనుకు పశువులొచ్చి నయ్యనడం మూలకున్నవాణ్ణి ముంగిలేయాలనా ! దావమరదు లిద్దరూ యిదో పన్నాగం పన్నారూ ?

వెం :- కాస్త నోరుచేసుకుంటే యెంత లావాటివాడినైనా కట్టిపెట్టొచ్చు. అచ్చంగా పశువుల తొక్కుడు కనుపిస్తుంటే నాపశువులు రాలే దనడం తెలిపైన మాటనుకున్నానా ? (కోటిలెడ్డి న్నడ్డేశించి) యీ మాటలకేం గాని మీరు చేసుదాకావచ్చి చూడండి అప్పుడు కాని తెలియదు యీయన మాటలపన.

చం :- సరే రాండి మీరే చూద్దురు గాని.

కోటి :- అగ. అక్కడికి రావటానికి నాకు మాత్రం తీరివాపట్టా. నాకు దోలెడు పనులు. ఆ దాపులూరు సీతయ్యనో, చిలువేరు సోమయ్యనో, ముదుసు కోటప్పనో తీసుకెళ్ళి చూపెట్టుకరాండి, వాళ్ళు చూచి వచ్చినతరువాత యిక్కడేవో ఆలోచిద్దాం.

చం :- సరే. మీరామాటన్నప్పుడు నేను కాదంటానా ?

కోటి :- నీవేమంటావు వెంకయ్యా !

వెం :- ఆయన సరే సన్నాక మేంమాత్రం కాదంటామా.

కోటి :- క్షరం చేయించుకొని, స్నానంచేసి, భోంచేసినాక కిష్టాపురం వెళ్ళి
రేపు తిరిగొస్తాను. నేను చెప్పినట్లు వారి నెపరినైనా తీసుకెళ్ళి
ఆ ప్రదేశమంతా చూపెట్టుకొని రాండి.

వెం :- సరే వెళ్ళొస్తాము.

చం - చూపటిపూట చేను దంతెతోలడ మైపోయింది. పొద్దున్నే వెళ్ళా
స్తాము రెండి.

(ముగ్గురూ లేస్తారు.)

[తె ర]

రెండో రంగం

[స్థలం : బయటి రంగంలోని కోటిరెడ్డి వరండా. కోటిరెడ్డి
దస్త్రం విప్పి ముందు పెట్టుకొని అందులోంచి పత్రాలు తీసి
తిరగవేస్తూ వేళ్ళ చెక్కిస్తూ భావాభిప్రాయాలను చూచుకొని
బొమ్మలుయెగరవేస్తూ వాడుదాలు తిరగేస్తుంటాడు]

రంగడు :- (బయటినుంచి రోవలికివచ్చి) మంగం రాముడు దాసునోరి
యింటికాడ సగరం చేయబోయిందట. వచ్చినంత దొరొంటికి
రమ్మన్నుని పెండ్లం చెపుతానంది. ముదుసు కోయయ్య దిడ్డను
తీసుకరాసు నిన్ననే గోరారం పోయిందట. దాపుయారు సీతయ
చిత్తేరు సోమయ యిప్పుడే వస్తున్నంపవ అన్నారు. (ముగించి
తొందరగా రోవలికి వెళ్ళుతాడు.)

కోటి :- (భావాభిప్రాయాలను తిరగేస్తూ బేరీజులు చూస్తుంటాడు.)

(బయటినుంచి యిద్దరువచ్చి సమస్కారాలు చేస్తారు.)

కోటి :- (వికసించినముఖంతో రల అడించి) రాండి రాండి చూర్చండి.

సీత :- కృష్ణా, పరంధామా ! యెక్కడున్నావురా నా తండ్రి ! (కష్టంగా
హుట్టుని చేతికర్ర పక్కకు పెట్టుకుంటాడు)

సోమ :- (అయిన వక్కనే హిట్టుందాడు)

సీత :- యేమో చొరవారి అజ్ఞ !

కోటి - కాస్త పనుంటేనే గదా పిలిచేది.

సోమ :- యేవనీ లేంది పూర్కెనే పరిపిస్తారయ్యా.

కోటి - అదేనయ్యా గోగుల అచ్చయ్య చలవ తగాదా.

సీత :- ఆ చంద్రయ్యగారు బాగానే రాజవెట్టిండట లేండి.

సోమ :- తల్లిమొండమొయ్య, భలేమెట్టు తుదిరిందిరే.

కోటి - అసలు మొదటి ఆలోచనే బాగుండాలికాని, తర్వాతకథ యెట్లంటే
అట్లా సడపటా

సీత :- మనం మంత్రమేస్తే యెన్నడైనా పొరయిందా పోయిందా అని.

సోమ - తల్లిమొండమొయ్య, అన్ని దినుసులూ సరిగ్గా పడితే మందు
బాగుండక పోదా ?

సీత - యీపాటికి అచ్చయ్య మీ దగ్గరికి వచ్చే పుండాని.

సోమ - (ఆహా ఏ పూర్తికామిందే) రారితెక్కడికి పోరామి ?

కోటి - రావడమేరాదు, అన్ని యేర్పాట్లు చేశాను. మీరు ఆచేసు దగ్గరకి
పెళ్ళి చూచిరాండి. తరువాత కథంరా యిక్కడ.

సీత - మనయెప్పుడు ఆహారం మారతే తెలియదంటారా ?

కోటి - కాస్త చంద్రయ్యను కనిపెట్టమొస్తుండాని. అక్కరికొచ్చే మనిషి.

సోమ - తల్లిమొండమొయ్య, పాలిచ్చే బర్రెనే మరచి పోరామంటి.

కోటి :- పెంతుతుంటే పాలిచ్చే బట్టుండాని. కాని పొదుగు కోస్తే
బాగుంటావా ?

నీత :- యేదో భగవంతుని దయవల్ల అంతమాత్రం తెలిపుండునోండి.
లేదే అరవమ్యేండ్లు యెట్లా యీడ్చుకొచ్చామని.

దోటి :- భాంచేసి కిష్టాపురంవెళ్ళి రేపొస్తాను. అచ్చయ్య, చంద్రయ్య
పొద్దున్నే మిమ్ముల్ని పిలుస్తామన్నారు. అందరు కలిగివెళ్ళి చేసు
చూచిరాండి.

నీతి :- ఇంకా వెనుక ముం దాడుతామా ?

[త ర]

మూడో రంగం

[స్థలిం : చంద్రయ్య యిల్లు. ఆరుగు మీద మూలకు రెండు గంపలు ఒక
దానిపైన ఒకటి పెట్టబడి ఉంటాయి. ఒక మూలకు మిట్టిపెట్టిన ఈత
చాప ఉంటుంది. జయబీనుంచి లక్ష్మీపతి వెంకయ్యను అచ్చయ్యను
వెంటబెట్టుకొని వస్తాడు. వచ్చేవరకు వాకిట్లో యెవరూ ఉండరు]

లక్ష్మి :- చంద్రయ్యగారూ !

చం :- ఆ! వస్తున్నా. (లోపలినుంచి వచ్చి) ఓహో నీనా లక్ష్మిపతి
గారూ ! చాప పరుస్తాను పుండండి. (మూలనున్న చాపతీసి
వరచి) కూర్చోండి.

[వెంకయ్య అచ్చయ్య దగ్గరగా కూర్చుంటాడు. వారిపక్కన లక్ష్మి
పతి కూర్చుంటాడు. ఆయన వడివైపున చంద్రయ్య కూర్చుంటాడు]

లక్ష్మి :- పశువులు చేలుమేస్తే పరిష్కారానికి మధ్యవర్తిదగ్గర కెళ్ళారా !

చం :- అంతా అబద్ధం. నా పశువులకు మీరు లేకనా చేలు మేపడం.

అ :- యెప్పుడు పాడినా ఆరేపాట. యిక్కడుండి మాట్లాడితే యేం
తెలుసుద్ది. చేసు కెళితేగాని రాముడో రాకాసో కనబడదు.

లక్ష్మి :- తాంబూల పకకండి. నెమ్మదిగా ఆలోచించాలి. యిలాంటి తగవులుంటే మనం చూడవలసి కాని బోటిరెడ్డి దగ్గరికి ప్రాచీయపద్ధతి పెండుమా ?

అ :- చేతగానవుడు చెప్పినట్లేక యేం చేయాలి. ఒకనాటితో తీరిపోయే దైతే యెట్లాగో యేమిస్తాం. రాజా పకటే గొడవాయె.

చం :- తగవుంటేకూడా తీరదానికి.

అ :- యే లగాడా లేనిదే పొద్దుపోక చెప్పుకున్నామనా నీవనేది. యెంత సేపు అదేమాట.

చం :- నిజమైన మాటైతే యేన్నిసార్లయినా అనొచ్చు.

అ :- నీవు నిజం మాట్లాడుతున్నావు. యేము పనిపాటు లేక అబద్ధాలకు ఆయన చుట్టూ తిరుగుతున్నా మన్నమాట !

చం :- అబద్ధాలలో నిజానిలో తిరుగుచూనే ఉన్నారే గదా.

పెం :- తప్పుపనులు చేస్తే తిరక్కేం చేస్తారు ?

చం :- యెవరు చేశారంటావు చెప్పు. తివ్వరోపుంది కుయ్యెట్టు అన్నట్లు చేసేవారా నీవు. పైగా నన్ననవచ్చావు!

లక్ష్మి - తప్పో పొరపాటో యెవరివల్లనైనా జరుగుతుం దనుకోండి. ఆ మాత్రానికే మనం బోటిరెడ్డి దగ్గరికి పరుగెత్తు కెళ్ళాలా ! ఆలోచించటానికి మనకు తెలివితేటలున్నాయి గదా, మన వ్యవహారాలు మనం ఆలోచించుకోలేమా ?

చం :- యేదో పేరుపడిన వాడనీ, మొరట్టుంటి నలుగురూ యెత్తున్నా రనీ మేమూ యెళ్ళాం అంతే.

లక్ష్మి :- యేమిటి ఆయనకున్న పేరు ? లోపాయచారిగా వారికి వీరికి తగవులు పెట్టడమూ తరువాత పుచ్చవర్తిగా తయారై కూర్చో వడము, అందినంత వరకు రెండు చేతులా సంపాదించడమూ, అంతేనా ?

పెం :- (సాలోచనగా) ఆయన మంచిని మోసంచేసి సంపాదిస్తాడంటే నేను నమ్మనంకి.

లక్ష్మి :- మోసమని తెలియనిస్తే కమా నమ్మడానికి. యెక్కడో మీట నొక్కితే నాటకమంతా అదే జరుగుతుంది గమా.

పెం :- ఆయన పక్కటె అన్యాయంచేస్తే తక్కిని పెద్దమనుషులంతా కూలికి విషం తాగుతారా !

లక్ష్మి :- వారా ! వారంతా పుత్ర వేటపక్కల రకం యిచ్చనాలు మార్చాడుతూ కోటిరెడ్డి దగ్గరికి చేపడం, ఆయన చెప్పిన దాని కల్లా తలయాపడం, యెవరైనా తగవులాడి వస్తే మనిషూని మారేడుకాయ చేయడం, కోటిరెడ్డి నంచి నిందే పుపాయం చూడడం, ఆయన నాలుగు డబ్బులు చేతిలో వేస్తే కళ్ళ కద్దుకొని చక్కపోవడం, యిదేగా వారి పెద్దమనిషితరహా !

పెం :- యేదో పెద్దమనిషి కాబట్టి యెవరైనా యిస్తే రీసుకుంటాడు గాని, ఆయన అలాంటి మనిషి కాడనుకుంటా.

లక్ష్మి - అవును. వారు చేసిన న్యాయమేదో చెప్పండి. పుసులూరి తిమ్మయ్య తమ్ముడితో తగాదా పెట్టుకుంటే దాన్ని యేడాదివరకు మెలిపేసి చివరకు " యేమిరా కాటా అంటే యెప్పటి ఆటే " అన్నట్లు చేశారు. మూడుగాని పెంకటయ్య బావ మరదలు తగవులాడితే ఒకరిపై ఒకరికి వాడిలు చెప్పి యిద్దరి కొంపలూ హుల్చారు. సురభి పుల్లయ్య వోడలు తగవులో రెండు వైపుల నుంచి చేయి తడిచేసుకొని చివరకు ఆలుమగలకు యెడదావారు. యిలాంటివి బోరెడున్నాయి. క్షీరు మరిస్తే అంచరు మరవాడ్డా !

అ:- అవునుపాపం ! సిలకాగోరెంకల్లాంటి ఆలుమగలు సంసారానికి యెడబాసిపోయారు.

పెం :- (థంబోకప్పువైపు ఓరగా చూస్తూ) వారిలాంటి వారపునేమో కాని కోటిరెడ్డికూడా అన్యాయపు మనిషేనంటావా ?

లక్ష్మి :- వకట తాదు, పందసా క్లంటాను. అన్యాయపు మనిషి కాక
న్యాయంగా సడిచే వాడైతే యివయ్యేండ్ల కింద అరవయ్యేకరాల
భూమిగల వాడికి యివాళ రెండు పందల యకరాలభూమి యెలా
వచ్చింది ? తానేమైనా పోరుకొట్టి బాగుచేశాడా ?

పెం :- వకళ్ళు అమ్మితే కొన్నాడే కాని, మంచిభూమి అన్యాయంగా
లాక్కున్నట్టు లేదే.

లక్ష్మి :- అమ్ముతా కొనమని ఆయనవగ్గులెవరు నెత్తినేసు కెళ్లారు ? లేని
తగవులు కల్పించి మందిని యిబ్బించి పెట్టడం, ఆ యమరు కని
పెట్టి మధ్యవర్తులు కల్పించుకొనడం, పున్నభూమి అమ్ముకొని
మరొకరికి కానుక్కొండని కొంటే సలహాలు చెప్పడం, విధిలేక
వారి అమ్మడం ఆయన కొనడం, అంతేకాని, అమ్మేవారు
యిప్పమై అమ్మితే కానేవా రెంతమంది లేరు. యాయనొక్కడే
కొనాలా !

పెం :- అందరికీ అన్యాయమే చేశాడంటావా ?

లక్ష్మి :- చెయ్యనిదెవరికీ అంట ? వకరివాకా యెందుకూ, మీ సంగతే
చూడరాదూ, గోరంతను కాడంత చేసుకొని మీరు ఆయన దగ్గరి
కెళ్ళడము, ఒక్కనాటికీ తెగనివిధంగా ఆయన పరిష్కారం
చేయడం, కాకపోతే నీ కలిమెల దుబ్బచలకలోనుంచి చంద్రయ్య
పశువులను వెళ్ళనివ్వాలని, మీ చాకెరబండ పొలానికి చంద్రయ్య
సంగతోటపంపు మధ్యనుంచి కాలువవుండాలని, మీ వీరుణిదావి
కొట్టం ముందునుంచి చంద్రయ్య పశువులకు దొంకవుండాలని
షర్తులు పెట్టడం కలిసివుండటానికా, కయ్యాలు పెంచటానికా ?

పెం :- ఆ షర్తుల్నిమాత్రం సాగనిస్తున్నాడూ ? కొట్టంముందునుంచి దొంక
వుండాలంటే దానికి రెండువైపులా కంపపాతి తగని యిరుకుగా
చేశాడు. పశువులు కాస్త అటుయిటు కదిలే కంపనీడ్చుకొని తోట్ల
రకతం చిమ్ముతాయి. రోజూ యెన్నో యిబ్బందులు పడి తోలుక
పోతున్నాం.

పెం :- (వజ్రహారంగా) మహానాగా చెప్పావు. చేతుడున్న కోదానికి పకు పుల తోలుక పోతున్నామని పైవంతా తొక్కించడమూ, నాలువ కిందనేఉంటే పొలంపార్లై పోతుంటని దాన్ని పూడిపించడమూ యివన్నీ చేసేది నేనా నీవా ?

లక్ష్మి :- సరే పోనీండి. పెంట కుక్కనిపై పెంటలు బయటపడుతాయి ? జరిగిపోయినదాన్ని మరచి ముందుబాగు చూచుకోవాలి.

పెం :- దాగు చూచుకోవాలనే కోటిరెడ్డి దగ్గరి తెల్లము గదా ?

అ :- ఆయనయితేనే యేకోకాస్త కట్టబాలు చేస్తాడని.

లక్ష్మి :- దొరికాదు మీకో ఘనుడు. ఆయన చేసిన దానివల్లనే యిరంతా జరుగుతుంటే మళ్ళీ ఆయన దగ్గర తెగ్గర పెండుకు ? మురికి నీళ్ళలో బట్టలుతీసేట్లు ?

పెం :- అయితే మరి యెవరి దగ్గరి తెల్లారి ?

లక్ష్మి :- కొంచెం వెనుకముందు ఆలోచిస్తే మస్తుగవారుకుతరు. మంచి చెడ్డలు ఆలోచించి సరియైన పరిష్కారం చేసేదా రున్నారను కోండి. అలాంటి వారిమీద యెన్ని అభిమానాలు పెద్దోరి రామయ్య సంగతే చూడరామా. ఒకటి రెండు తగవుల పరిష్కారం చేసే వరకు కోటిరెడ్డి మూతా ఆయన్నేమన్నదీ మనకు తెలియకూ "మంచి దాకీలు యెగవేయిస్తున్నాడు. భూములకు సరియైన కవులు యివ్వొద్దంటున్నాడు. కొంటే సలహాలు చెప్పి మంచిని తప్పుతోవ పట్టిస్తున్నాడు. మొండిచేతుల వాడికి నువ్వులు తిన నేర్చే రకం" అని అంటున్నారకదా! యివన్నీ నిజమేనంటారా ?

పెం :- (తోగిసిలాటగా) కాదనుకో. కానీ మొరట కోటిరెడ్డి దగ్గరి తెల్ల చెప్పుకొని మళ్ళీ వస్తామన్నాంగదా. ఆయన దగ్గరి తెగ్గర పోతే యేమనుకుంటాదో.

లక్ష్మి :- యేమిటి ఆయననుకునేది. పూర్వంనుంచి చేసిన పొరపాళ్లే తిరిగి చేయాలని వుందా ? అనాడు తెలియక వెళ్ళాము. యిప్పుడు

అయన కుట్రలను తెలుసుకున్నాం. కనుక మన తగాదాలను మనమే పరిష్కరించుకోవారి కాని. యింకా అయన దగ్గరి కెళ్ళడ మెందుకూ?

చెం.- కాస్త కలిగినవాడు. అక్కరిను నాలుగు డబ్బులు అప్పిస్తాడని, నడిచే దారికి కంపక్టావోవడ మెందుకా అని అలోచన

లక్ష్మి :- అప్పిప్పక డబ్బు పాతరేస్తాడా? పెద్ద ఆశను అప్పులిస్తాడు కాని తగవుల పరిష్కారానికి రాలేదని యిప్పుడం మానేస్తారా? అయినా అప్పిస్తున్నాడుగదా అని అయన పట్టాపతి కీచులాచుకుం టామా? అయన కాకపోతే మర్యాదగా మరోచోట తెచ్చుకుంటాం.

చం.- మొదట్టుంచీ అనుభవమిస్తువాడుగదా, యిట్లాంటి వాటిని రేల్వాలంటే అలోచన పుండొచ్చా?

లక్ష్మి :- అయితే అయనమిత్రం చెప్పి మనకు లేవనా, మిసేదీ? యీ మధ్య పెద్దోరి రాదుయ్య. పొన్నం సూరియ్య కలిసిచెప్పిన రీర్వులు మీకు తెలిసే పుంటాయికదా. వాటిలో యేదైనా పొర పాల్లున్నాయా. కోటిరెడ్డి ములావారి రీర్వులపై చిక్కురేమైనా పున్నాయా?

చం.- తెలుసు. చెప్పిన రీర్వులు దాగానే పున్నాయి

ల.- పెనటు పుల్లయ్య కాదుపరైతే రిగవు రీరినందుకు మిరిసి పోరు న్నారు.

లక్ష్మి :- అదొక్కటేనా? తెల్లారుల నాయ్య రీర్వులాపుంది?

చం :- ఆదికూడా దాగానే పుంచని చెప్పుకుంటున్నారు.

చెం.- వారు చెప్పిన రీర్వులు దాగానే పున్నా యనుకుంటున్నాడు. అయితే యిప్పు రేంచేద్దామంటాడు?

లక్ష్మి :- ఆరిగిన పొరిపాల్లను సరిదిద్దుకొని ఒకరిపక్కను ఒకరు సుఖంగా పుండాలంటాను. యేమంటావు చంద్రయ్యగారు?

చం :- సరే చుంచెడి

అ :- మీరందరూ చెప్పేది బాగానే వుంది. కాని, నాచేనుసంగ తేమన్నట్లు:

లక్ష్మి :- అసలు నీచేనుగురించేకదా యీ చచ్చి అంతా. నీ యిద్దరుండు
కొలగే ముగ్గుమేమిటో మొదట నీచే చెప్పరా?

అ :- మా వాటలు నాకిచ్చిన ఖూషి నాకే వుండనివ్వాలి. దానిలో యే మదా
మతులు చేసినా నేను చేసుకోవాలి కాని ఒకరినీ పింపనిదే పచ్చి
యిది యిలా చెయ్యి. అది అలా చెయ్యి అని అనుపసంగం కాదుగ
చేయరావద్దు. అంతేకాదు, నాచేనుమ పీరి పశువుయ్యాని. ఊరి
గాండ్లుకాని రాహుడను.

లక్ష్మి :- (వెం, చం సందేహించి) యీ మాటల పురేపించారు ?

వెం :- అచ్చయ్య చెప్పినదంతా నా కిష్టమే

చం :- నాకు మాత్రం యిప్పుల లేదు. నేనాయన తెలుపుకేమైనా పొయ్యానా?

అ :- నీవు నాతెరుపు రానిదే యీ గొడవలలా యెందుకూ అంటు ?
యింపిపని జరిగినా నేనేమీ యెరిగనంటావు. సరే కాని, ఇన్నాళ్ల
నుంచి యెనిసంతుకు నష్టం ?

చం :- యెవరినీ అడుగుదున్నావు నష్టం ? యెప్పుడై నా ఒకటి అయిమేస్తే
యింతగొడవచేసి పైగా నష్టం కట్టివ్వమంటున్నావా ?

అ - యెవరినో యెందుకడుగురాను ? యెనిపని నీయెట్లు, అదిగేది నిన్ను.

చం :- నేను నష్టం కట్టివ్వడం నీవు తీసుకోవడం ! ముల్లె కట్టుకుంటువు
గాని, కొత్త కంటుప తెచ్చుకో. రోజులలో రిప్పెటారి పశువులు
చేసుమేస్తే నష్టం కట్టిస్తారేమిటి ?

లక్ష్మి :- తొందరపడకండి. ఒకదారిసవర్ణ వ్యవహారాన్ని చుట్టి చిక్కు
ల్లోకి లాగకండి. వైరు వేసినదల్లా పండించుకొని తినదనికేగదా !
అలాంటిదాన్ని పశువులు మేస్తే చేనుచేసినవా దేమి తింటాడు ?

యెప్పుడో ఒకటిమేస్తే ఊరుకోవచ్చురాని, అదేపనిగా రోజూ
మేస్తే యెవరికైనా నష్టం కట్టవచ్చుందే.

అ :- యెన్ని పశువులు మేసిందీ యెంతనష్టమయిందీ మీరేచూతురురాని,
చేను దగ్గరికి పోదాం రాండి.

చెం :- సరే మనమే వెళ్ళి చూదాం పవండి.

అశ్మి :- నేనొక్కడినే రాదు, ఆ పెద్దోరి రామయ్యనుమాడా తీసుకొని
పోదాం యేమంటావు చంద్రయ్యా?

చం :- నేనుమాత్రం వద్దంటానా? చూచివద్దాం పవండి.

అశ్మి :- అయితే రేపండి వెళ్ళవద్దాం.

(అచ్చయ్యలేచి రెండడుగులు నడిచి పడికాలు చెప్పులో పెడు
టంటాడు. వెంకయ్యలేచి నిలుచుంటాడు. చంద్రయ్య, అశ్మిపతి
లేవటోతుండగా)

[ర ర]

అనుమానము

రచయిత :

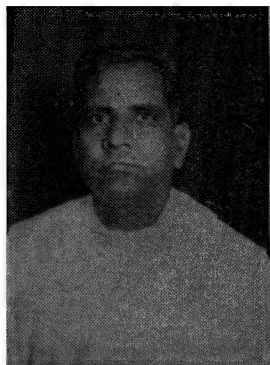
శ్రీ దివాకర్ల వేంకటాచార్యులు

జననం :

1913

నివాసం :

హైదరాబాదు

అభిరుచి : సాహిత్య విమర్శ.

రచనలు : ముద్రితం : కావ్యాలు : రాజసందర్శనం.

ఫరివర్తన.

నాటకాలు : కొమ్ముదీమహాత్మ్యము, నాగా
సందం.

వచనగ్రంథాలు : ప్రకృతి విజయం, గురు
శిష్యులు, కవిత్వయము, కిరా
తాడునీయము.

వ్యాసాలు : సాహిత్య విమర్శనలు మొద
లగునవి.

అభిమానరచయితలు : శ్రీనాథాదులు, విశ్వనాథ సత్యనారాయణ.

“ఇంగ్లీషు, సంస్కృత, ఆంధ్రనాటకముల సమన్వయము” అను విషయ
ముపై పరిశోధన గ్రంథరచనమునకు, ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయమువారు
1936 లో ఎం. ఏ., (అనర్వ్) డిగ్రీని ప్రదానము చేశారు. ప్రస్తుతం
ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయములో తెలుగు ఉపన్యాసకులుగా సున్నారు.

పాత్రలు :

రంగన్న

భీమన్న

నీలకంఠశాస్త్రి

ప్రతాపుడు

యమున

రుద్రాంబిక

నేవకుడు

అనుమానం

ఒకటో రంగం

[ముగిలిచెట్ల ప్రాంత మండలి అదవి. రంగన్న భీమన్న అనే ఇద్దరు
దొంగలు ప్రవేశిస్తారు]

భీమన్న :- రంగా ! రెండేళ్ళనుంచి మన వ్యాపారం ఏమీ జాగుండ
లేదురా. కడుపునిండా తిండైనా లేక పిల్లలూ మనమూ మలమలా
మూడి పోతున్నాము.

రంగన్న :- నే నెఱుగున్నాక ఇంత చరిత్రం ఎప్పుడూ పట్టలేదురా.
చేసేది దొంగతనమైనా దొంగలు ఉండేవాళ్ళం

భీమన్న :- ఆవుర్రా. ఆరోజులన్నీ గడచి పోయాయి. కడుపు పొట్టిరై
చూరో నారో చేసుకోవలసిన గతి పట్టేట్లుంది. ఇంట్లో వ్యవ
హారం చూస్తే గుంతె నీరై పోతోంది.

రంగన్న :- డబ్బు చేతనిండా దొరికినప్పుడు క్రిందా మీదా చూడకుండా
విచ్చలవిడిగా ఖర్చు పెట్టేం. ఇప్పుడు విచారినై ఏంలాభం ?
కట్లనీళ్ళు రుచిమంచి రెణ్ణెల్లయింపందే సమ్మె.

భీమన్న :- అసలు తిండే లేకపోతూ ఉంటే కట్లమూట చెపుతావు నువ్వు.
ఏదైనా పనిచేసుకొందామంటే అదీ అలవాటు లేదామె. ఏం
చేయారో తెలియకుడా ఉంది.

రంగన్న :- రాజుల్లా బతికిన వాళ్ళం రాయీ రప్పా మోయగలమా ?
మళ్ళీ మన వ్యాపారం సాగాలి; మన ఇళ్ళు నగలు నాణేలతో
కలకల్లాడాలి.

భీమన్న :- ఇంక మన వ్యాపారం సాగడం కర్లోమాట. ఈ కొత్తరాణి
ఉన్నంతాళం మనం ఈ వ్యాపారానికి నీళ్ళు పడబుకోవలసిందే.

రింగన్న :- ఒక్క వ్యపారానికే కాదు ప్రాణాలకు కూడా గజదొంగలు హడా గడగడా పణతి పోతున్నారు.

భీమన్న - ఈచేక నాగన్నగార్లు హడా మనతో రావలసిందని బ్రతి మూలాను. వాడు బ్రతికుంటే బయటాకు తిసవచ్చు. నేను దొంగ తనానికే మాత్రం రానిని ఖండితంగా చెప్పేవాడు.

రింగన్న :- అందులో దురదేముంది ? ఇంట్లో మందలు చింకిత కొడుకూ ఉంటే చూడలేక తెగించి ఈలా పచ్చారాని మనసిమాత్రం ప్రాణాలు ప్రాణాల్లో ఉన్నాయా ?

భీమన్న :- ఒకటి రాజ్యం చేయడం, అమెరు రామంరా పంగి పంగి సమస్కారాలు చేయడం. ఇష్టంలేక మొన్న కొంచెం సామంతు రాజులు తిరుగువాలు చేశారు. ఆ పెద్దతో ఈమె పీడ పడిరి పోరుల దినుసున్నాను. కాని మన రోజులు వాగుంటేగా.

రింగన్న - ఏం జరిగింది ?

భీమన్న - రాజు స్వయంగా సేనలు సమీప వారివలెనే ఉంచించి పాదా వ్రాతున్న చేసింది.

రింగన్న - ఈపీడ ఈవిద్యంరా యెప్పుడు నేర్చుకుంటో. ఆడదాన్ని కదా అని అంతఃపురంలో హాచోరుండా అహం రింగార్లలో మారీ పస్తుంది.

భీమన్న :- గణపతిదేవ మహారాజు తనకు కొడుకులు లేకపోవడంచేత, ఈమె చిన్నతనంలోనే వైదిష్యం పొందడంచేత, పురుషులు నేర్పవలసిన విద్యలన్నీ నేర్పించి ఈమెను తన తర్వాతి రాజ్యం పరిపాలించడానికి అర్హురాలిగా చేశాడు.

రింగన్న :- పురుషులను పురుషులనడమే కాని ఎందుకు పనికిపస్తారు ఈమె ముందు ? గుట్టమెక్కి విల్లములు పుచ్చుకుందంటే వీరులు గీరులు వెన్నుచూపి పరుగెత్తాలిందే.

భీమన్న :- నెల్లాళ్ళ క్రింద ఒకసారి ఆమె ప్రరాపం చూచాను. నాగన్నగారు హడా ఆరాజున హాతోనే ఉన్నాడు దైవ కృప వల్ల ఏలాగో మేయిచ్చం ప్రాణార్థా బయట పడ్డాం. మిగిలిన వాళ్ళు ముగ్గుడూ ఆమె కత్తి కెరై పోయారు. అది చూచి నవ్వుట్టుందే నాగిన్నరు ఆమె పేరు చెబితే హడలు

ఓంగన్న - చూచి మీరేం ఆమె నెదిరించ లేవట్రా ! ఆమె అడది, మీరు మిగవాళ్ళు. ఆమె ఒక్కరే. మీరైదుగురు; చెదిరి పోబిపోయూ ఓంటే నానాపచ్చం వేస్తోంది

భీమన్న :- నీవు స్వయంగా చూడలేదు రాబట్టి ఆమె సంగతి ఏమేమో అనుకొంటున్నావు. అడిచన్న చూడేవాని అమెమందు మన మందులు పనికొస్తాయి.

ఓంగన్న - ఆమెహడా మగవేషంలోనే గుట్టంపెద హచ్చుంటుందిటగా.

భీమన్న :- సరిగా మిగివాడు రాగానే ఉంటుంది. చెబితేనేనాని అడదని తెలియనే తెలియదు అదిగో అదానినేదో విన వస్తోంది. కాంప తీసి ఆమె రావడంలేదు గదా

ఓంగన్న - ఇప్పుడెక్కడనుంచి వస్తుందివా. ఎక్కడ పంపంగల్లు. ఎక్కడ ముగించెల్ల.

భీమన్న :- అట్లా అనకు. ఆమె అనుకొంటూ ఉంటేనే ప్రత్యక్ష మౌతుం దిరా వెనుకటి రాత్రి వీర్యాట్టునుచిల్లాగ. ఏమూలనుంచి వస్తుందో ఏలా తెలుసుకుంటుందో చెప్పలేము పైగా మూడురాజుల క్రింద మొగిలిచెల్ల ఏకవీరానేని ఉర్చివాయి చూడటానికి వచ్చిందని విన్నాం గదా !

ఓంగన్న :- డాసు : ఉత్సవార్లో ఉన్నది కనుకనే యిప్పుడేలా వస్తుం డంటున్నాను.

భీమన్న :- ఆమెకు చుష్టశిక్షణం, ప్రజాశిక్షణం ఈరెండే ఉర్చివాయి. వీటి రోసం ఆమె ప్రాణాలు హడ రెక్కచేయదు. పైగా నిన్నటి తోటి ఉత్సవాలు అయిపోయాయి అని విన్నాను.

రంగన్న :- అందుకోసమే కాబోలు ఈవేళ ఉదయంనుంచి చాలామంది ఈ దారిని పోతూ ఉన్నారు. ఈ సందర్భంలోనే మనకేమైనా కొంత వ్యాపారం సాగాలి. లేకపోతే చూడి చాపడలని పట్టుంది.

భీమన్న :- నేనూ అందుకే తెగించాను. అన్నంలేక చూడి చాపడం కంటే ఆమె చేతుల్లో చాపడమే మంచిదని.

రంగన్న :- ఎందుకోరా ముందరే అపశకునాలు. అదిగో ప్రొద్దు గుంభ పోతూ ఉంది ఇప్పుడే మనం కొంచెం జాగ్రత్తగా పనిచేయాలి.

భీమన్న :- మారాస ఏవో మాటలు వినిపిస్తున్నాయి. ఎవరో పస్తూ ఉన్నట్లున్నారు.

రంగన్న :- రావడం కాదురా! దారిప్రక్క ఆ మిట్టిచెట్టుక్రింద ఎవరో యిద్దరు కూర్చుని మాటాడు తున్నారు. ఒకామె అడది. ఒకాయన మగవాడు. బహుశః యాత్రికులే ఐ ఉంచాం.

భీమన్న :- (చూచి) డాన్సా! ఎవరో చిన్నది చక్కని చుక్కలా ఉన్నది. మెడలో ఏదో సగటు కూడా ఉన్నాయి. అస్తమిస్తూ ఉన్న సూర్యుడి కిండాల్లో తళతళ లాడుతున్నాయి.

రంగన్న - రెండోవ్యక్తి చాలావృద్ధు. ఆ గంభం, పెద్ద బొట్టూ, మెడలో జుంజెం, చూస్తే బ్రాహ్మణులాగా కనబడుతున్నాడు.

భీమన్న :- ముసలి చాపనయ్య ఇతే మనకి మరీ మంచిది. అసలు ఎవరైతేనేం మనముందు నిలుస్తారా ఏమిటి :

రంగన్న :- పద. చెల్లిచాటునుండి దగ్గఱకు పోదాం. (ముందు నడుస్తారు)

భీమన్న :- ఒకే రంగం! ఎన్నాళ్ళయిందిరా ఈలాంటి మంచి అవకాశం దొరికి మనకి. ఒక క్షణం ఆగి మీద పడదాం. ఇంతలో సూర్యుడు కూడా అస్తమిస్తాడు.

రంగస్థ :- ఓళ్ళు మొగిలిచెల్లనుంచే వస్తున్నారనుకుంటా. చీకటి పడ
దోతోంది కదా ! ఇంతపని కెందుకు కూర్చున్నారో.

భీమస్థ :- ఎవరికోసమో ఎదురు చూస్తూ ఉన్నట్లున్నారు.

రంగస్థ :- ఇంకా ఎవరికోసం ? ఒక్క ఉణం ఉంటే మనకోసమే.

భీమస్థ :- నీవు ఆ దాపనయ్య మొవచటి నోరు నొక్కు. నేనామె నోరు
మూసి సగలన్నీ ఒలిచేస్తాను.

రంగస్థ :- సూర్యుడు పూర్తిగా వారిపోయేదాకా వీ మాటలు విని
తర్వాత ఆపని చేద్దాం రా (ఇంకా కొంత ముందుకు నడుస్తారు)

రెండో రంగం

(యమున, నీలకింతలాస్త్రీ ప్రవేశిస్తారు.)

యమున :- శాస్త్రులుగాహా ! మొగిలిచెల్లని వెళ్లి నాయన ఇంకా రాలేదు.
సూర్యుడ స్తమించి పోతున్నాడు. నాకేమో దిగులుగా ఉంది.

నీల :- భయపడకమ్మా ! వెళ్లి రావారికదా మఱి. ఇంతెంత. మన ఊరి
దగ్గరికి రానే వచ్చాం. ఆయన వచ్చాడంటే రెండు గడియల్లో
మన ఊరు చేరుకుంటాం.

యమున :- మొగిలిచెల్ల ఇక్కడి కెంత దూరం ముంటుందంటి ?

నీల :- ఎంతో దూరమా ! మహా ఉంటే రెండుక్రోసు బంటుంది. మన
ఊరికి మొగిలిచెల్ల మూడు క్రోసులు.

యము :- సూర్యుడ పప్పుదే పడమటికి పూర్తిగా వారిపోయాడు. నాకేమో
చాలా భయం వేస్తోంది. ఈప్రాంతం దొంగలికి పెట్టింది పేరు.

నీల :- నేనుండగా నీకేం భయమమ్మా ! ఇదివరకేమో దొంగలూ
గింగలూ ఉంటూవచ్చారు. క్రొత్తరాణిగారు గద్దె ఎక్కినతరువాత

దొంగలూలే వినబడటంలేదు. ఆమె పేరుచెబితే దొంగలకు గుండెలో దడదడ.

యమున :- చల్లనిచల్లి. ఏమి దొడార్యం : ఏమి ఫక్తి : ఉత్సవాలు జరిగిన రెండురోజులూ ఏకాపీరాదేవి విగ్రహంముందే చూస్తుండిఉన్నది. పచ్చిన వారినందరినీ ఉన్నతర్థిగా అదరించింది.

నీల :- ఆమెపంటి యిల్లాల సభాలో నభవిష్యతి. ప్రజలందరూ ఆ రత్న చయపల్ల కడుపులో చల్ల కడలకుండా ముఖంగా కాలక్షేపం చేస్తున్నారు.

యమున :- ఆమె కూతురిద్దరూ ఆమె ప్రక్కనే చూస్తుంటి ఉన్నారు. వారూ చిల్లిగాలిలాగే పచ్చినవా లందరిమీద అదే గొప్పదలు పెరించారు.

నీల - తులసికడుపున గంజాయి పుడుతుందా అమ్మా : ఆమె రాచేరావడం ఆంధ్రుల అదృష్టం. ఈ చల్లనితల్లి ఈలాగే శరపిర్దాలు పరి పాలించాలని ప్రజలందరూ వేయిమంది వేప్పలకు మ్రొక్కు కుంటున్నారు.

యమున :- ఆఖరిరోజున రాచేగారు వ్రాహ్మణ కంఠరికే నిజర ముపిర్దాలూ నిర్మాల పంచిపెట్టించని విన్నాను. ఏమి కేమైనా లభించాయా ?

నీల :- లభించకపోవడ మేమిటి ? ఆనాడు సంరోషించకుండా పోయిన వ్రాహ్మ వాక్కుకులేదు. అందరూ ఆనందంతో ఆశీర్వాదాలు దిరియించి వెళ్లారు. నాకు రెండు నిర్మాల, పదిమూల బంగారం లభించింది.

యమున :- మ వ్రాహ్మణోర్తముల ఆశీర్వాదాల ఫలరంగా ఆమె చూతుళ్ల కడుపున ఒక్క మగ మొలక ఉదయిస్తే వాగుంటును.

నీల :- పండుకు ఉదయించకు తల్లీ : ఉత్తమ ద్విజాలు హృదయపూర్వకంగా కావించిన వేదోర్తిమైన ఆశీర్వాదాలు దిరికే పోరామా ?

యమున :- శాస్త్రులుగారూ ! నాకేమో భయం ఎక్కువైపోయింది. ఆయన యింకా రారేదు. మనం చూడాలి ఆయనతో చూడాలి వెళ్ళి నైనా వెళ్ళాలి.

నీల :- ఆయన యెందుకు వెళ్ళినట్లు ? నాతో ఏం చెప్పకుండా “శాస్త్రులు గారూ ! ఇప్పుడే తిరిగి వస్తాను మీ దోడలితో ఆ చెట్టుక్రింద చూద్దాం” అని మాత్రం చెప్పి వెళ్ళినాడు.

యమున - ఏమి లేదంటి ! మొగిలిచెట్లలో ఏకపీరాదేవి గుడిలో ఎవరో చిత్రకారుడు దేవి చిత్రాలు అమ్మికానికి తెచ్చాడు. నేను మిక్కిల వతో ఒకటి కొనుక్కున్నాను. పచ్చేటప్పుడు రొంపల్లో దాన్ని కిటికిలో పెట్టి చూచి పచ్చాను.

నీల :- ఆ చిత్రం తీసుకురావడానికి వెళ్ళాడా ? అయితే అక్కడ అలసట చేసుకుంది ? వెళ్ళడం ఆ చిత్రం రీసుకొని రావడమే కదా !

యమున - ఏమో చప్పుడవుతోంది ఆయన వస్తున్నాననుకుంటూ.

నీల - (రేచి నిలబడి మొగిలిచెట్లపై పు చూస్తాడు)

రంగన్న :- భీమన్నా ! ఇదే సమయంరా. మళ్ళీ ఆ వెళ్ళినాయని తిరిగి పచ్చేస్తాడో ఏమిటో.

రంగన్న :- (నీలకంట శాస్త్రుల మీదపడి నోటి నొక్కిరాడు)

భీమన్న :- (యమున కంటం పట్టుకొని నోట్లో గుడ్డిలు వుక్కిరాడు)

నీల :- (అస్పృహ కంటంతో) దొంగలు. చాడోయి, దొంగలు.

రంగన్న - నోరుముయ్యి వాపనయ్యా ! అంతా చూడండి చూడండి చూడండి.

నీల :- (రంగవస్త్రపు మూడు చేతులతో చూపురాడు)

[ఇంకాలో అశ్వాటాభుడు, భిషిపాణి విన పురుషుడు ప్రవేశించి]

పురు :- టీ ! చోరాధములారా ! ఈనాటితో మీ ప్రాణాలు మిది కావు. కాదుకోంటి.

రింగన్న } :- (యమునా నీలకంఠులను విడచి పాజీపోతారు)
భీమన్న }

పురు :- (గుఱ్ఱుండిగి) శాస్త్రులుగారూ : భయంలేదు. చూద్దాంకి.
పాపమే చిన్నది భయోద్వేగంచేత మూర్ఖావ్రాంతు రాలైంది.
(అమె దగ్గరికి వెళ్ళి అమెతం చొడపై పెట్టుకొని చెదరిన
కేశాలు నవ్వుతూ రెండో చేతితో విసురుతూ ఉంటాడు)

నీల :- నాయనా : నీవయవల్ల బ్రతికాము. లేనిచో ఈపాటికి యమ
లోకంలో పాత కాపులమై ఉండేవాళ్ళం.

యమున :- (క్రొద్దిగా కడుల్తుంది)

పురు :- శాస్త్రులుగారూ : మీదగ్గరి మంచితీర్థం ఉంటే ఈలా ఈయంపి.
ఈమెచే కొంచెం నీరు త్రాగిస్తాను

నీల - (ఘోరి చెంబివ్వురు)

పురు :- (నీరు త్రాగింపును)

యమున :- (నీరుత్రాగి కన్నులు తెరిచి గడ్గడ స్వరంతో) చాంగూ.
ఁక్షించండి. శాస్త్రులుగారూ : అయన వచ్చారా :

నీల :- (వీడ్చుచు) రాలేదు తల్లీ : రాలేదు. ఈమహానుభావు రెపల్
మనిద్దర్నీ ఆ దుష్టుల దారినుండి ఁక్షించి పుణ్యం కట్టుకున్నాడు.

యమున :- (కృతజ్ఞతతో యువకునివంక చూచి లేవబోవును)

పురు :- భయంలేదు తల్లీ : భయంలేదు. కొంచెంసేపు విశ్రాంతి తీసుకో.

యమున :- (తనిలో) ఈయన ఎవరో పుచ్చురుమడు. నేనిట్లా
ఉండడం మంచిదికాదు. (అని లేవబోవును)

ప్రతా :- (ప్రవేశించి) ఈయన ఎవ్వరో అపర మన్నధుడిలా ప్రకాశిస్తు
న్నాడు. యమున ఈయన తొడమీది వందుకొన్నది. శాస్త్రులు
గారు ఉన్నారనైనా జంకలేదే.

నీల :- నాయనా! ప్రతాపా! ఏచావా? ఈ మహానుభావు దెవ్వరో యిప్పుడు మా ఇద్దర్నీ భ్రాంగల బారినుంచి రక్షించాడు. ఎల్ల కాలం మన మీయనకి ఋణపతి ఉండాలిందే.

ప్రతా :- (సమస్కరించి) అయ్యా! మీరు చేసిన మహోపకారం ఎన్నడూ మఱచిపోలేను. ఇవే నా కృతజ్ఞతా నమస్కారాలు.

యువ :- ఇందులో నేను చేసిందేముంది. నావిధి నేను నెరవేర్చినాను ఇంతాలస్యంగా బయల్దేరినారు మీరెక్కడికి వెళ్ళవలసి ఉంది?

నీల :- నాయనా! పెందలకదే బయల్దేరాము. ఇక్కడికి వచ్చిన తరువాత ఏకవీరాదేవి చిత్రం బసలో మఱచిపోయినమాట జ్ఞాపకానికి వచ్చింది. ఈయన దాన్ని తీసుకురావడానికి మొగిలిచెల్ల వెళ్ళి నాడు. మేమిక్కడ ఆయనరాక తెదురు చూస్తూ కూర్చున్నాం. ఇంతవని జరిగింది,

యువ :- మీ దేహిరు?

ప్రతా :- కోనేరు. ఇక్కడికి ద్రోసుచూరం ఉంటుంది. మీ ఉపకారం మఱచిపోలేం. నెలపు తీసుకుంటాం. మీపేరు మీం తెలుసుకో వచ్చునా?

యువ :- తొందరగా బయల్దేరండి. అప్పుడే చీకటి పడింది. (గుఱ్ఱము దగ్గరకెళ్ళి) నాపేరు రుద్రదే (అని ఎక్కివెళ్ళిపోవును)

(ప్రతాపాదులు కోనేరు వంకట నదవి పోవురు)

మూడో రంగం

[కోనేరు. ప్రతాపాని ఇల్లు. ప్రతాపాడు మంచముమీద పరుండిఉంటాడు. యమున ప్రక్క నిలబడి ఉంటుంది]

యమున :- ఈపాలు కొంచెం త్రాగండి. అప్పుడే నాలుగు చోటలైంది 13 . గ్రుక్కెరు మంచినీళ్ళయినా పుచ్చుకొని. మొగిలిచెల్లలో ఆనాడు

దేవీప్రసాదం ఇంత పుచ్చుకున్నాంటే. మళ్ళీ మెతుకు నోట బెట్టలేదు. ఈలా ఐతే శోషకూడా వస్తుంది.

ప్రతా :- మరేమీ భయంలేదు. నాకు శోషెందుకు వస్తుంది ? ఎస్త్రోమూత్రం అంత ప్రమాదం ఏమిటి

యమున :- ఏమిటి అలా మాటాడుతారు ? నాకేమీ తోచడంలేదు. వైద్యుడుకోసం కలువంపించనా ?

ప్రతా :- వైద్యుడెందు కిప్పుదు ? నాకు లోగ మేమైనా ఉంటేగా!

యమున :- మీ రీలా మంచం మీదపడి ఉంటే నా మనసు మనసులో లేకుండా పోతోంది ఏపని చేయడానికి రోచడంలేదు. దాదేమిటో చెప్పరు. గ్రుక్కెడు మంచినీళ్ళయినా తాగరు. చివరకు నాతో మాటాడడం కూడా మానేశారు నేనేం పాపం చేశానోకాని.

ప్రతా :- నువ్వే పాపం చేయలేదు. నేనే మహాపాపం చేసుకున్నాను. దాని ఫలితం అనుభవిస్తున్నాను.

యమున :- మీ మాటలు నాకేమీ అర్థం కావడంలేదు ఈపాలు కానీనీ త్రాగండి. చల్లారి పోతున్నాయి.

ప్రతా :- నా కిప్పుడేం తాగాలనిలేదు. నీవుపోయి నీపని చూచుకో

యమున :- మీ పాకసేవ చేయడంకంటే నాకు వేతె వనేముంది ? మీ వైఖరి చూస్తే నామనస్సు పరివరి విధాల పోతోంది. చివర కాదేమి అనుగ్రహం ఈలా పరిణమించింది. పుద్బానికి పోలే పాప మెదులొచ్చింది.

ప్రతా :- దేవి నెందుకు నిందిస్తావు ? ఆమె అనుగ్రహం నీకు చెంటనే కనుపించింది కదా !

యమున :- ఏం కనిపించింది ? ఇంటిలో ఆడుగు పెట్టాకో లేదో మంచం పట్టారు. నాలుగు రోజుల్లో చిక్కి శల్యమై పోయాను.

ప్రవా :- చీనికేమిలే. దేవతా ప్రసాదం వల్ల నీకోరిక ఫలిస్తే నాకేమైనా ఇబ్బందిలేదు.

యమున :- మిరిల్లా మాట్లాడడం నాకు మతంతి బాధ కలిగిస్తోంది. నా కోరిక ఒకటి మీ కోరిక ఒకటీనా. వివాహ సమయంనుంచి క్రమక్రమాభివృద్ధి పొంది చిగిరించి పూలు పూచిన మన ప్రేమపల్లి పుదురఫలం కాయాలనేకదా మన యిద్దరి ఉమ్మడి కోరిక.

ప్రతా :- నాకేమో లోకమంతా మాయామయంగా కనిపిస్తోంది. పూర్వపు పుదుర వాంచలన్నీ మట్టి కలసి పోయాయి. ఇప్పుడింక ఒకే ఒక్క కోరిక మిగిలింది సాధ్యమైనంత త్వరలో పరమేశ్వర సాయుజ్యం పొందుదామని.

యము :- మీకోరిక యెట్టిదైనా అందులో మీసహచర్యచారిణి పార్గ్ కుండా ఉండదు.

ప్రతా :- దొనునీపాతిప్రత్యం నాకు తెలియదా ?

(పలువురి దిగ్గరి యమునా, యమునా అని వీలువు)

యము :- నమయానికి నీలకంఠ శాస్త్రులవారు వచ్చారు. ఆయన కోసమే కబురంపిద్దా మనుకుంటున్నాను. (వెళ్ళి వీలువుతీసి) శాస్త్రులు గారూ : నమస్కారం. మీకోసం కబురంపిద్దామనుకుంటూ ఉండగానే దేవుడిలా దయచేశారు. లోపలికి రండి.

నీల :- ప్రతాపుడున్నాడా? నాలుగురోజులనుంచి ఎక్కడా కనుపించలేదు.

యము :- ఇంట్లోనే ఉన్నారు. ఈలా దయచేయండి. ఆవేశ రాత్రి గుమ్మంలో రాయిపెట్టామోలేదో మంచంపట్టారు.

నీల :- అలాగా. అందుకే ఊళ్లో ఎక్కడా కనిపించాడు కాదు. ఏమైనా జ్వరం రగిలించా?

యము :- జ్వరంలేదు ఏమీలేదు. శారీరకమైన బాధనూడా పైకేమీ కనిపించడంలేదు. ఈనాలుగురోజులకే చిక్కి శల్యమైపోయాడు. రండి, చూడండి. మీరిప్పుడు వచ్చాంటే కొంతదైర్యం కలిగింది.

నీల :- (ప్రతాపుని దగ్గరకు వెడతాడు. యమున వెనుకాలే ఉంటుంది.)

ప్రతా :- శాస్త్రులు గారూ సమస్కారం. దయచేయండి ఈకుర్చీమీద కూర్చోండి.

నీల :- దీర్ఘాయురస్తు. అలాగే బూర్పుంటాను. నీవేమీ కదలబోకు. ఈ నాలుగు రోజులనుంచీ ఎక్కడా కనిపించలేదేమో అని ఒకమాటు - చూచిపోదామని వచ్చాను. గుమ్మంలోకి రాగానే అమ్మాయి నీ వస్వస్థతగా ఉన్నావని చెప్పింది.

ప్రతా :- మఱిమీ ప్రమాదం లేవండి. లేచి తిరాగాలని లేక ఈలా పండుకున్నాను.

నీల :- (చేయి పట్టుకుని చూచి) జ్వరమేమీ ఉన్నట్టు లేదు. ఈ నాలుగు రోజుల్లోనే ఎంతగా మాటిపోయావు. ముఖం పూర్తిగా పాలిపోయింది. మతాకరైతే ఆనవాలు పట్టడమే కష్టం.

యమున :- ఆనాడు మొగిలి చెర్లలో దేవీ ప్రసాదం పుచ్చుకున్నాంటే. మళ్ళీ నీళ్ళయినా ఒక చుక్క తాగలేదు.

నీల :- వైద్యుడికి కలుగుచేయలేక పోయావా అమ్మా! ఇప్పుడు వెళ్ళి శరభరాజుగారిని తీసుకువచ్చేదా

ప్రతా :- అక్కట లేవండీ. రేపటికే సర్దుకుంటుంది. అసలు నాకు శారీరకంగా దాదేమీ లేనేలేదు.

యమున :- ఇప్పుడే వెచ్చబెట్టి తీసుకు వచ్చాను. ఈ కాసినిపాలు తీసుకోమనండి.

నీల :- నాయనా! ఈపాలు తాగి కొంచెంసేపు పండుకో. సాయంత్రం మళ్ళీవచ్చి అవసరమైతే శరభరాజుగారిని ఓసారి పిలుచుకు

వస్తాను. (అని పారిపోయి)

పతా :- (పుచ్చకొని త్రాగును)

నీల :- ఏదో ఈలా కొంచెం పుచ్చకుంటూ ఉండాలి కాని లేకపోతే మణితో నీరసం ఎక్కువై పోతుంది. నిన్నుచూచి అమ్మాయి చాలా బెంగ పెట్టుకుంది. ఈ ఊళ్ళో మీ దాంపత్యం, గుణ గణాలూ పెచ్చుకోనివారు లేరు. నేనింక వెళ్ళి వస్తాను. అమ్మాయి నీవేం బెంగ పెట్టుకోకు. నేను సాయంకాలం మళ్ళీ వస్తాను. (కుర్చీమీదనుంచి లేచి) అన్నట్టు మఱచి పోయాను. మొన్న మన్ని దొంగలవారినుండి కాపాడిన ఆ మహానుభావుడు నిన్న నేను కొండకి వెళ్ళివస్తూ ఉంటే దారిలో కనుపించాడు. ఏమి సౌజన్యం ! ఏమి వినయసంపద !

యమున :- ఆయనకి మనం అజన్మం ఋణపడి ఉండాలి.

నీల :- నెమ్మదిగా అంటావేమిటి ? ఆయనే ఆ సమయానికి రాకపోతే మనం చచ్చి స్వర్గంలో ఉండేవాళ్ళం.

ప్రతా :- ఆయన్ని ఒకసారి దర్శనం ఇప్పించ మనలేక పోయారా ? యమున మఱోసారి చూచి సంతోషించేది.

నీల :- ఆయన యమున సంగతి మఱీ మఱీ అడిగాను ఈవేళకాని రేపు కాని రామే స్వయంగా చూడటానికి వస్తామన్నారు.

ప్రతా :- మీయింటికి వస్తే తప్పకుండా ఇక్కడికి కూడా తీసుకువస్తాం.

నీల :- నీవు వేతే చెప్పాలా ? ఆయన అసలు ముందే ఇక్కడికి వస్తారు. నేనింక వెళ్ళి వస్తాను నాయనా! అకలిగా ఉంటే చివ్వంత ఎంగిలిపడు, మఱీమీ భయంలేదు.

ప్రతా :- సాయంకాలం మీరు తప్పకుండా రావాలి. మీరిక్కడ ఉన్నా కాస్తేమీ మనస్సుకి కొంచెం శాంతి చేకూరింది. నమస్కారం.

నీల :- రిప్పక పస్తాను. (అని వెళ్ళింది. యమున తలుపుదాకా వెళ్ళి తలుపువేసి పట్టించి.)

యమున :- ఏమంటి : కొంచెం చూసా అన్నం తింటారా ?

ప్రతా - నాకిప్పు డేమీ అక్కర్లేదు. నీవువెళ్ళితిను .సాయంకాలం ఆయన చూడా వస్తారేమో ! మళ్ళీ తీరుబాటు వుండదు.

యమున :- మీరు తినందే నేను తినడం అసంభవం. దేది దయవల్ల మీరు స్వస్తి రై లేది తిరిగితే అదే నాకు పదివేలు

ప్రతా :- నాకోసం ఏమథాగా ఎందుకు శ్రమపడతావు ? నీవువెళ్ళి భోజనం చేసిరా. నేను కొంచెంసేపు నిద్రపోతాను.

యమున :- (కిటికీ తలుపులు వేసి) రాస్సేపు విశ్రాంతి తీసుకోండి. నేను దేవీపూజ చేసుకొని యిప్పుడే పస్తాను (అని వెళ్ళును)

నాలుగో రంగం

[యమున పూజాగృహంలో ఏకాదేవత విగ్రహం ముందు కూర్చుని ఉంటుంది]

యమున :- (పూజాదికం ముగించి) తల్లీ ! దిక్కులేని వారికి నీవే దిక్కు. అసన్యగతిక వన రక్షితురాలిని రక్షించే భారమంతా నీదే. ఏం కర్మం చేసుకున్నానోకాని భక్తిగారి మనస్సంతా వివరీతంగా మారిపోయింది. నాచేతినుంచి నీళ్ళైనా పుచ్చుకోవడంమానేకాదు. చివరికి మూటాడడం చూడా కష్టమై పోతోంది. ఏరాంటిప్రేమకు ఎంతలో ఎంత వ్యాఘాతం సంభవించింది? నేచేసిన తప్పేమిటో ఊహించలేకుండా ఉన్నాను. నీ పాప పద్మాలే దిక్కుని నింతరం ఆరాధించే దీకురాల్ని ఇంత నిశితంగా పరీక్షించడం నీకు రగునా ?

అయినకు నా గీలాన్ని గురించే సంకేహం సృష్టినట్లుంది మాటలన్నీ ద్వంద్వార్థాలుగా గోచరిస్తున్నాయి. ఏమి చెప్పుకోవాలో తెలియకుండా ఉన్నది. ఎంతాలోచన చేసినా నే చేసిన దోషమేమీ కనపడలేదు. ఆలోచన దొంగలనుండి మమ్మల్ని కాపాడి నాయన మూర్ఖాశ్రాంతరాలనై పడిపోయిన నాతల తన తొడ మీద పెట్టుకొని ఉపచారాలు రావించారు. సరిగా అనమయానికే చర్చిగారు మొగిలిచెల్లనుంచి తిరిగి వచ్చారు. ఇదే వారి అనుమానానికీ మనోవ్యాధికి కారణమై ఉందారి దీన్ని రీల్సే ఉపాయమేమీ రోచడలేదు. అయిన దొంగలవారినుండి మమ్మల్ని రక్షించి ఎంకుపకారిం చేశారో, నాతల తొడమీద పెట్టుకుని అంత ఆపకారిం రావించారు అయినటు పరిశ్రీననే అనుమానం ఎందుకు తట్టలేదో! ఇంతలా నా కారాకృతి కర్మమే అయినదే ఆపని చేయించింది

తల్లీ! భర్తరక్షణ పరాయణా! ఈదీనురాలి హృదయశుద్ధి నీమెలుగుదువు. ఈ ఆపత్సముద్రంనుంచి ఏలా తరింప చేస్తావో అంతా నీదేధాం.

ప్రశ్న :- (నిద్రలో కలవరిస్తూ) ఎప్పుడుమీదనే అనుమానం ఏమాత్రం లేకుండా అయిన తొడమీద రలపెట్టుకుని పండుకున్నది. శాస్త్రులు గారు దగ్గరి ఉన్నారనైనా సిగ్గుపడలేదు. చీ! శ్రీల చిత్రాలు శరన్నేళు చంచలాయి.

యమున :- నిద్రనుండి లేచినట్లున్నారు. పెళ్ళి కొంచెం ఎంగిరి పడమని చెబుతాను. (లేచి అతని గదిదగ్గరికి వెళ్ళి తలుపు తీయించు) ఏదో కలవరిస్తున్నారు. (ఎని) నా అనుమానం స్థిరపడింది.

ప్రశ్న :- (మోక్షించి తలుపువైపు చూచుచు)

యమున :- చాలాసేపు నిద్ర పోయారు. కొంచెం మనశ్శాంతి చేకూరిందా ?

ప్రశ్న :- దానికేంటే కాని, అయిన వచ్చారా ?

యమున :- ఆయన ఎవ్వరు ? శాస్త్రిలుగారా ?

ప్రతా :- కాదు. ఆనాడు దొంగల్ని పారదోలి మీ ప్రేమకు పాత్రులైనవారు.

యమున :- మీ మాటలు నాకర్థం కావడంలేదు. ఆయన ఇప్పుడు దెందుకు వస్తారు ? అసలేందుకు వస్తారు ?

ప్రతా :- ఏమో ఎందుకు వస్తారో, వస్తానన్నారని శాస్త్రిలుగారు చెప్పలేదు?

యమున :- వస్తే మీకు చెప్పకుండా ఉంటానా ? మీపాదదాసిమీద ఇంత కారిన్యం వహించడం న్యాయంకాదు.

ప్రతా :- ఎంత మాటన్నావు ? అంత మహాపురుషుడి తొడ ఉపహాసంగా చేసుకో గల్గిన మహానుభావురాలపు నీవనవలసిన మాట కాదని.

యమున :- ప్రియురాలి హృదయశుద్ధి తెలిసి కూడా మీరలా మాటాడడం నా దురదృష్టం. మూర్ఖా ప్రాంతాలన్నై పడిపోయిన నారాయణ ఏమి చేశారో తెలియనే తెలియదు. దేవీ సాక్షిగా చెబుతున్నాను. ఏమాత్రం స్మృతి తెలిసి ఉన్నా నేనా విధంగా పండుకునేదాన్ని కాదు. మీరు వచ్చినప్పుడే నేనాయన్ని చూచాను. నాకూ రోషం కలిగినా ప్రాణాలు కాపాడిన పరమోపకారిని పరుష వాక్యాలతో భంగించడం ఉచితం కాదని ఊహిస్తున్నాను. తెలియక జరిగిన ఈ దోషం క్షమించి నన్ననుగ్రహించాలి.

ప్రతా :- అనుగ్రహించేందుకు నేనెవడిని? ఆయనే పస్తారుగా. అనుగ్రహిస్తారో! ఆగ్రహిస్తారో!

యమున :- వివాహం ఐనప్పటినుంచీ నన్ను చూస్తున్నారు. నా హృదయం ఎటుగుదురు. మీరే ఈలా అనుమానిస్తే నాకు మరణంకంటె వేలు శరణ్యంలేదు. మీ పాదసాక్షిగా ప్రమాణం చేస్తున్నాను. నేనేపాపమూ ఎటుగను. మీ చునోవ్యాధికి కారణమిప్పుడు నాకు దోధపడింది. యథార్థం ఊహించి, నాదోషం క్షమించి, ప్రాణాలు నిలపండి. ఈ కార్యానికి కారణమై నేను మహాపరాధం చేశాను.

ఆ అపరాధం నేనెరిగి చేసింది కాదు. అసలు నేను చేసిందే కాదు.

ప్రశ్న :- ఎందుకు విచారిస్తావు ? అపర మన్మథాకారం గలవాడు, విశ్వ ర్థంతో తూలతూగేవాడు. అపదనుంచి రక్షించినవాడు అక్షి గోచరుడైనప్పుడు ప్రేమిస్తే తప్పేముంది ?

యమున :- మీకు కలిగిన ఈ అనుమానాన్ని తొలగించడాని కొద్దేనికి తప్ప మతెవ్వరికీ శక్తి చాలదు. నేనెంత చెప్పినా మీకింత విశ్వాసం రలుగదు ఈ అపమాన భారంతో బ్రదికి ఉండడంకంటే చాపడమే చాలా మేలు. ఎంతటి పవిత్రప్రేమ కెంతరో ఎంత ఘంగపాలు సంభవించింది ! (బిడ్డును) చిన్నప్పటినుంచీ శాస్త్రులుగాదు నన్నెఱుగుదురు. ఆనాడు కూడా ఆయన కన్నదే ఉన్నారు. ఆయన్ని అడిగి చూడండి నా అపరాధం ఏమైనా ఉందేమో. (తలుపు చప్పుడగును) అదిగో ! ఆయన కూడా ననుయోనికే వచ్చారు. (అని తలుపుతీయుటకు వెళ్ళును)

పురు :- అమ్మా ! ప్రతాపుడుగా రున్నారా ?

యమున :- (కోపముతో) ఎందుకు చాచా ! ఉన్నారు. పరలోక ప్రయాణం చేయడానికి సిద్ధంగా ఉన్నారు. మొన్న చేసిన మహాపరాధమే చాలు. ఎండంటి కాపరాన్ని బుగ్గిపాల్చేసింది. మళ్ళీ దయచేశారు. ఇంకా ఏం మహత్తరోపకారం చేస్తారో ! రిఃపూటితో మా ప్రాణాలే మటుమాయం చేసేస్తారు కాబోలును ! చాలు చాలు మీ ఉపకారం. రయచేయండి.

పురు - (తెల్లబోయి) అమ్మా. నేచేసిన నేలం ఏమిటో నాకు తెలియ కుండా ఉన్నది.

యమున :- మీకెందుకు తెలుస్తుంది ? దాని ఫలితం అనుభవించే వాళ్ళకి తెలుస్తుంది. పరకాంతని స్పృశించడం పాపమని తెలిసి కూడా ఆనాడు నాతని తొడమీద పెట్టుకున్నారు. భయపారవశ్యంచే దిగిన మూర్ఖురే ఉండడంచే నా కష్టమేమి కనబడిందికాదు.

లేకపోతే వెంటనే నాలుగు చీవాట్లు పెట్టి ఉండేదాన్ని. మీరు దొంగల్ని తరిమి ప్రాణాలు కాపాడి నా ప్రాణాలకంటే ప్రయత్నమైన పవిత్ర ప్రణయాన్ని భగ్నం చేశారు. ఉపకార మిషతో మహాపరాధం చేసిన మీరు తృణచ్ఛన్న కూపంలాగా కనబడుతున్నారు. మీ పుణ్యాని పంతువంటి మారాపురం భస్మమై పోయింది. ఇప్పుడు ప్రాణాలు రూదా పోవడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాయి. అదికూడా చూచి పోదామని వచ్చారు కాబోలును :

పురు :- అమ్మా ! ఇమించండి. నేను చేసిన ఘోరమైన అపరాధం ఇప్పుడు తెలియ పచ్చింది. ఆనాడు రొండలలో . . .

(నీలకంఠరాస్త్రి రాజభటుడితో ప్రవేశిస్తాడు)

రాజ :- (పురుషునితో సహస్కారం చేసి) మహామంత్రిగారు అత్యవసరం రాజకీయ కార్యాల ఆలోచించపెరిగిఉండడంచేత దేవిగారికి రిః ఉర్తిరిం వ్రాసి పంపించారు. ముందు కాన్పులుగారి ఇంటికి చెళ్ళి వారు తీసుకురాగా ఇక్కడికి వచ్చాను. (అని ఉర్తిరిం అందిస్తుంది)

యముని :- దేవిగారింటాదేమిటి ! (అని తెల్లవోపుడు)

నీల :- అమ్మా ! ఈవేళ మన నేత్రాలు సాఫల్యం చెందాయి. రుద్రాండా ఘోషదేవిగారి దివ్య దర్శనం లభించింది. ఆనాడు మనల్ని ఓడించిన పుణ్యాత్మురాలి మేయే.

యముని :- (రుద్రాండా కాళ్ళమీద పడి) దేవిగారి యెడల ఇమించరాని అపరాధం చేశాను. ఈదోషాని కింక ప్రాయశ్చిరిం ఉండదు.

రుద్రాం :- (లేవనెత్తి) లే తల్లీ ! లే చేపందే పురుషుడుగానే ఉన్నా నిజానికి స్త్రీనే కావడంచేత సహజ ప్రకృతి మబిదిపోలేక ఆనాడు నిన్నలా స్వశించి నీకు కడగండ్లు కలిగించాను. నీవే నన్ను ఇమించారి రా రోపరికిరా ! నీ భర్తగార్ని చూద్దాం.

(రాజభటుడు లిప్సి అండమూ రోపరి కేగుదురు)

యమున :- (ముందేగి) రోనాడు మనభాగ్యం పండింది. దుద్రాంవా
మహారాజుగారు మనగృహం పావనం చేశారు. ఏకవీరాదేవి అను
గ్రహం ఈరికే పోతుందా !

ప్రతా :- (మంచంమీదనుండి లేచి దుద్రాంబు నమస్కరించును.)

దుద్రాం :- నాయనా ! నేను తెలియకచేసిన నేరం మును ప్రాచీనంకటం కలి
గించింది. క్షమించండి.

నీల :- గ్రీష్మాతపాతిరేకంచేరి ఎండి చాచడానికి సిద్ధంగా ఉన్న లంలకి
రాలకరి వానలాగ దేవిగారి రాక రో ప్రభావుచి జీవరానికి ఇంచెం
చినరాని చైతన్యశోభ కలిగించింది

ప్రతా :- (యమునముందు మోకరిస్తూ) యమునా ! నీ హృదయ పారి
శుద్ధ్యం తెలిసికూడా అజ్ఞాన పశాన్న నిన్నునుమానించి నీదుసను
నొప్పించాను క్షమించు

దుద్రాం :- దంపతులారా ! మేమిప్పు డిత్తవసరంగా రాజధానికి పోవలసి
ఉంది. దేవిరయవల్ల మీరింక ముఖదీపించి చేస్తూ పుత్ర. పౌత్రాది
పుత్తి గాంచి పెద్దిల్లండి. మే మెప్పుడైనా అవకాశం ఉన్నప్పుడు
మళ్ళీ మీ పవిత్ర గృహం దర్శిస్తాము. శాస్త్రులుగారూ ! నమ
స్కరించు. (అని రాజభటులతో వదలిపోవుచు)

నీల - ఆనాడే నా కనుమానం కలిగింది. ముఖంలో త్రీలాంత్యం మూర్తీ
భవించినట్లు కనిపించింది. కాని అప్పుడు ప్రదర్శించిన పరాక్రమ
విశేషంచేత పురుషుడే అని అనుకున్నాను.

ప్రతా :- పేరేమిటని అడిగితే ఆమె ఏదో చెప్పి తొందరగా గుఱ్ఱం
ఎక్కి వెళ్ళిపోయింది. దుద్రాదే అన్నంతవఱకు వినిపించడం
చేత నేను దుద్రాదేవు డనుకున్నాను.

యమున :- ఆనాడు కళ్ళుతెరిచి చూచేదారా స్వర్ణముబట్టి నేను త్రీయే
అని రలిపోశాను.

ప్రతా :- యమునా ! అనుమాని మేఘాలు పటాపంచలై హృదయాకాశం నిమిలతరంగా భాసిస్తోంది. రా. దేవీపాదపద్మాలకి నమస్కరించి భోజనం చేద్దాం.

యము :- శాస్త్రులుగారూ ! మీరు లోపలికి రయచేయండి. మీదయవల్ల పట్టిన ముసురు పట్టినట్లుగానే విచ్చిపోయింది.

నీల :- అంతా దేవిదయ. మీరువెళ్ళి భోజనం చెయ్యండి. నేను పోయి సాయంసంధ్యావందనం చేసుకుంటాను.

దేశోద్ధారక గ్రంథమాల (స్థాపితము 1938)

“ఈ గ్రంథమాల రూపమున తమరు చేయుచున్న ఆంధ్రభాషా సేవ పోషననీయమై యున్నది.”

—అంధ్ర పితామహ శ్రీ మాడపాటి హనుమంతరావు పంతులు

“ఆంధ్రుల విజ్ఞానాభివృద్ధికి శ్రమించునట్టి విరి గ్రంథమాలను ఆంధరునూ ఆపరించి తమ విదిన నెరవెర్చు పరిసరియగును.”

—కె. శె. సురవరము ప్రతాపరెడ్డిగారు

“దేశోద్ధారక గ్రంథమాల ఏ స్థాపించి ఆంధ్రదేశమునకు గొప్ప భాషా సేవచేసి దేశోద్ధారక కాళిదాసుని నాగేశ్వరరావు గారిని చిరస్మరణీయులుగా చేసియున్నారు.”

—శ్రీ కొండా వెంకటరంగారెడ్డి

“దొయులందఱు గ్రంథమాల యొక్క ప్రచురణములను విరిచి కావ్యమును జయప్రముగ నిర్వహించుటలో నహయపడుదురని ఆశించుచున్నాను”

—శ్రీ మందుముల రామచంద్రరావు

“ప్రతి పుస్తకము ఆకర్షవంతముగను, ఉపయోగకరముగను ఉన్నది. ....మీ గ్రంథమాల ఆంధ్రదేశమున కమూల్యముగ సేవచేయుచున్నదనుటలో నెట్టి యతిశయోక్తి లేదు.”

—శ్రీ ఆయ్యదేవర కాళేశ్వర రావు

“ప్రజలకు వినోదం కలిగించడంవల్ల గ్రంథమాలను అభివృద్ధి చేసి కొనే దృష్టి ప్రకాశులకు లేదు. ‘ప్రజలకు ఈ దినాలలో అత్యవశ్యకమయిన విజ్ఞానం కలిగించాలి’ అన్న దృఢ సంకల్పం ప్రతి ప్రచురణమునందు ప్రస్ఫుటంగా కనబడుతూ ఉంది.”

—కాగడా 10-2-1940

ప్రచురణలు

౧. హైందవ ధర్మవీరులు (హైందవ ధర్మపోలీలు) ౦- ౬-౦
కీ॥ శే॥ సురవరము ప్రతాపరెడ్డిగారు
౨. ప్రాథమిక స్వత్వములు ౦- ౫-౦
కీ॥ శే॥ సురవరము ప్రతాపరెడ్డిగారు
౩. ౪. కమాల్ పాషా జీవితము (రెండు భాగములు) ౦-౧౨- ౦
శ్రీ ఖండవల్లి బాలేందు శేఖరము
౫. బెంధు సంస్థానము ౦- ౫- ౦
శ్రీ పులిగడ్డ వెంకటసుబ్బారావు
౬. ప్రబలు-ప్రభుత్వము ౦- ౬-౦
కొంటిలియో టాల్స్టాయ్
౭. గ్రంథాలయోద్యమము ౦- ౬- ౦
కీ॥ శే॥ సురవరము ప్రతాపరెడ్డిగారు
౮. కాంగ్రెసు-సంస్థానాలు ౦- ౬-౦
శ్రీ భోగరాజు పట్టాభిసేతారామయ్య
౯. సంస్థాన సమస్యలు ౦- ౬-౦
శ్రీ భోగరాజు పట్టాభిసేతారామయ్య
- ౧౦ 'నా భారతదేశ యాత్ర' ౦- ౬-౦
హెచ్. ఎన్. బ్రెయిల్స్ ఫర్మ్
౧౧. ౧౨ గాంధీ మహాత్ముడు (రెండు భాగములు) ౦-౧౨-౦
'విష్ణుచక్రం'

నూతన ప్రచురణలు

13. జైలులోపల (కథానికలు) వెల 0-10-0

రచయిత: శ్రీ వట్టికోట ఆళ్వారుస్వామి

“కొత్తజాతికథలు మీరు తెలుగులో సృష్టిస్తున్నారు..... కథలు హృదయవిదారకంగా ఉన్నవి. పడమటి దేశాల్లో ఇట్టి వాళ్ళు సృష్టి సంస్కరణాలకి దారితీసేది. మన దేశంలో అలానా పాలనా లేదు.”

—శ్రీ చింతా దీక్షితులు

“యిలాంటి కథాపస్త్రవులు యంతవరకు యెవరూ తీసుకోలేవనే నా అభిప్రాయం. ఈ వస్తునిర్ణయంలోనే మీరు నవ్యమార్గం అనుసరించి, సామాజికంగా చచ్చినవారిట్లతో సమానమని నిర్ణయించబడ్డ ఖైదీల జీవితాలు ఈ విషనమాజచరిత్రకు స్మృతిచిహ్నాలుగా పనికి వస్తాయని చక్కగా నిరూపించారు.”

—శ్రీ ధరణికోట శ్రీనివాసులు

“జైలుసంస్కర్తలు గృహించాల్సిన విషయాలు బలంగా ప్రతిపాదించబడడం గమనార్హం నేరస్తులు వస్తుతః నేరస్తులుకారు. వారు పరిస్థితులకు లొంగిపోయి నేరస్తులు కావించబడ్డారన్న అభిప్రాయం ప్రతి రచనా కలిగిస్తుంది.”

—గోలకొండ పత్రిక

“..... ఇవి ఉన్ననమస్యల వాస్తవికతను, మానవ స్వభావములను, పరిస్థితుల సత్యస్వరూపమును ఆతి సహజము, హృదయంగమముగ తెలుపుచున్నవి, ఇవి రచయితకు గల సంస్కారమును, భావద్వేగమును వెల్లడించుచున్నవి.”

—సుజాత

“..... దైనందిన జీవితంలో మనం చూచే సాధారణమట్టాలనే, కథగా తీసుకొని సాధారణం అనుకునేటట్టు గాక ఉత్తమంగా సృష్టించారు. .... ఆళ్వారుస్వామి గారు తమ జేలు జీవితానుభవంలోంచి కొన్ని అమూల్య విషయాలను ముచ్చటైన పుస్తకంద్వారా అందజేసి సందులకు అభిసరించినారు.”

—సోమంత్రి

14. నా గొడవ (గేయాలు) వెల 1-8-0

రచయిత: శ్రీ కాళోజీ నారాయణరావుగారు

“కాళోజీ నిఖిలాంధ్రకవి. .... ఆయన తనఖండకావ్య సంపుటానికి ‘నాగొడవ’ అనిపేరు పెట్టారు... కాని ఇది వికాలజగత్తు ప్రజలందరిగొడవ. ఇది మనం మననం చేసుకోవాల్సిన వుత్తరం. యుష్టంతోపాటొస్తూ కవులంతా చెల్లాచెదురుగా పారిపోతే లూయీ ఆరగాజు ఒక్కచే దెంగలొనిలబడి మహావిశ్వాసాన్ని వెల్లడించే గీతాలువ్యాకాడు. కాళోజీ లూయీ ఆరగాజుమంటాడు ”

— శ్రీ. శ్రీ

“కాళోజీ కవిత్వం సమాజానికి హెచ్చరిక పంటిది.... ముందు ఈయనకూ రూపా మాత్రంగా వ్యత్యాసం ఉండేమో గాని ఆత్మరూపమేదానికి వీలుగానివి కాళోజీ చెప్పండి తప్పలేదు.” ఆశంబరంలేని, అలంకారాల ఆరభటలేని నిస్సర్వమైన కృతి కాళోజీ కావ్య సంపుట.” ..వ్యంగ్యాత్మక విమర్శాయుత హాసగీతకలు రచించి కాళోజీ కవితాజగత్తులో కొత్తపల్లవాన్ని కలిగించాడు.”

— శ్రీ దాశరథి

“ఈ కవరచనలో ఆరితట ఒక విశిష్టమైన సృష్ట్య పద్ధతిత్వం సుస్పష్టంగా కనిపిస్తున్నది.....కాళోజీ దానివెనుక ‘నాగొడవ’ పరిస్థితున్నప్పుడు మనమొక్క వినుతనమైన అనుభూతి పరిపంచములోకి వెళ్లిపోతాము..... ఈయనలో గల సత్త్వాన్ని పూర్వం నుంచుచేతమైన రాజకీయ నినాదాలకు తాత్కాలికమైన అలంకారాలకు అతీతమైన కాలాపధులనుదాట నిరూపితచరిత్రలో వివరించుతూంటానాది. నేటికాలపు కవిత్వపరిణతి అటుగామాన చేసుకోదలచిన భావుకులందరు తప్పకండా చదువ వలసిన ఖండకావ్య సంపుటి ”

—భారతి

“..... ఈ సంపుటిలో ప్రతి గీతం ఒక పరమ సత్యం. ఆ “సత్యం” కల్పనా కథలకంటే చిత్తమైంది కాదా? తెలంగాణా ప్రజల కన్నీటిలోవెన్నెన్నీకలలు కలవో చూడతలచినవారికి కాళోజీగారి “నాగొడవ” కనువిప్పు.”

—కిన్నెర

15. ఉదయ ఘంటలు. వెల 2-4-0

(56 ఆఖిలాంధ్రకవుల గేయసంపుటి)

“..... ఈ సరికలసంలో ఇంతకు పూర్వం అజ్ఞాతంగా ఉండి పోయిన ఉత్తమ ఖండకృతులన్నీ సేకరించి ప్రకటించారు. పేరుపొందిన రచయితల రచనలలోనించిగాడా ఇలాంటి కృతులే సేకరించడంవల్ల ఈ సరికలనానికి విషయంలో ఒక ప్రత్యేకత వచ్చింది. ఇది ఆధునిక చరిత్రావిమానులందరినీ తప్పకుండా పరిగెలింప వలసిన సంపుటి”

— ఆంధ్ర పత్రిక.

“ఇప్పుడు ఆంధ్ర వాసలో అనేక తరహాల కవిత్వం అవిచ్ఛిన్నమై పుట్టి అందులో ప్రధాన ప్రివాహం ఆధునిక సాహిత్యం. దీనికి కారణం దీనిని ప్రపంచమానవులన్నీ సామాజిక చైతన్యమూ, ప్రజాజీవితమూ దీనిలో వెల్లివిరియడమే. ఇలాగ వెల్లివిరిసిన ఆఖిలాంధ్ర కవులగీతకా సంపుటి “ఉదయఘంటలు.” ..... అనేక కవుల చక్కని గీతాలు యిందులో ప్రచురితమైనాయి. .... సంపాదకుల, ప్రచురణ కర్తల కృషి కొనియాడతగింది.”

— విశాలాంధ్ర.

“..... నవ్యకవిత్వోద్యమంలో పాల్గొన్న వారి రచనలను విరిచికూర్చి, ... ఒక్కసంపుటిలో అందించినందుకు ఆచీంద్రసియులు. .... ఆధునిక ఆంధ్ర రచనావిధానంలో వచ్చిన మార్పుయొక్క సమగ్ర స్వరూపాన్ని తెలిసికోవాలంటే ఈ గ్రంథం చాలావరకు సహాయపడుతుంది.”

— బృందావని.

“..... సాసలుతీరి పక్షపక్షన రంగురంగుల రోచిస్సులు విరజిమ్మే మణిలా కలరవాలను కురిపిస్తూ, వంపుపంపునా కర్పూరకాంతులినే కషాత

కంఠంలా, వివిధ సౌరభాలను, వేలాల్పే కదంబ ప్రసూనమాలలా, రంగు, రుచి, వాసనల సౌరు తీరులు గల అపురూపపు “ఉదయ ఘంటలు” నినాదతరంగాలు అనవరతం మనశ్రవణ మనోమన్దిస్క ఫలకాలను తాకు తూనే వుంటాయనడం అత్యుక్తికాదు.”

—అంధ్యపృథ్.

“ఈ సంకలనంలో యావదాద్య కవులు సమిష్టిగా ఏకముఖాన మనకు మేల్కొలుపులు పాడుతున్నారు. ఇవి ఉదయ ఘంటలు ... ఇవి హృదయ ఘంటలు..... మనకావ్య సాహిత్యంలోని విశిష్టభాగాలతో ఒక్క “తెలుగు ఎడదాజీ” కూడా రాలేదని నిర్దృఢపడుతున్న ఈనాడు కనీసం గేయసాహిత్యంలోని మచ్చు రచనలతోనైనా ఈసంపుటి వెలువడడం అంధ్య సాహిత్యానికి ఒక అభ్యుదయమేనని దీనిని పరిశీలించిన వారు అంగీకరించుతారు.”

—సృవంతి.

“.....కేవలము జీవితోత్సాహమూ, సౌందర్య సందర్శనమూ మాత్రముగాక, ఏడితపోదరబాధానుకంపనమూ, నిత్యసూతన చైతన్య కల్పిత చిత్రస్పృష్టి... “ఉదయ ఘంటలు” చారిలోనే మోగుతాయి. ....ఈ సంపుటము నుండా బ్రతికిఉన్న వ్యావహారికంలోనే తళుక్కు మన్నాయి భావాలు. ....భావవిప్లవానికి “ఉదయ ఘంటలు”లో అట విడుపు. “మాడుపాట్లతో నీవు గాడిద చాకిరి చేయగ తోకూపి, మూతి నాకుతుచ్చులకే వైభవాలు

—అనీపుట్టకీట్లు కదిల్పేభావాలు “ఉదయఘంటలు”లో ఎన్నైనాకలవు.”

—కిన్నెర.

“ఈ ఆధునిక ఖండకావ్య సంపుటి పురోగమిస్తున్న సవ్యాంధ్ర సాహిత్య పోకడలను పృస్థుటింప జేస్తున్నది. ఇందులో.....దేశీయ సాంఘిక నమన్యలు, ఆర్థికనమన్యా లోపాలు, ప్రపంచ క్లిష్టపరిస్థితులు,

పీడితమానవ సంఘటనలను యిత్యవృత్తముగాగలవి. ....చక్కని ముద్రలు, తయారీలతో ఆకర్షణీయంగా తయారైన యీగ్రంథము ముద్దులు, మూటగట్టుచు ఉత్సాహసందముల పెరిపించుచున్నది.”

—గృహలక్ష్మి.

“ఈ సంవత్సరం—చిరకాలంతర్వాత కవితా సంపుటలు వచ్చాయి. అందులో ఉత్తమమైనది వెనెసగౌరవం తెలంగాణావారికే దక్కింది. అఖిలాంధ్ర కవుల రచనలతో కూడిన “ఉదయ మంటలు” ఒక గొప్ప కృషి అని చెప్పకతీరదు.”

—శ్రీవాత్సవ.

మొదట రు. 10 - 0 - 0 చెల్లించి గ్రంథమాలలో సభ్యులుగా చేరవచ్చును. అట్టిసభ్యులకు రు. 11 - 4 - 0 వెలగల మా పృచురణ ములు అందజేయ బడును. అంతకుపైగా చెల్లించు (ద్రవ్యాన్ని విరాళముగా స్వీకరించి మాగ్రంథాలు పంపుచుందుము.

